

δελτίο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
Ε Ν Ω Σ Η
ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΤΕΥΧΟΥΣ

51

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ 21Α, 10672 ΑΘΗΝΑ

ΠΑΡΗΓΟΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ	Ταχ. Γραφείο Κ.Ε.Μ.Π.Α.Θ.	Αριθμός Άδειας 4506
---------------------	------------------------------	------------------------

1898 ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 275/89 ΚΕΜΠΑ

Διοίκηση ΕΕΤ

Διοικητικό Συμβούλιο

Πρόεδρος

Τάκης Αράπογλου
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Α' Αντιπρόεδρος

Δημήτριος Μαντζούνης
Διευθύνων Σύμβουλος Alpha Bank

Β' Αντιπρόεδρος

Νικόλαος Νανόπουλος
Διευθύνων Σύμβουλος
Eurobank EFG

Γ' Αντιπρόεδρος

Γεώργιος Προβόπουλος
Αντιπρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Τράπεζας Πειραιώς

Μέλη

Αντώνιος Κροντηράς
Διευθύνων Σύμβουλος
Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος

Δημήτρης Μηλιάκος
Διοικητής ATEbank

Άγγελος Φιλιππίδης
Πρόεδρος Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Βασίλειος Θεοχαράκης
Πρόεδρος MARFIN Εγνατίας Τράπεζας

Ανδρέας Ηλιάδης
Ανώτατος Εκτελεστικός Διευθυντής Τράπεζας Κύπρου

Χρήστος Σορώτος
Γενικός Διευθυντής Citibank

Τρύφων Κουταλίδης
Πρόεδρος Geniki Bank

Σπύρος Φιλάρετος
Πρόεδρος Εκτελεστικής Επιτροπής ΕΕΤ

Χρήστος Γκόρτσος
Γενικός Γραμματέας
Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών

Εκτελεστική Επιτροπή

Πρόεδρος

Σπύρος Φιλάρετος
Γενικός Διευθυντής
Alpha Bank

Αναπληρωτής Προέδρου ΕΕ

Βύρων Μπαλλής
Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος
Eurobank EFG

Μέλη

Γιάννης Πechλιβανίδης
Αντιπρόεδρος και Αν. Διευθύνων Σύμβουλος
Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Θεόδωρος Πανταλάκης
Αντιπρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Τράπεζας Πειραιώς

Λεωνίδας Ζώννιος
Γενικός Διευθυντής
Emporiki Bank

Χρήστος Βασιλειάδης
Chief Financial Officer Greece
Citibank

Γιώργος Τανισκίδης
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Millennium Bank

Χρήστος Γκόρτσος
Γενικός Γραμματέας
Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών

Περιεχόμενα

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
Ελληνική Ένωση Τραπεζών

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Χρήστος Γκόρτσος
Γενικός Γραμματέας ΕΕΤ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
Μαρία Μαγγιώρου

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Μέλη Επιστημονικού
Συμβουλίου ΕΕΤ:
Γιώργος Βαφειάδης
Δημήτριος Μαλλιάρopoulos
Μιχάλης Μασουράκης
Δημήτριος Μόσχος
Πάυλος Μυλωνάς
Γκίκας Χαρδούβελης

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΛΗΣ
Αλεξάνδρα Μανιάτη

**ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΚΑΙ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ**
Τίνα Σταματοπούλου

**ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΕΙΜΕΝΩΝ**
Κατερίνα Ηλιοπούλου
Τίνα Σταματοπούλου

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
Τίνα Σταματοπούλου

ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΔΟΚΙΜΙΩΝ
Χάρις Γκότζη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ/ΕΚΤΥΠΩΣΗ
s.m. graphics adv. Ε.Π.Ε.

Τιμή Τεύχους 0,01€

ISSN 1105-9923

- Με τα λόγια του Εκδότη 2-3
- Οι τραπεζοασφάλειες στην ελληνική αγορά
Θεόδωρου Πανταλάκη 4-6
- Το ρυθμιστικό πλαίσιο της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης
στην Ελλάδα 7-9
Χρήστου Βλ. Γκόρτσου
- BANCASSURANCE: οι απόψεις των ειδικών 10-25
Ηρακλής Δασκαλόπουλος, Τριαντάφυλλος Λυσιμάχου,
Δούκας Παλαιολόγος, Αλέξανδρος Σαρρηγεωργίου
- Το πιστοποιητικό για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση 27-30
Κώστα Γαλιάτσου
- Τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα: η σύνταξη του μέλλοντος 31-34
Έφης Καραγεώργου
- Παροχή τεχνογνωσίας στην Κεντρική Τράπεζα της Αιγύπτου 35-40
σχετικά με την εποπτεία των τραπεζών
Παναγιώτη Κυριακόπουλου
- Η καταπολέμηση της διαφθοράς βασικός στόχος των τραπεζών 41-59
Εκδήλωση της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών
και της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάδος
 - Μέτρα για την πρόληψη της διαφθοράς στο εσωτερικό 43-46
των τραπεζών
Γεωργίου Πάσχα
 - Πολυμερής συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων - 47-54
Η προσέγγιση της επιτυχούς αντιμετώπισης της διαφθοράς
Λέανδρου Ρακιντζή
 - Δημοσιογραφικές σκέψεις σε μια συζήτηση ειδικών 55-59
για τη διαφθορά
Χρήστου Ν. Κώνστα
- Μόνιμη στήλη: SEPA - Ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ 61-66
Το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του SEPA και οι ωφέλειες
στις διάφορες κατηγορίες πελατών των τραπεζών
Επιμέλεια: Κώστα Ταβλαρίδη, Βασιλή Παναγιωτίδη
- Ενημέρωση - εκπαίδευση των καταναλωτών με πρωτοβουλίες 67-69
του τραπεζικού συστήματος
Αλέκου Λιδωρίκη
- Τραπεζικά θέματα από τη δραστηριότητα της ΕΕΤ 71-86
- Ευρωπαϊκή μεταρρύθμιση στην επαγγελματική εκπαίδευση: 87-91
Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων
Αλκιβιάδη Αγγελακόπουλου
- Οι μεσαιωνικές απαρχές των δημόσιων τραπεζών 93-98
Χρήστου Δεσύλλα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ
ΑΜΕΡΙΚΗΣ 21Α, 106 72 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ. 210 3386500

WWW.
HBA.

GR

Χρήστος Βλ. Γκόρτσος
Γενικός Γραμματέας ΕΕΤ

Η Υπουργική Απόφαση Κ3-8010 της 8ης.8.2007 για τον «καθορισμό των προϋποθέσεων-εξετάσεων που αποδεικνύουν την εμπειρία, τις ικανότητες και τις γενικές εμπορικές και επαγγελματικές γνώσεις των διαμεσολαβητών στην ασφάλιση» περιέχει ειδικές διατάξεις για την πιστοποίηση της επαγγελματικής επάρκειας του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων που παρέχει υπηρεσίες ασφαλιστικής διαμεσολάβησης. Η Απόφαση αποτελεί ουσιαστικό βήμα τόσο για την προστασία των καταναλωτών τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων όσο και για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης τους προς τα πιστωτικά ιδρύματα, στα οποία εμπίπτει η ευθύνη της διάγνωσης των πραγματικών αναγκών του ασφαλιζομένου και της παροχής του κατάλληλου γι' αυτόν προϊόντος.

Η ΕΕΤ – μέσω του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου – σχεδίασε και σύντομα θα ξεκινήσει την υλοποίηση εκπαιδευτικού προγράμματος προετοιμασίας του προσωπικού των τραπεζικών ομίλων για τις σχετικές εξετάσεις πιστοποίησης. Η εκπαίδευση θα στηριχθεί σε ειδικό εγχειρίδιο της ΕΕΤ, που καλύπτει την εξεταστέα ύλη, για τη συγγραφή του οποίου συνεργάστηκαν ειδικοί των τραπεζοασφαλειών.

Στο ανά χείρας τεύχος, ο Αντιπρόεδρος ΔΣ και Διευθύνων Σύμβουλος της Τράπεζας Πειραιώς, κ. Θ. Πανταλάκης, δίνει μια σφαιρική εικόνα του κλάδου των τραπεζοασφαλειών στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, τα χαρακτηριστικά και οι προοπτικές της αγοράς αυτής αναλύονται εκτενώς από τους ειδικούς τεσσάρων τραπεζών-μελών της ΕΕΤ, ενώ η ανάγκη πιστοποίησης και τα σχετικά προϊόντα που προσφέρουν οι τράπεζες παρουσιάζονται σε δύο ενημερωτικά άρθρα.

Το Δεκέμβριο 2007, η ΕΕΤ και η Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς συνδιοργάνωσαν εσπερίδα, με θέμα «Η καταπολέμηση της διαφθοράς βασικός στόχος των τραπεζών». Κατά την έναρξη της εκδήλωσης, ο Πρόεδρος της ΕΕΤ, κ. Τ. Αράπογλου, ανέφερε ότι «η καταπολέμηση της διαφθοράς στις τράπεζες προϋποθέτει λήψη μέτρων ενάντια σε παράνομες δραστηριότητες πελατών αλλά και του προσωπικού των τραπεζών. Αυτό προσδοκά η κοινωνία για την προστασία της, αλλά και οι μέτοχοι των τραπεζών στα πλαίσια μιας ευρύτερης πολιτικής διαχείρισης κινδύνων». Επισήμανε δε ότι ο ρόλος των εποπτικών αρχών στη βοήθεια των τραπεζών για την καταπολέμηση της διαφθοράς είναι καθοριστικός, και πρότεινε σειρά ενεργειών που αυτές θα μπορούσαν να αναλάβουν. Κλείνοντας, τόνισε τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα και την ανάγκη για αλλαγή νοοτροπίας, ώστε να εφαρμόζονται αποτελεσματικά οι σχετικοί κανόνες.

Στο τεύχος αυτό παρουσιάζονται οι ομιλίες των κ.κ. Γ. Πάσχα, Γενικού Επιθεωρητή Ομίλου Εθνικής Τράπεζας, και Λ. Ρακιντζή, Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, κατά τη διάρκεια της εν λόγω εσπερίδας.

Έχοντας ως πάγια μέριμνα την προστασία του καταναλωτή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και εκτιμώντας ότι ο συνειδητοποιημένος και ενημερωμένος καταναλωτής είναι εκείνος που μπορεί να ωφεληθεί από τον ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών επιλέγοντας το πιο συμφέρον για τις ανάγκες του προϊόν, η ΕΕΤ έχει προωθήσει πολλαπλές δράσεις για τη δημιουργία μιας νέας καταναλωτικής παιδείας στη χώρα μας. Παράλληλα, αναλαμβάνει συνεχώς πρω-

τοβουλίες για την ανάπτυξη των επαγγελματικών προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού των τραπεζών και των λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, ώστε να είναι πραγματικά στοχευμένες στις ανάγκες των καταναλωτών. Τρίτος πόλος στο ίδιο πλαίσιο είναι η ανάπτυξη δραστηριοτήτων για την ενημέρωση άλλων ομάδων που συχνά καλούνται να γνωμοδοτήσουν ή να τοποθετηθούν σε θέματα του κλάδου, όπως είναι οι δικαστικοί λειτουργοί.

Κατά τη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου 2007 η EET δραστηριοποιήθηκε σε πολλά επίπεδα για τους σκοπούς αυτούς. Ενδεικτικά:

- Διοργάνωσε δεύτερη ειδική ενημερωτική έκθεση, με θέμα «Καταναλωτικά δάνεια – Κάρτες», στην οποία συμμετείχαν 16 τράπεζες, ο Μεσολαβητής Τραπεζικών-Επενδυτικών Υπηρεσιών και η Τειρεσίας ΑΕ. Συνδυάζοντας την ενημέρωση με την έρευνα αγοράς, στόχος της εκδήλωσης ήταν να καλλιεργηθεί στους καταναλωτές η νοοτροπία του να επιλέγουν το καταλληλότερο για τις ανάγκες τους προϊόν, αφού πρώτα έχουν ενημερωθεί και συγκρίνει τους όρους που προσφέρει η κάθε τράπεζα. Περισσότερες πληροφορίες για το θέμα αυτό παρατίθενται στο παρόν τεύχος.
- Σχεδίασε και πραγματοποίησε ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα με στόχο την προετοιμασία του προσωπικού των τραπεζών για τις εξετάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς που οδηγούν στην πιστοποίηση επαγγελματικής επάρκειας για την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών. Ταυτόχρονα εξέδωσε δύο εκπαιδευτικά εγχειρίδια για το θεσμικό πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς και την ειδικότητα της λήψης και διαβίβασης εντολών, τα οποία αποτελούν μοναδικά βοηθήματα μελέτης για τις ως άνω εξετάσεις, αλλά και γενικότερα για την επιμόρφωση των συγκεκριμένων επαγγελματιών του κλάδου.
- Σε συνεργασία με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς διοργάνωσε ημερίδα με θέμα το περιεχόμενο των νέων αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου της σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των Επιχειρήσεων Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών. Στόχος της εκδήλωσης ήταν η ενημέρωση των στελεχών των εταιρειών αυτών για τις αλλαγές που επιφέρουν οι νέες αποφάσεις, καθώς και η ευαισθητοποίησή τους όσον αφορά την κάλυψη των σχετικών εκπαιδευτικών αναγκών.

Επίσης συμμετείχε σε τριήμερο συνέδριο για δικαστικούς λειτουργούς, με θέμα «Δικαιοσύνη και Χρηματιστηριακή Νομοθεσία», το οποίο διοργάνωσε η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς σε συνεργασία με την Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων, και την Ένωση Εισαγγελέων Ελλάδος. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου έγινε παρουσίαση από τον Γενικό Γραμματέα της EET, με θέμα «Η επίδραση του ευρωπαϊκού δικαίου της κεφαλαιαγοράς στο ελληνικό δίκαιο της κεφαλαιαγοράς», ενώ διανεμήθηκε στους συμμετέχοντες η εκπαιδευτική έκδοση της EET «Το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς», που αποτελεί τη μοναδική στην Ελλάδα συστηματοποιημένη καταγραφή του σχετικού πλαισίου.

Οι τραπεζοασφάλειες στην ελληνική αγορά

ΤΟΥ **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΝΤΑΛΑΚΗ**

Αντιπροέδρου ΔΣ
και Διευθύνοντος Συμβούλου
Τράπεζας Πειραιώς

Οι τραπεζοασφάλειες έχουν κατακτήσει τα τελευταία χρόνια τη χρηματοοικονομική και την ασφαλιστική αγορά, δίνοντας νέα προοπτική στην ανάπτυξη του κλάδου των ασφαλίσεων. Η εξειδίκευση των ασφαλιστικών εταιρειών στη σχεδίαση και την προώθηση νέων σύνθετων χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών προγραμμάτων, καθώς και οι μηχανισμοί οργάνωσης, το εκτεταμένο δίκτυο και το υψηλό επαγγελματικό κύρος των τραπεζικών ιδρυμάτων, αποτελούν εγγύηση για την αξιοπιστία του θεσμού. Υιοθετήθηκε στην Ευρώπη τη δεκαετία του '70 και στην Ελλάδα τη δεκαετία του '80, με επιφύλαξη αρχικά, παγιώνεται όμως αργά αλλά σταθερά στη συνείδηση των καταναλωτών. Η σημαντική καθυστέρηση που παρατηρήθηκε στην υιοθέτησή του στην Ελλάδα οφείλεται κυρίως στην έλλειψη του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου, στην ανάγκη προσαρμογής των δικτύων και των προγραμμάτων των ασφαλιστικών εταιρειών, καθώς και στον περιορισμένο χρόνο πώλησης από το γκισέ των τραπεζών για προϊόντα τόσο «ευαίσθητα» και πολύπλοκα, όπως είναι, για παράδειγμα, οι ασφάλειες ζωής.

Σήμερα είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν όλες οι ασφαλιστικές εταιρείες συνεργάζονται με τράπεζες ή επιδιώκουν να συνεργαστούν, αναγνωρίζοντας στο bancassurance το ρόλο ενός αποτελεσματικού δικτύου, που συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγής και της κερδοφορίας τους. Ενός δικτύου, το οποίο έχει συμβάλει επίσης σημαντικά στην αναβάθμιση της αξιοπιστίας της ιδιωτικής ασφάλισης.

Τα μερίδια αγοράς του κλάδου σε ορισμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάνουν σαφή την υστέρηση της χώρας μας στην ανάπτυξή του, αλλά παράλληλα και τα περιθώρια ανάπτυξης που έχει ο κλάδος στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα: στην Πορτογαλία, μια χώρα με οικονομικά μεγέθη ανάλογα με τα δικά μας, σε μια δεκαετία το μερίδιο αγοράς του bancassurance στον κλάδο ζωής από 13% άγγιξε το 80%. Στην Ισπανία από 3% άγγιξε το 71%. Το μερίδιο του bancassurance στην αγορά της Γαλλίας είναι 62% και στην Ιταλία 53%.

Η ποσοστιαία συμμετοχή του bancassurance στη χώρα μας, δεν έχει αγγίξει βέβαια τα ποσοστά των ανεπτυγμένων ασφαλιστικά χωρών της Ευρώπης, αλλά βελτιώνεται σημαντικά. Με βάση τα μέχρι στιγμής διαθέσιμα στοιχεία, εκτιμάται ότι το μερίδιο αγοράς στον κλάδο ζωής πλησιάζει το 35% (το 2001 ήταν 10% περίπου), ενώ στις γενικές ασφαλίσσεις το μερίδιο αγοράς εκτιμάται ότι είναι σήμερα στο 20% περίπου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, στη χώρα μας, οι τράπεζες έχουν αρχίσει να δραστηριοποιούνται έντονα στον τομέα αυτό μόλις τα τελευταία 5 χρόνια. Ειδικά προγράμματα όμως και διαδικασίες ανάλογες εκείνων που έχουν υιοθετηθεί σε χώρες της ΕΕ, όπου παρατηρείται σημαντική ανάπτυξη του bancassurance, διαθέτουν μόνο τέσσερις ή πέντε εξ αυτών, μεταξύ των οποίων είναι και η Τράπεζα Πειραιώς.

Η φιλοσοφία του bancassurance έχει δομηθεί στη βάση της παρακάτω αρχής: *Το ασφαλιστικό προϊόν που προωθείται μέσω καταστημάτων τράπεζας πρέπει να είναι απλό στο περιεχόμενό του, ώστε να γίνεται εύκολα κατανοητό τόσο από τον πωλητή-υπάλληλο όσο και από τον πελάτη. Θα πρέπει επίσης να έχει ελκυστική τιμή και να είναι αξιόπιστο σε ό,τι αφορά τις παροχές του και τη χρησιμότητά του.*

Τα οφέλη των τραπεζών από την προώθηση των τραπεζικών προϊόντων είναι πολλαπλά. Καλύπτονται κίνδυνοι που διασφαλίζουν την περιουσία της τράπεζας και των πελατών της (ασφαλίσεις περιουσίας), δίδεται δε η δυνατότητα αποπληρωμής των υποχρεώσεων των πελατών στις τράπεζες σε περίπτωση που καθίστανται ανίκανοι να εργαστούν λόγω ασθένειας, ατυχήματος ή και θανάτου (ασφαλίσεις ζωής). Σημαντικά επίσης οφέλη για τις τράπεζες προκύπτουν από την κερδοφορία των θυγατρικών τους ασφαλιστικών εταιρειών ή τις εισπραττόμενες προμήθειες και από τη διαχείριση των υψηλών τεχνικών και μαθηματικών αποθεμάτων που πρέπει να σχηματίζονται ώστε να καλύπτονται οι ζημιές όταν συμβούν.

Ο πελάτης-καταναλωτής ωφελείται και για έναν επιπλέον λόγο, διότι κατά κανόνα τα προϊόντα που αγοράζει από την τράπεζα είναι χαμηλού κόστους, αφού το κόστος πρόκτησης είναι περιορισμένο. Έχει επίσης αναγνωριστεί ότι στις μέρες μας οι τράπεζες χρησιμοποιούν πολύ προηγμένα τεχνολογικά συστήματα επικοινωνίας, βελτιώνοντας σημαντικά την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών. Έτσι το ασφαλιστικό προϊόν που προωθείται από τα καταστήματα των τραπεζών αναβαθμίζεται ποιοτικά και αυτό είναι προς όφελος των πελατών.

Αυτό που καθιστά αξιόπιστα τα ασφαλιστικά προϊόντα που πωλούνται από το τραπεζικό δίκτυο είναι η οργάνωση και το κύρος των τραπεζών σε συνδυασμό με μια αυστηρότερη εποπτεία των εργασιών τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα ελεύθερα δίκτυα των ασφαλιστών δεν παρέχουν υπηρεσίες ποιότητας.

Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο για τους διαμεσολαβούντες, το οποίο αναγνωρίζει τις τράπεζες ως ειδική κατηγορία διαμεσολαβούντων στις ασφαλιστικές εργασίες, θα εξομαλύνει περαιτέρω τον ανταγωνισμό καθώς η Πολιτεία αναγνωρίζει πλέον πλήρως το ρόλο τους σε αυτό, όπως συμβαίνει ήδη εδώ και χρόνια στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Το ρυθμιστικό πλαίσιο της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης στην Ελλάδα

ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΥ
Γενικού Γραμματέα ΕΕΤ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις και πεδίο εφαρμογής

Το ρυθμιστικό πλαίσιο για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση στην Ελλάδα καθιερώθηκε με το ΠΔ 190/2006,¹ με το οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η σχετική Οδηγία 2002/92/ΕΚ.² Με το εν λόγω ΠΔ ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις ανάληψης και άσκησης δραστηριοτήτων ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης από φυσικά και νομικά πρόσωπα τα οποία είναι εγκατεστημένα ή επιθυμούν να εγκατασταθούν στην Ελλάδα.

Ως ασφαλιστική διαμεσολάβηση νοείται κάθε δραστηριότητα παρουσίασης, πρότασης, παροχής προπαρασκευαστικών εργασιών για τη σύναψη συμβάσεων ασφάλισης ή σύναψης αυτών ή παροχής συνδρομής κατά τη διαχείριση και την εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου.

Ως ειδική κατηγορία ασφαλιστικού διαμεσολαβητή καθιερώνεται εκείνη του «*συνδεδεμένου ασφαλιστικού διαμεσολαβητή*», ο οποίος ορίζεται ως το φυσικό ή νομικό πρόσωπο:

- που ασκεί δραστηριότητα ασφαλιστικής διαμεσολάβησης εξ ονόματος και για λογαριασμό ασφαλιστικής επιχείρησης ή περισσότερων της μιας ασφαλιστικών επιχειρήσεων,
- εφόσον τα σχετικά ασφαλιστικά προϊόντα δεν είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους,
- αλλά το οποίο δεν εισπράττει τα ασφάλιστρα ή τα ποσά που προορίζονται για τον πελάτη και ενεργεί υπό την πλήρη ευθύνη των εν λόγω ασφαλιστικών επιχειρήσεων για τα προϊόντα που αφορά κάθε μια από αυτές.

Θεωρείται επίσης ως συνδεδεμένος ασφαλιστικός διαμεσολαβητής ο οποίος ενεργεί υπό την ευθύνη μιας ή περισσότερων ασφαλιστικών επιχειρήσεων για τα προϊόντα που αφορά καθεμία από αυτές, κάθε πρόσωπο που ασκεί δραστηριότητα ασφαλιστικής διαμεσολάβησης η οποία είναι συμπληρωματική προς την κύρια επαγγελματική του δραστηριότητα, όταν η ασφάλιση αποτελεί συ-

¹ ΦΕΚ Α' 196, 14.9.2006.

² Ε.Ε. L 9, 15.1.2003, σελ. 3-10.

μπλήρωμα των αγαθών ή υπηρεσιών που παρέχονται στο πλαίσιο της κύριας απασχόλησής του και το οποίο δεν εισπράττει ούτε τα ασφαλιστρά ούτε τα ποσά που προορίζονται για τον πελάτη.

2. Περιεχόμενο των κύριων ρυθμίσεων

Οι ρυθμίσεις που θεσπίζονται με το ΠΔ αφορούν ιδίως τα ακόλουθα:

- την υποχρεωτική εγγραφή των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών, περιλαμβανομένων και των συνδεδεμένων ασφαλιστικών διαμεσολαβητών σε μητρώο που τηρείται από τα κατά περίπτωση αρμόδια Επαγγελματικά Επιμελητήρια,
- την πλήρωση συγκεκριμένων προϋποθέσεων (που ορίζονται στο νόμο) για την εγγραφή στο μητρώο, μεταξύ των οποίων είναι και η κατοχή γενικών και επαγγελματικών εμπορικών γνώσεων, οι οποίες διασφαλίζουν την ορθή παροχή των υπηρεσιών ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης. Για τον καθορισμό των γνώσεων που απαιτείται να έχουν οι παρέχοντες τέτοιες υπηρεσίες, ανάλογα με τις υπηρεσίες που εκάστοτε παρέχουν, δίνεται ειδική εξουσιοδότηση στον Υπουργό Ανάπτυξης για την έκδοση Υπουργικής Απόφασης (βλ. κατωτέρω υπό 3),
- τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται η άσκηση ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης με καθεστώς ελεύθερης εγκατάστασης ή ελεύθερης παροχής υπηρεσιών,
- τον καθορισμό ως αρμόδιας αρχής για τη διασφάλιση της εφαρμογής των διατάξεων σχετικά με την ασφαλιστική και αντασφαλιστική διαμεσολάβηση της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, και τις προϋποθέσεις ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμοδίων αρχών,
- τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση μη εγγραφής στο μητρώο,
- το δικαίωμα υποβολής έγγραφων καταγγελιών κάθε ενδιαφερομένου στην αρμόδια εποπτική αρχή κατά ασφαλιστικού ή αντασφαλιστικού διαμεσολαβητή για παραβάσεις των διατάξεων σχετικά με την εκ μέρους τους άσκηση διαμεσολάβησης, και
- τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχει ο παρέχων ασφαλιστική ή αντασφαλιστική διαμεσολάβηση στον πελάτη και τον τρόπο παροχής τους.

3. Πιστοποίηση επαγγελματικής επάρκειας

Τον Αύγουστο του 2007 εκδόθηκε η Υπουργική Απόφαση Κ3-8010 αναφορικά με τον «καθορισμό των απαιτούμενων προϋποθέσεων-εξετάσεων, που αποδεικνύουν την εμπειρία, τις ικανότητες και τις γενικές εμπορικές και επαγγελματικές γνώσεις των διαμεσολαβητών στην ασφάλιση». Σε ό,τι αφορά την εγγραφή στο αρμόδιο Επιμελητήριο ως συνδεδεμένου ασφαλιστικού διαμεσολαβητή τράπεζας, υποκαταστήματος αλλοδαπής τράπεζας ή νομικού προσώπου του οποίου η ασφαλιστική διαμεσολάβηση είναι παρεπόμενη από την κύρια επαγγελματική δραστηριότητα ή υποκαταστήματος ήδη εγγεγραμμένης ημεδαπής τράπεζας, προβλέπεται η πλήρωση συγκεκριμένων προϋποθέσεων από:

- το φυσικό πρόσωπο που ασκεί τη διοίκησή του ή σε περίπτωση συλλογικής διοίκησης το ή τα φυσικά πρόσωπα που είναι μέλη της διοίκησης και διαχειρίζονται τις δραστηριότητες διαμεσολάβησης ή

- ειδικά εξουσιοδοτημένο από τη διοίκηση πρόσωπο, που διαχειρίζεται θέματα ασφαλιστικής διαμεσολάβησης.

Ορίζεται επίσης ότι τουλάχιστον ένας υπάλληλος του υποκαταστήματος που συμμετέχει άμεσα στην ασφαλιστική ή αντασφαλιστική διαμεσολάβηση πρέπει να κατέχει βεβαίωση επιτυχίας εξετάσεων από την Τεχνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και Εξετάσεων Διαμεσολαβητών στην ύλη που καθορίζεται για την κατηγορία αυτή.

Σύμφωνα με την παρ. Ι της Απόφασης, η απαίτηση βεβαίωσης παρακολούθησης προγράμματος διδασκαλίας καταργείται και αντικαθίσταται από τη βεβαίωση επιτυχίας στις εξετάσεις που διενεργούνται από την Τεχνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και Εξετάσεων Διαμεσολαβούντων. Συνεπώς, καταργείται η με βάση το προηγούμενο καθεστώς υποχρέωση παρακολούθησης συγκεκριμένου αριθμού ωρών προγράμματος διδασκαλίας. Η ύλη των εξετάσεων καθορίζεται από την Τεχνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και Εξετάσεων Διαμεσολαβούντων μετά από πρόταση των αρμοδίων φορέων διαμεσολάβησης.

Τέλος, σύμφωνα με τις μεταβατικές διατάξεις της Απόφασης, δίνεται προθεσμία εννέα μηνών από τη δημοσίευσή της για την εγγραφή ως συνδεδεμένων ασφαλιστικών διαμεσολαβητών στο αρμόδιο Επιμελητήριο των φυσικών ή νομικών προσώπων για τα οποία η ασφαλιστική διαμεσολάβηση είναι παρεπόμενη από την κύρια επαγγελματική δραστηριότητα, των τραπεζών καθώς και των ασφαλιστικών συνεταιρισμών που ασκούν τη δραστηριότητα αυτή, εφόσον βεβαίως πληρούνται οι προβλεπόμενες στην Απόφαση προϋποθέσεις.

4. Δραστηριότητα της ΕΕΤ

Η ΕΕΤ παρακολούθησε ενεργά τόσο τη διαδικασία ενσωμάτωσης της σχετικής κοινοτικής Οδηγίας στο ελληνικό δίκαιο όσο και την έκδοση της ανωτέρω Υπουργικής Απόφασης για τον καθορισμό των απαιτούμενων επαγγελματικών προσόντων, συμμετείχε στις διαδικασίες διαβούλευσης και υπέβαλε διεξοδικές παρατηρήσεις στο Υπουργείο Ανάπτυξης, οι οποίες έγιναν σε μεγάλο βαθμό δεκτές.

Η ΕΕΤ θεωρεί ότι η θεσμοθέτηση αφενός μεν ενός συγκεκριμένου πλαισίου με το οποίο θα παρέχονται οι υπηρεσίες ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης και αφετέρου των προϋποθέσεων που θα πρέπει να πληρούνται σε ό,τι αφορά τη διασφάλιση επαρκών επαγγελματικών γνώσεων των παρεχόντων τις υπηρεσίες αυτές συμβάλλει σημαντικά στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, αλλά και στην ενίσχυση της προστασίας των ασφαλιζομένων.

Με γνώμονα την καλύτερη κατά το δυνατόν προετοιμασία των πιστωτικών ιδρυμάτων και την αποτελεσματική εφαρμογή εκ μέρους τους των ρυθμίσεων που καθιερώνονται, η ΕΕΤ έχει ήδη εκπονήσει ειδικό εκπαιδευτικό εγχειρίδιο για την παροχή ασφαλιστικής διαμεσολάβησης από τα πιστωτικά ιδρύματα και διοργανώνει, μέσω του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου, εκπαιδευτικά σεμινάρια, τα οποία απευθύνονται σε υποψήφιους προς πιστοποίηση υπαλλήλους και στελέχη των πιστωτικών ιδρυμάτων-μελών της.

BANCASSURANCE

οι απόψεις των ειδικών

Ηρακλής Δασκαλόπουλος

Διευθυντής Υποδιεύθυνσης
Bancassurance, Alpha Bank

Τριαντάφυλλος Λυσιμάχου

Γενικός Διευθυντής
Ασφαλιστικών Εργασιών,
Τράπεζα Πειραιώς

Δούκας Παλαιολόγος

Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος,
Εθνική Ασφαλιστική

Αλέξανδρος Σαρρηγεωργίου

Διευθύνων Σύμβουλος,
EFG Eurolife Ασφαλιστική

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της αγοράς των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων στην Ελλάδα σήμερα;

Η. Δασκαλόπουλος: Παρά το γεγονός ότι η προώθηση ασφαλιστικών προϊόντων μέσα από τραπεζικά δίκτυα ξεκίνησε στην Ελλάδα με κάποια καθυστέρηση σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται με ταχύτατο ρυθμό. Οι τράπεζες έχουν αντιληφθεί τα σημαντικά περιθώρια που υπάρχουν και αξιοποιούν συστηματικά και με επιτυχία τις δυνατότητες ανάπτυξης σταυροειδών πωλήσεων ασφαλιστικών προϊόντων. Αποτέλεσμα είναι ότι, μέσα σε χρονικό διάστημα μικρότερο από μία δεκαετία, τα ασφάλιστρα των προϊόντων ζωής που προωθούνται από τραπεζικά δίκτυα, ξεκινώντας από μονοψήφιο ποσοστό, έφθασαν σήμερα να υπερβαίνουν κατ' εκτίμηση το 40% του συνόλου των ασφαλίσεων του κλάδου.

Η ραγδαία ανάπτυξη των τραπεζοασφαλειών δεν είναι φαινόμενο της ελληνικής αγοράς, καθώς έχει παρατηρηθεί σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικά στις χώρες της νότιας Ευρώπης, η δυναμική του bancassurance είναι τέτοια, ώστε τα ασφάλιστρα που προέρχονται από τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα φθάνουν μέχρι και το 90% των συνολικών ασφαλίσεων του κλάδου ζωής. Να σημειωθεί ότι η ελληνική αγορά έχει πολλά κοινά με τις αγορές των χωρών αυτών.

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που συμβάλλουν στη μεγάλη αποδοχή των τραπεζοασφαλειών από τους καταναλωτές και την επαγόμενη επιτυχημένη πορεία τους. Ο βασικότερος, κατά την άποψή μου, είναι ο υψηλός βαθμός αξιοπιστίας των τραπεζών στη συνείδηση του καταναλωτή. Καθώς το ίδιο το ασφαλιστικό προϊόν βασίζεται στην εμπιστοσύνη, είναι απόλυτα λογικό να προωθείται ευκολότερα από οργανισμούς με μεγάλη οικονομική ισχύ και αδιαμφισβήτητη φερεγγυότητα, όπως είναι οι τράπεζες.

Τα τραπεζικά δίκτυα προωθούν σήμερα τόσο ασφαλιστικά προϊόντα που είναι συμπληρωματικά τραπεζικών προϊόντων, όπως είναι οι ασφαλίσεις δανειοληπτών, όσο και προϊόντα που προωθούνται ανεξάρτητα, με κυριότερο παράδειγμα τα συνταξιοδοτικά. Σε κάθε περίπτωση, η συμβατότητα του ασφαλιστικού προϊόντος με την τραπεζική εργασία είναι ο δεύτερος σημαντικός παράγοντας για την επιτυχία του bancassurance. Στην περίπτωση των συμπληρωματικών προϊό-

ντων, η απόκτηση του τραπεζικού προϊόντος δημιουργεί άμεσα μία ανάγκη που καλύπτεται από το ασφαλιστικό, όπως, για παράδειγμα, η ασφάλιση ζωής ενός δανειολήπτη προκύπτει από την αυτονόητη ανάγκη να μη μεταφερθεί η υποχρέωση στους οικείους του σε περίπτωση θανάτου. Αλλά και στην περίπτωση ανεξάρτητης προώθησης ενός τραπεζοασφαλιστικού προϊόντος, η συμβατότητά του με την τραπεζική εργασία παίζει σημαντικό ρόλο. Για παράδειγμα, τα συνταξιοδοτικά προγράμματα στην ουσία τους είναι προγράμματα μακροχρόνιας αποταμίευσης, μιας κατεξοχήν τραπεζικής εργασίας.

Τ. Λυσιμάχου:

Τα 5 τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική ανάπτυξη του θεσμού του bancassurance στην Ελλάδα. Εκτιμάται ότι στον κλάδο ζωής έχει ήδη ξεπεράσει σε μερίδιο αγοράς το 40%, ενώ προβλέπεται ότι μέχρι το 2010 θα αγγίξει το 60-70%. Η ραγδαία ανάπτυξη του bancassurance, μετά από δεκαετίες στασιμότητας, οφείλεται στα εξής:

- Στην ισχυροποίηση του τραπεζικού συστήματος στη χώρα μας, που, πέραν της Ελλάδας, έχει ήδη επεκτείνει τις δραστηριότητές του και στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή (βαλκανικές χώρες, Τουρκία, Αίγυπτο, Πολωνία, Ουκρανία, Ρωσία κ.λπ.).
- Στην αναγνώριση από την πλευρά των τραπεζών ότι στο πλαίσιο του cross-selling μπορούν με αποτελεσματικό τρόπο να προωθούν ασφαλιστικά προϊόντα, κυρίως ζωής.
- Στο υψηλό κόστος λειτουργίας των παραδοσιακών καναλιών διανομής.
- Στην κάμψη που εμφάνισε πρόσφατα η αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς.

Τα πλεονεκτήματα του bancassurance φάνηκαν πολύ σύντομα. Τα κυριότερα εξ αυτών είναι:

- Η δυνατότητα «εύκολης» προώθησης ασφαλιστικών προϊόντων μέσα από το οργανωμένο και συνήθως πολυάριθμο τραπεζικό δίκτυο.
- Η ευκολότερη αποδοχή του προϊόντος, σε ορισμένες περιπτώσεις, από τους πελάτες, λόγω του κύρους και της αξιοπιστίας του τραπεζικού συστήματος.
- Το χαμηλότερο κόστος του προϊόντος, λόγω της χρησιμοποίησης των καταστημάτων ως σημείων πώλησης.

Από πλευράς οικονομικών μεγεθών, χαρακτηριστικό της πορείας του θεσμού τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας είναι το γεγονός ότι από τις 90 ασφαλιστικές εταιρείες που λειτουργούν σήμερα, 26 τουλάχιστον από αυτές δραστηριοποιούνται στο bancassurance. Εξ αυτών, 13 δραστηριοποιούνται μόνο στους γενικούς κλάδους, ενώ οι υπόλοιπες 13 και στον κλάδο ζωής. Επίσης, οι 14 είναι θυγατρικές τραπεζών και οι υπόλοιπες 12 έχουν συνάψει συμβάσεις συνεργασίας με τράπεζες.

Η πιο σημαντική ανάπτυξη του bancassurance παρατηρείται στον κλάδο ζωής, όπου η αύξηση των μεγεθών τα τελευταία 5 χρόνια είναι εντυπωσιακή.

- Τα ασφάλιστρα bancassurance ζωής έχουν εξαπλασιαστεί την πενταετία από το 2002 έως το 2006, ενώ τα συνολικά ασφάλιστρα της αγοράς έχουν αυξηθεί μόνο κατά 70,7% στο διάστημα αυτό.
- Το μερίδιο αγοράς του bancassurance έχει αυξηθεί σημαντικά την τελευταία πενταετία, από 9,4% το 2002 στο 38,3% το 2006, και εκτιμάται ότι ήδη έχει ξεπεράσει το 40% της αγοράς.
- Ταχύτερη αύξηση του μεριδίου του bancassurance σε σχέση με το προηγούμενο έτος παρατηρήθηκε το 2003, οπότε αυξήθηκε κατά 64,9% σε σχέση με το 2002 και το 2004, οπότε αυξήθηκε κατά 58,7% σε σχέση με το 2003. Οι ταχύτερες αυτές αυξήσεις οφείλονται στην έναρξη διάθεσης από τις τράπεζες των προϊόντων εφάπαξ unit linked.

Το μερίδιο αγοράς του bancassurance είναι εντυπωσιακά υψηλό, ακόμα και στα κλασικά προϊόντα ζωής.

- Το 2006 το μερίδιο αγοράς του bancassurance ήταν περίπου 35,1% ενώ το 2001 ήταν 10,3%.
- Τα τελευταία 5 χρόνια, ενώ χαρτοφυλάκιο των παραδοσιακών προϊόντων ζωής αυξήθηκε κατά 67,5%, τα ασφάλιστρα των αντίστοιχων προϊόντων του bancassurance αυξήθηκαν κατά 355% περίπου.

Επισημαίνεται ότι τα πρωτογενή στοιχεία προέρχονται από τα στατιστικά δελτία της ΕΑΕΕ, επεξεργασμένα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία που έδωσαν οι δραστηριοποιούμενες στο bancassurance εταιρείες. Δίδονται δε κατά προσέγγιση, διότι δεν υπάρχει προς το παρόν επίσημη πηγή.

Σε ό,τι αφορά το bancassurance γενικών ασφαλίσεων, δυστυχώς δεν μπορούν να συγκεντρωθούν αξιόπιστα στοιχεία, λόγω του μεγάλου αριθμού των προϊόντων που διατίθενται. Είναι όμως βέβαιο ότι τα ασφαλιστήρια αλλά και το μερίδιο αγοράς, ιδιαίτερα του κλάδου περιουσίας, έχουν γιγαντωθεί τα τελευταία χρόνια, λόγω του μεγάλου όγκου των στεγαστικών δανείων, για τα οποία οι τράπεζες ζητούν ασφαλιστήρια συμβόλαια πυρός. Αλλά και στον κλάδο αυτοκινήτων, λόγω του leasing και της εν γένει χρηματοδότησης της αγοράς των αυτοκινήτων, όπως και του κλάδου τεχνικών ασφαλίσεων, λόγω της αύξησης των επιχειρηματικών δανείων, το bancassurance έχει αποκτήσει σημαντικό μερίδιο αγοράς.

Από το 2002 έχουν τριπλασιαστεί τόσο τα στεγαστικά δάνεια όσο και τα παντός τύπου δάνεια λιανικής τραπεζικής. Εκτιμώ ότι στους γενικούς κλάδους το bancassurance κατέχει άμεσα ποσοστό άνω του 20%. Το ποσοστό αυτό πρέπει να προσεγγίζει το 25-30%, αν ληφθούν υπόψη και οι ασφαλίσεις που πραγματοποιούνται με την επιρροή των τραπεζών.

Στη χώρα μας το bancassurance εφαρμόζεται συστηματικά από ορισμένες τράπεζες, μεταξύ των οποίων είναι και η Τράπεζα Πειραιώς.

Η Τράπεζα Πειραιώς είναι η 4η μεγαλύτερη τράπεζα στη χώρα και η νεότερη, 16 ετών, μεταξύ των μεγάλων τραπεζών. Διαθέτει συνολικά 744 καταστήματα, εκ των οποίων 320 στην Ελλάδα και 424 στο εξωτερικό, δηλαδή στη Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία, Αλβανία, Αίγυπτο, Ουκρανία, Κύπρο, ΗΠΑ και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι ρυθμοί ανάπτυξης της τράπεζας είναι ταχύτατοι, με κύριο χαρακτηριστικό το σχεδόν διπλασιασμό των μεγεθών της ανά τριετία. Σε ό,τι αφορά τις ασφαλιστικές εργασίες, η Τράπεζα Πειραιώς έχει επιλέξει ένα επιχειρηματικό σχήμα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά για την ελληνική αγορά, με σκοπό να ασκήσει το bancassurance παράλληλα με τις τραπεζικές εργασίες, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, όπου η τράπεζα διαθέτει θυγατρικές.

Δ. Παλαιολόγος:

Θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τα χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων ή προϊόντων bancassurance, όπως έχει επικρατήσει να τα αποκαλούμε, στα ακόλουθα: Η αγορά εξελίσσεται με ταχείς ρυθμούς, ιδιαίτερως την τελευταία τριετία. Οι τάσεις που εμφανίστηκαν προηγουμένως σε άλλες ευρωπαϊκές αγορές επιβεβαιώνονται και με τα στοιχεία της δικής μας αγοράς.

Η ανάπτυξη του bancassurance αποτελεί πλέον κεντρική επιλογή πολλών τραπεζών. Οι τράπεζες αντιλήφθηκαν γρήγορα τα οφέλη από την προώθηση των προϊόντων bancassurance. Σημαντικά κέρδη από προμήθειες, προϊόντα που συνδυάζονται με τα τραπεζικά ή τα συμπληρώνουν. Έχει γίνει κατανοητό και στα δίκτυα των τραπεζών ότι ασφαλιστικά προγράμματα, κατάλληλα σχεδιασμένα, έχουν φυσική θέση μέσα στο τραπεζικό κατάστημα.

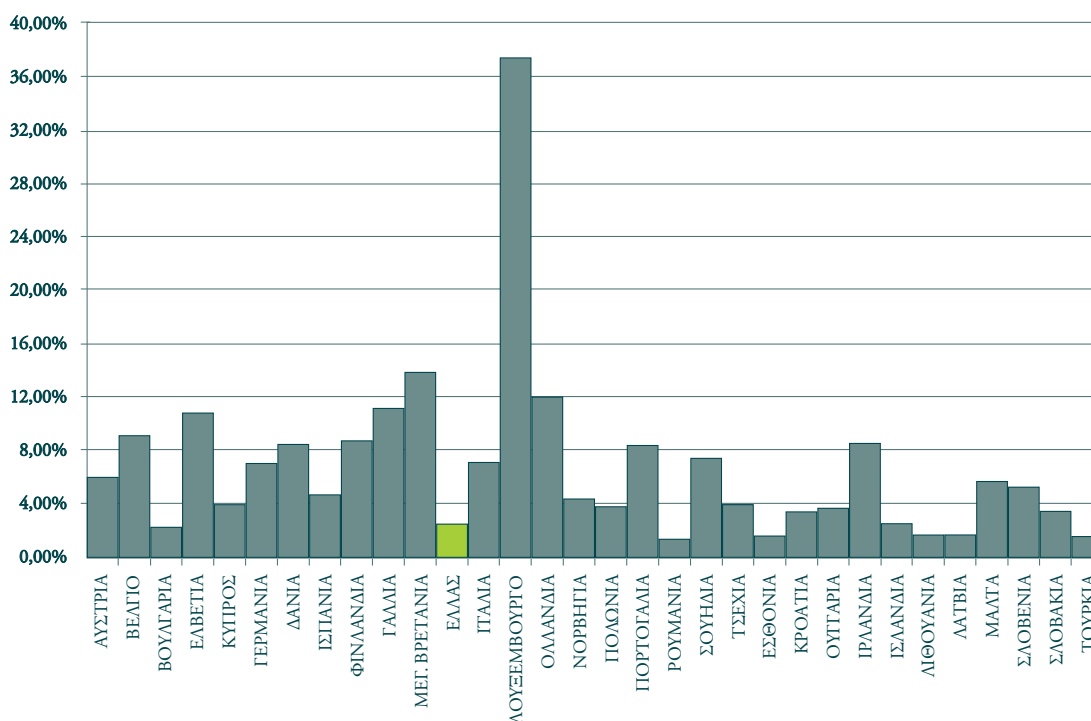
Το bancassurance δημιούργησε νέα αγορά. Έδειξε στην πράξη τα οφέλη των ασφαλιστικών προγραμμάτων σε μερίδα του κοινού που μέχρι τότε αντιμετώπιζε αρνητικά την έννοια της ασφάλισης. Οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν τα προϊόντα τους με ασφαλιστικά προγράμματα και οι παραγωγοί ασφαλειών έχουν νέες ευκαιρίες για πωλήσεις.

Για τον τρόπο ανάπτυξης του bancassurance δεν υπάρχει γενικός κανόνας. Η κάθε περίπτωση συνεργασίας τράπεζας-ασφαλιστικής έχει έντονα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και αντίστοιχες δυσκολίες. Σε ό,τι αφορά τον Όμιλο της ΕΤΕ υπάρχει πλήρης και αποκλειστική συνεργασία μεταξύ τράπεζας και ασφαλιστικής. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των εργασιών έχει και η θυγατρική της ΕΤΕ, η NBG-Bancassurance. Οι διοικήσεις της τράπεζας και της ασφαλιστικής, δύο οργανισμοί που χαρακτηρίζονταν ως εξαιρετικά «βαρείς», με ταχείς ρυθμούς σχεδίασαν και πραγματοποίησαν ένα γενικό πρόγραμμα bancassurance, που επιδίωκε τρία πράγματα. Την ανάπτυξη κοινής κουλτούρας μεταξύ των στελεχών σε όλες τις βαθμίδες, τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό προϊόντων και διαδικασιών για όλες τις κοινές περιοχές δραστηριότητας, με ταχύ χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, και την οργάνωση των πωλήσεων σε εφικτή βάση συνεργασίας των υφισταμένων δικτύων. Τα παραγωγικά αποτελέσματα είναι εξαιρετικά: από τα 17 εκατ. ευρώ το 2004, φτάσαμε στα 200 εκατ. ευρώ το 2007 και φυσικά συνεχίζουμε.

Α. Σαρρηγεωργίου:

Η ελληνική ασφαλιστική αγορά χαρακτηρίστηκε τις τελευταίες δεκαετίες από ιδιαίτερη εσωστρέφεια και τάση προς απομόνωση, και αυτό ενώ όλος ο χρηματοοικονομικός χώρος διένυε περίοδο μεγάλης ανάπτυξης (στεγαστική, καταναλωτική πίστη, αμοιβαία κεφάλαια κ.λπ.) αλλά και σύγκλισης. Έτσι, φθάνοντας στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα, η διείσδυση των ασφαλειών στην ελληνική οικονομία (ασφάλειες ως ποσοστό του ΑΕΠ) παραμένει, όχι μόνο πολύ χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου, αλλά και σε επίπεδα χαμηλότερα χωρών με μικρότερο κατά κεφαλήν εισόδημα από την Ελλάδα (Βουλγαρία, Τσεχία, Κροατία, Σλοβακία κ.ά. – πίνακας 1). Στο περιβάλλον αυτό ήταν φυσικό το bancassurance να παραμείνει σχεδόν ανύπαρκτο. Έτσι, ενώ σε ασφαλιστικές αγορές όπως η Ιταλική, το bancassurance, έχοντας διανύσει περίοδο μεγάλης άνθησης έχει σταθεροποιηθεί στο 60-65% της νέας παραγωγής ζωής, στην Ελλάδα άρχισε να εξελίσσεται μόλις τα τελευταία 4-5 χρόνια.

Πίνακας 1
Ευρωπαϊκή αγορά: Σύνολο ασφαλιστρών ως % του ΑΕΠ

Πηγή: CEA, 2006

Της αρχής γενομένης, όπως ήταν φυσικό (πίνακας 2), η ανάπτυξη είναι εντυπωσιακή και, παρά την κάποια κόπωση που εμφανίστηκε το 2007 (κυρίως λόγω επιβράδυνσης των πωλήσεων εφάπαξ unit linked), η εντεινόμενη ενεργοποίηση νέων μεγάλων παικτών αναμένω ότι θα μας φέρει μέχρι το 2010 σε επίπεδα διείσδυσης του bancassurance κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αυξάνοντας ταυτόχρονα τη διείσδυση των ασφαλειών στο ελληνικό ΑΕΠ ίσως και στα μισά του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Πίνακας 2				
Πωλήσεις προερχόμενες αποκλειστικά από το bancassurance (επί συνόλου Ασφαλειών Ζωής)				
	2004	2005	2006	2007 (προβλ.)
Εκατ. €	270	400	650	680
% επί της συνολικής αγοράς Ασφαλειών Ζωής	15,6%	20%	30%	28%

Στην παρούσα φάση είναι φυσικό οι περισσότερες πωλήσεις bancassurance να χαρακτηρίζονται από προϊόντα χαμηλού ασφαλιστικού ρίσκου με μεγάλη επενδυτική διάσταση, τα οποία πωλούνται κυρίως υπό τη μορφή εφάπαξ καταβολών. Πιστεύω πως στα επόμενα λίγα χρόνια και οι δύο αυτές τάσεις θα εξισορροπήσουν υπέρ προϊόντων με μεγαλύτερη περιεκτικότητα σε ασφαλιστικό ρίσκο, αλλά και με περιοδικές καταβολές.

2. Ποιες αναμένεται να είναι οι επιπτώσεις του νέου ρυθμιστικού πλαισίου για τους διαμεσολαβητές στην ασφάλιση, σε επίπεδο τράπεζας και σε επίπεδο ομίλου;

Τ. Λυσιμάχου:

Με το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο οι τράπεζες θα έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν ασφαλιστικές εργασίες με αποτελεσματικότερο τρόπο, τόσο σε ό,τι αφορά τα ποσοτικά μεγέθη όσο και τα ποιοτικά στοιχεία των προσφερόμενων υπηρεσιών, για τους εξής λόγους:

- Θα αναβαθμιστεί το επίπεδο των προσφερόμενων ασφαλιστικών

υπηρεσιών, λόγω των προγραμμάτων εκπαίδευσης, τα οποία θα παρακολουθούν οι τραπεζικοί υπάλληλοι.

- Θα αυξηθεί ο αριθμός των εκπαιδευμένων-πιστοποιημένων τραπεζικών υπαλλήλων που θα προωθούν ασφαλιστικά προϊόντα.
- Οι συναλλασσόμενοι συχνότερα με τα καταστήματα πελάτες της τράπεζας θα έχουν την ευκαιρία, παράλληλα με τις τραπεζικές υπηρεσίες, να προχωρούν σε ασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων και της ζωής τους, ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Θα δημιουργηθούν συνεπώς οι συνθήκες για την προσφορά ακόμα πιο ολοκληρωμένων υπηρεσιών από τις τράπεζες προς τους πελάτες τους και αυτό θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση των εσόδων τους από προμήθειες. Εκτιμάται ότι οι ανεπτυγμένοι τραπεζικοί όμιλοι στη χώρα μας θα μπορούν να εξασφαλίσουν έσοδα από ασφαλιστικές εργασίες που θα προσεγγίζουν το 25% του συνόλου των εσόδων.

Δ. Παλαιολόγος:

Η τράπεζα πρέπει να επιλέξει το προσωπικό που θα παρακολουθήσει εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή θα μελετήσει μόνο του και θα λάβει μέρος στις προβλεπόμενες εξετάσεις. Επίσης να μεριμνά ώστε πάντα να υπηρετεί σε κάθε της κατάσταση τουλάχιστον ένας πιστοποιημένος υπάλληλος.

Θέλω να σημειώσω ότι τα προϊόντα που διαθέτει ο δικός μας Όμιλος έχουν σχεδιαστεί κατάλληλα, ώστε να είναι στη δομή τους απλά, απολύτως τυποποιημένα, με λίγους και εύκολα αντιληπτούς όρους και να καλύπτουν τις ανάγκες συγκεκριμένης κατηγορίας πελατών. Οι υπάλληλοι των καταστημάτων της ΕΤΕ εκπαιδεύονται στα τραπεζο-ασφαλιστικά προγράμματα και υποστηρίζονται συνεχώς από την ασφαλιστική και την NBG-Bancassurance. Δηλαδή στην πραγματικότητα υπερκαλύπτουμε την πιστοποίηση.

Α. Σαρρηγεωργίου:

Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει την ασφαλιστική διαμεσολάβηση θα οδηγήσει σαφέστατα σε ομογενοποίηση της κατάρτισης των πωλητών τραπεζοασφαλειών. Κατά την άποψή μου, το κεφάλαιο «ασφάλιση» αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας του financial planning μιας οικογένειας ή επιχείρησης. Το ζητούμενο λοιπόν δεν είναι απλά διά της νέας μεθόδου πιστοποίησης η προσθήκη κάποιων ασφαλιστικών γνώσεων στις γνώσεις ενός τραπεζικού υπαλ-

λήλου, αλλά η ένταξη του risk management στην ανάλυση αναγκών και τις επακόλουθες προτάσεις που γίνονται κατά την τραπεζική/χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση.

Πιστεύω ότι μέσα από την εφαρμογή του νέου ρυθμιστικού πλαισίου θα αυξηθεί η αντίληψη από τον καταναλωτή της ανάγκης για ασφάλιση, αλλά και του ότι το προϊόν το οποίο αγοράζει έχει και ασφαλιστική διάσταση. Παράλληλα, το γεγονός ότι το bancassurance τόσο σε επίπεδο εποπτικών αρχών, της ίδιας της ασφαλιστικής αγοράς, πωλητών και καταναλωτών έχει πλέον εμπεδωθεί ως τρόπος διαμεσολάβησης, νομίζω ότι αποτελεί το πρώτο μεγάλο βήμα που θα επιτρέψει στην ελληνική αγορά να υιοθετήσει προϊόντα και τρόπους πώλησης άλλων πιο ώριμων αγορών και τελικά να αυξήσει με τρόπο υπεύθυνο και ποιοτικό την ασφαλιστική «πίτα» στη χώρα μας.

Η. Δασκαλόπουλος: Η προσαρμογή στο νέο ρυθμιστικό πλαίσιο για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση δεν είναι μία απλή διαδικασία και απαιτεί προσπάθεια και πόρους. Η εκπαίδευση και πιστοποίηση ενός μεγάλου αριθμού υπαλλήλων μέσα σε ένα αντικειμενικά μικρό χρονικό διάστημα αποτελεί σίγουρα μία πρόκληση τόσο για την τράπεζα, όσο και για το προσωπικό της. Και δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι συχνά τα ίδια πρόσωπα χρειάζεται να πιστοποιηθούν και για την προώθηση επενδύσεων. Θεωρώ, πάντως, ότι η προετοιμασία η οποία γίνεται, εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό ότι η εκπαίδευση που θα λάβει το προσωπικό των καταστημάτων μας θα βρίσκεται στο επίπεδο που απαιτείται για την επιτυχία στις εξετάσεις.

Από τη στιγμή που θα πιστοποιηθούν οι υπάλληλοι που υπηρετούν σήμερα και θα χρειάζεται η πιστοποίηση μόνο των νέων υπαλλήλων, η κατάσταση θα ομαλοποιηθεί σημαντικά. Σε βάθος χρόνου οι επιπτώσεις για την τράπεζα θα είναι πιθανότατα θετικές, καθώς η απόκτηση ευρύτερων γνώσεων στο ασφαλιστικό αντικείμενο από το προσωπικό των καταστημάτων αναμένεται να βοηθήσει την περαιτέρω ανάπτυξη των πωλήσεων τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων.

3. Ποια είναι τα οφέλη για τους καταναλωτές από το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο;

Δ. Παλαιολόγος: Η ασφαλιστική αγορά χαρακτηρίζεται από την έλλειψη ασφαλιστικής συνείδησης των καταναλωτών. Η ύπαρξη πιστοποιημένων εξειδικευμένων υπαλλήλων στο τραπεζικό υποκατάστημα θα έρθει να λειτουργήσει κυρίως ψυχολογικά για τον πελάτη και συνεπικουρικά με την αξιοπιστία που κατέχουν οι τραπεζικοί οργανισμοί στο μυαλό του καταναλωτή, διευκολύνοντας τους πελάτες-καταναλωτές να συνειδητοποιήσουν τη χρησιμότητα και την αναγκαιότητα της ασφάλισης.

Η. Δασκαλόπουλος: Με το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο ρυθμίζεται οριστικά μία εκκρεμότητα που αφορούσε το καθεστώς προώθησης ασφαλιστικών προϊόντων από τραπεζικά δίκτυα. Θεωρώ πως η θεσμοθέτηση του banc-assurance είναι το σημαντικότερο όφελος που προκύπτει για τον καταναλωτή από την εφαρμογή του νέου ρυθμιστικού πλαισίου.

Πράγματι, η διάθεση ασφαλίσεων μέσω των τραπεζών διευρύνει τις επιλογές του καταναλωτή για την κάλυψη των ασφαλιστικών του αναγκών. Επιπλέον, καθώς το κόστος διαθέσεως από τραπεζικά δίκτυα είναι κατά κανόνα χαμηλότερο από αυτό των παραδοσιακών ασφαλιστικών δικτύων, το τραπεζοασφαλιστικό προϊόν είναι πολύ συχνά η πλέον συμφέρουσα εναλλακτική επιλογή για τον καταναλωτή.

Η αύξηση του επιπέδου των ασφαλιστικών γνώσεων των στελεχών των καταστημάτων μέσω της διαδικασίας πιστοποίησης θα δώσει τη δυνατότητα προώθησης ενός ευρύτερου φάσματος τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων σε σχέση με αυτά που διατίθενται σήμερα. Η διάθεση περισσότερων σύνθετων προϊόντων, καθώς και η δυνατότητα παροχής εξειδικευμένης πληροφόρησης θα λειτουργήσει σαφώς υπέρ του καταναλωτή.

Τ. Λυσιμάχου: Όπως αναφέρθηκε ήδη, με το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο, οι τράπεζες έχουν την ευκαιρία να δραστηριοποιηθούν δυναμικά στο χώρο των ασφαλιστικών προϊόντων.

Το υψηλό επίπεδο της οργάνωσης των τραπεζών, της εκπαίδευσης των υπαλλήλων και η αυστηρότητα της εποπτείας που ασκείται εξα-

σφαλίζουν υψηλό επίπεδο αξιοπιστίας, το οποίο είναι βέβαιο ότι θα έχει ανάλογη επιρροή και στο bancassurance, όπως θα εφαρμόζεται από τις τράπεζες.

Είναι ως εκ τούτου δεδομένο ότι ο καταναλωτής θα ωφεληθεί, διότι θα εξυπηρετείται και για τις ασφαλιστικές του ανάγκες με αξιόπιστο τρόπο από ανθρώπους που γνωρίζουν το οικονομικό και κοινωνικό του profile και θα του προσφέρουν υψηλής ποιότητας ασφαλιστικές υπηρεσίες και μάλιστα με λογικό κόστος.

Καμία τράπεζα, πιστεύω, δεν θα ρισκάρει να προσφέρει σε πελάτη καταστήματος ασφαλιστική κάλυψη την οποία δεν έχει ανάγκη ή δεν είναι ανταγωνιστική, διότι απλούστατα εάν ο πελάτης δυσαρεστηθεί, η τράπεζα θα τον χάσει από πελάτη και αυτό θα οδηγήσει σε ακόμα πιο σημαντικές απώλειες, από την απώλεια ενός ασφαλιστηρίου συμβολαίου.

4. Τι πρέπει να προσέχει ο καταναλωτής κατά την αγορά τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων;

Α. Σαρρηγεωργίου: Ο καταναλωτής, όπως σε κάθε χρηματοοικονομική συνδιαλλαγή, και όταν αγοράζει ασφάλειες από έναν τραπεζικό όμιλο, έχει την απλή και ουσιαστική ευθύνη τού να καταλαβαίνει τι αγοράζει, να διαβάσει τα έντυπα που του δίνονται και να μην ακούει μόνο αυτά που θέλει να ακούσει. Με τη βοήθεια ενός καταρτισμένου τραπεζοασφαλιστικού συμβούλου, είναι σημαντικό να αντιλαμβάνεται τι θέση και ρόλο έχει το ασφαλιστικό προϊόν στο ευρύτερο χαρτοφυλάκιό του. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ιδιαίτερα τη διαφορά του ασφαλιστικού επενδυτικού (π.χ. συνταξιοδοτικού) προϊόντος με αυτό του μακροπρόθεσμου αμιγώς επενδυτικού προϊόντος. Τόσο η σχέση κόστους/ωφέλειας όσο και το risk profile αυτών των δύο κατηγοριών προϊόντων έχουν σημαντικότερες διαφορές που συχνά αγνοούνται διότι σε επιφανειακό επίπεδο οι ομοιότητες είναι ισχυρές.

Η. Δασκαλόπουλος: Η επιλογή και αγορά οποιουδήποτε χρηματοοικονομικού προϊόντος ή υπηρεσίας πρέπει να γίνεται προσεκτικά, με γνώμονα την κάλυψη πραγματικών αναγκών του καταναλωτή. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και για τα τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα.

Ο καταναλωτής θα πρέπει να κατανοεί πλήρως το πρόγραμμα που του προσφέρεται και τις παροχές που αυτό περιλαμβάνει, ώστε να είναι βέβαιος ότι ανταποκρίνεται επαρκώς στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του. Θα πρέπει να γνωρίζει το ύψος των κεφαλαίων των παροχών, και το βαθμό στον οποίο τα κεφάλαια αυτά είναι εγγυημένα. Επίσης θα πρέπει να γνωρίζει επακριβώς το ποσό που θα χρειαστεί να καταβάλει ως ασφάλιστρο, καθώς και την εξέλιξή του κατά τη διάρκεια του προγράμματος, στην περίπτωση που προβλέπονται περιοδικές καταβολές.

Τ. Λυσιμάχου:

Ο καταναλωτής, ανεξάρτητα από το είδος της διαμεσολάβησης που επέλεξε για να ασφαλιστεί, θα πρέπει να προσέχει τους όρους της ασφάλισης, τις εξαιρέσεις, τις απαλλαγές και βέβαια το κόστος. Δεν είναι απαραίτητο να επιλέξει με μόνο κριτήριο το χαμηλό κόστος της ασφάλισης. Οφείλει να ελέγξει, εκτός από τους όρους, και την αξιοπιστία της ασφαλιστικής εταιρείας και του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή. Οι τράπεζες, για τους λόγους που αναφέρθηκαν ήδη, θεωρούνται αξιόπιστοι σύμβουλοι και κατά κανόνα αποφεύγουν να συνεργάζονται με μη αξιόπιστες ασφαλιστικές εταιρείες.

Τα τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα σχεδιάζονται για να προστατέψουν τον καταναλωτή σε περίπτωση πιθανής αδυναμίας του να αποπληρώσει το δάνειο ή τη δόση του δανείου εξαιτίας θανάτου, ασθένειας, φυσικής καταστροφής, απώλειας εργασίας κ.λπ. Έχουν μελετηθεί, ώστε οι όροι ασφάλισης και το κόστος να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του δανειολήπτη. Με λίγα λόγια οι πελάτες της τράπεζας δεν πρέπει να ανησυχούν για την ποιότητα των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων που τους προσφέρονται. Αλλά κάθε φορά θα πρέπει να την επιβεβαιώνουν.

Δ. Παλαιολόγος:

Ό,τι και για τα υπόλοιπα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Να κατανοήσει τι προϊόντα του προσφέρουν, με ποιους όρους και σε ποιο βαθμό αυτά ανταποκρίνονται στις ανάγκες του. Τα προγράμματα bancassurance του Ομίλου μας έχουν πολύ απλά έντυπα και λίγους όρους, όπως συνήθως συμβαίνει με τα περισσότερα τυποποιημένα προϊόντα μας.

5. Πώς πιστεύετε ότι θα εξελιχθεί η αγορά των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια;

Η. Δασκαλόπουλος: Η αγορά των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων στη χώρα μας, στο προσεχές μέλλον, θα εξακολουθήσει, κατά την άποψή μου, να έχει τον υψηλό ρυθμό ανόδου που είχε τα τελευταία έτη. Ιδιαίτερα στις ασφαλίσσεις ζωής και τα συνταξιοδοτικά προϊόντα, η αύξηση των ασφαλιστρών θα προέρχεται σχεδόν αποκλειστικά από την παραγωγή των τραπεζικών δικτύων. Δεν θα αργήσουμε να δούμε και στη χώρα μας τα μερίδια αγοράς του bancassurance στο σύνολο των ασφαλιστρών να αγγίζουν αυτά των άλλων χωρών της νότιας Ευρώπης.

Είναι βέβαια ένα σημαντικό θέμα ότι οι όποιες μετρήσεις του μεγέθους της αγοράς των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων γίνονται με βάση εκτιμήσεις και προσεγγίσεις. Πράγματι η χώρα μας είναι ίσως η μόνη ευρωπαϊκή χώρα, στην οποία οι ασφαλιστικές εταιρείες δεν δημοσιεύουν στοιχεία ασφαλιστικής παραγωγής ανά κατηγορία δικτύου.

Παρά τη μεγάλη ανάπτυξη του bancassurance, η οποία αναμένεται να συνεχιστεί, είναι γεγονός πως το μέγεθος της ασφαλιστικής αγοράς εν γένει και ιδιαιτέρως αυτής των συνταξιοδοτικών προϊόντων, είναι πολύ χαμηλό σε σχέση με τη συνολική οικονομική δραστηριότητα. Είναι γνωστό ότι τόσο ο λόγος των ασφαλιστρών, όσο και ο λόγος των αντίστοιχων επενδύσεων προς το ΑΕΠ είναι πολύ χαμηλότεροι από τους αντίστοιχους μέσους όρους των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρά το γεγονός ότι αυτή η απόκλιση δείχνει ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης, θεωρώ πως η σύγκλιση θα είναι μάλλον αργή αν δεν αφαιρεθούν αντικίνητρα, όπως το χαρτόσημο των ασφαλιστρών και δεν βελτιωθούν οι φορολογικές ελαφρύνσεις για τα συνταξιοδοτικά προγράμματα.

Τ. Λυσιμάχου:

Όπως αναφέρθηκε ήδη, η αγορά των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων αναπτύσσεται πλέον με γοργούς ρυθμούς και εκτιμάται ότι μέχρι το 2010 το μερίδιο αγοράς των τραπεζών, ιδιαίτερα στις ασφαλίσσεις ζωής, θα προσεγγίσει το 60-70%.

Όλες οι τράπεζες στην Ελλάδα επενδύουν στον τομέα του bancassurance και αναμένουν σημαντικά έσοδα από προμήθειες. Είναι φα-

νερό ότι επιθυμούν να αξιοποιήσουν το πελατολόγιό τους και να προσφέρουν ανταγωνιστικά προϊόντα υψηλής ποιότητας, τα οποία θα είναι εφάμιλλα των χρηματοοικονομικών προϊόντων που παραδοσιακά προωθούν.

Η εγκατάσταση των μεγάλων πολυεθνικών τραπεζοασφαλιστικών εταιρειών AXA και GROUP AMA που πρόσφατα πραγματοποιήθηκε στη χώρα μας επιβεβαιώνει την ωριμότητα της ελληνικής αγοράς για να αναπτύξει τις τραπεζοασφαλιστικές εργασίες με την ίδια επιτυχία που σημειώνεται σε χώρες όπως η Γαλλία, Ισπανία, Γερμανία κ.λπ.

Δ. Παλαιολόγος:

Το bancassurance έχει «ταράξει τα νερά» και θα συνεχίσει να τα ταραίζει. Η εξέλιξή του θα συνεχιστεί και το μερίδιό του θα μεγαλώσει. Όπως ανέφερα και σε προηγούμενη ερώτησή σας το bancassurance δημιουργεί νέα αγορά, δημιουργεί νέες ευκαιρίες πωλήσεων και για τις τράπεζες και για τους παραγωγούς ασφαλειών. Ακόμη και οι ελάχιστες τράπεζες που ακόμη δεν έχουν εισέλθει στην αγορά αυτή, θα το κάνουν συντόμως.

Οι τράπεζες έχουν ισχυρούς λόγους να επιθυμούν την ανάπτυξή του. Κερδίζουν σημαντικά ποσά από προμήθειες, ενισχύουν τις πωλήσεις και ταυτόχρονα οι ασφαλιστικές καλύψεις τούς επιτρέπουν να μειώσουν τα επισημασμένα δάνεια, να μειώσουν τα δεσμευμένα κεφάλαιά τους κ.λπ. Έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν ασφαλιστικά προγράμματα ακόμη και ως εγγυήσεις για χορήγηση δανείων. Μπορούν να έχουν την κοινωνική ικανοποίηση ότι βοηθούν τους πελάτες τους να δημιουργήσουν ένα «δίχτυ ασφαλείας» για τους ίδιους και τις οικογένειές τους με την αγορά, για παράδειγμα, ενός προγράμματος εγγυημένης σύνταξης ή με την αγορά ενός προγράμματος αποπληρωμής του δανείου σε περίπτωση θανάτου ή σημαντικού προβλήματος υγείας του δανειολήπτη.

Το bancassurance θα κερδίσει μεγάλο μέρος – αν όχι το μεγαλύτερο – στις νέες ασφαλίσεις ζωής, θα συνεχίσει να έχει ένα καλό μερίδιο στις ασφαλίσεις πυρός και σταδιακά θα αποκτήσει μερίδιο στις άλλες ασφαλίσεις. Οι τράπεζες έχουν αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς με τους πελάτες τους, με τους οποίους τους συνδέουν σχέσεις εμπιστοσύνης. Αυτό τις διευκολύνει να ξεπερνούν τη σημερινή χαμηλή ασφαλιστική

συνείδηση των πολιτών, αλλά και την πιθανή δυσπιστία τους απέναντι στις ασφαλιστικές εταιρείες. Εμείς στον Όμιλο της ΕΤΕ είμαστε εξαιρετικά αισιόδοξοι.

Α. Σαρρηγεωργίου:

Πιστεύω πως σε 10 χρόνια από τώρα τα επίπεδα διείσδυσης των τραπεζοασφαλειών στη νέα παραγωγή ζωής στην Ελλάδα θα είναι πάνω από 60%, όπως επίσης σχετικά υψηλά – από ανύπαρκτα που είναι σήμερα – θα είναι και τα επίπεδα διείσδυσης των τραπεζοασφαλειών σε ορισμένους κλάδους των γενικών ασφαλίσεων. Αναμένω επίσης ότι τα χαρτοφυλάκια περιοδικών καταβολών που θα ανήκουν σε τράπεζες θα είναι μεγαλύτερα από τις πωλήσεις προϊόντων εφάπαξ καταβολών.

Βρισκόμαστε στο κατώφλι μιας νέας εποχής ανάπτυξης της ασφαλισιμότητας στην Ελλάδα, η οποία θα ωφελήσει κατά τη γνώμη μου, τόσο όλους τους συντελεστές της ασφαλιστικής αγοράς (και όχι μόνο αυτούς των τραπεζοασφαλειών), αλλά πρωτίστως τον έλληνα καταναλωτή που θα είναι πληρέστερα και σωστότερα ασφαλισμένος.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 1600

17 Αυγούστου 2007

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. Κ3-8010

Καθορισμός των απαιτούμενων προϋποθέσεων – εξετάσεων, που αποδεικνύουν την εμπειρία, τις ικανότητες και τις γενικές εμπορικές και επαγγελματικές γνώσεις των διαμεσολαβητών στην Ασφάλιση.

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Έχοντας υπόψη:

4. Την ανάγκη διαφοροποίησης των προϋποθέσεων, που απαιτούνται όσον αφορά τις επαγγελματικές γνώσεις και ικανότητες του ασφαλιστικού και αντασφαλιστικού διαμεσολαβητή που οι δραστηριότητές του συνίστανται στην περιστασιακή παροχή πληροφοριών στο πλαίσιο άλλης κύριας επαγγελματικής δραστηριότητας υπό τον όρο ότι σκοπός αυτής της δραστηριότητας δεν είναι να βοηθηθεί ο πελάτης στην σύναψη ή την εκτέλεση ασφαλιστικής σύμβασης, ούτε η κατ' επάγγελμα διαχείριση περιπτώσεων ζημιών ασφαλιστικής επιχείρησης ή δραστηριότητες εκτίμησης και διακανονισμού ζημιών.

5. Τις αποφάσεις της Τεχνικής Επιτροπής Εκπαίδευσης και Εξετάσεων Διαμεσολαβητών και τα σχετικά πρακτικά.

Καθορίζουμε τις προϋποθέσεις που αποδεικνύουν τις γενικές εμπορικές ή επαγγελματικές γνώσεις και την εμπειρία και τις ικανότητες των υποψηφίων ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών, των συνδεδεμένων ασφαλιστικών διαμεσολαβητών, των υπαλλήλων ασφαλιστικών επιχειρήσεων, των υπαλλήλων επιχειρήσεων ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης, καθώς και τις υποχρεώσεις των προσώπων αυτών ως εξής:

Η. Για την εγγραφή στο αρμόδιο Επιμελητήριο νομικού προσώπου ως ασφαλιστικού διαμεσολαβητή ή συνδεδεμένου ασφαλιστικού διαμεσολαβητή με τις παραπάνω ιδιότητες απαιτούνται:

α) το φυσικό πρόσωπο που ασκεί τη διοίκησή του ή σε περίπτωση συλλογικής διοίκησης το ή τα φυσικά πρόσωπα που είναι μέλη της διοίκησης και διαχειρίζονται τις δραστηριότητες διαμεσολάβησης να κατέχουν τα έγγραφα και πιστοποιητικά που αναφέρονται στις παραπάνω παραγράφους Α, Β, Γ ή Δ, ανάλογα με το είδος της ασφαλιστικής δραστηριότητας που ασκεί το νομικό πρόσωπο και τον σκοπό που έχει τούτο.

β) οι υπάλληλοι του νομικού προσώπου που συμμετέχουν άμεσα στην ασφαλιστική ή αντασφαλιστική διαμεσολάβηση να κατέχουν βεβαίωση επιτυχίας εξετάσεων από την Τεχνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και Εξετάσεων Διαμεσολαβητών στην ύλη που καθορίζεται για την κατηγορία αυτή.

Η ίδια υποχρέωση υπάρχει και για τους υπαλλήλους ατομικών επιχειρήσεων ασφαλιστικής ή αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης, εφόσον αυτοί συμμετέχουν άμεσα στην ασφαλιστική ή αντασφαλιστική διαμεσολάβηση.

Το άρθρο 10 του ν. 1569/1985 καταργείται και εφαρμόζεται το άρθρο 4 παρ. 4 του ν. 190/2006.

Θ. Για την εγγραφή στο αρμόδιο Επιμελητήριο, ως συνδεδεμένου ασφαλιστικού διαμεσολαβητή Τράπεζας ή υποκαταστήματος αλλοδαπής Τράπεζας ή νομικού προσώπου του οποίου η ασφαλιστική διαμεσολάβηση είναι παρεπόμενη από την κύρια επαγγελματική δραστηριότητα ή υποκαταστήματος ήδη εγγεγραμμένης ημεδαπής Τράπεζας, απαιτούνται:

α) το φυσικό πρόσωπο που ασκεί την διοίκησή του ή σε περίπτωση συλλογικής διοίκησης το ή τα φυσικά πρόσωπα που είναι μέλη της διοίκησης και διαχειρίζονται τις δραστηριότητες διαμεσολάβησης να κατέχει τα έγγραφα και πιστοποιητικά που αναφέρονται στην παράγραφο Ε του παρόντος. Για την εγγραφή αυτή στο Επιμελητήριο αρκεί τα προσόντα αυτά να κατέχει ειδικά εξουσιοδοτημένο από την διοίκηση πρόσωπο, που διαχειρίζεται θέματα ασφαλιστικής διαμεσολάβησης. Σε αυτή την περίπτωση της εξουσιοδότησης απαιτείται να κατατεθεί στο αρμόδιο Επιμελητήριο και το επικυρωμένο πρακτικό της διοίκησης που παρέχει την εξουσιοδότηση.

β) τουλάχιστον ένας υπάλληλος του υποκαταστήματος που συμμετέχει άμεσα στην ασφαλιστική ή αντασφαλιστική διαμεσολάβηση να κατέχει βεβαίωση επιτυχίας εξετάσεων από την Τεχνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και Εξετάσεων Διαμεσολαβητών στην ύλη που καθορίζεται για την κατηγορία αυτή.

Σε κάθε περίπτωση όσοι υπάλληλοι του υποκαταστήματος συμμετέχουν άμεσα στην ασφαλιστική ή αντασφαλιστική διαμεσολάβηση απαιτείται να κατέχουν βεβαίωση επιτυχίας εξετάσεων από την Τεχνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και Εξετάσεων Διαμεσολαβητών στην ύλη που καθορίζεται για την κατηγορία αυτή.

Ειδικά για την εγγραφή στο αρμόδιο Επιμελητήριο υποκαταστήματος αλλοδαπής τράπεζας τα αναγκαία προσόντα ως παραπάνω εκτέθηκαν απαιτείται να τα κατέχει ο νόμιμος εκπρόσωπος στην Ελλάδα του υποκαταστήματος ή εξουσιοδοτημένο από αυτόν πρόσωπο που διαχειρίζεται τις δραστηριότητες ασφαλιστικής διαμεσολάβησης.

Τα ίδια ισχύουν και για την εγγραφή ως συνδεδεμένου ασφαλιστικού διαμεσολαβητή αγροτικού συνεταιρισμού.

Όσοι ασκούν την ασφαλιστική ή αντασφαλιστική διαμεσολάβηση ως παρεπόμενη της κυρίας δραστηριότητας τους εγγράφονται μόνον ως συνδεδεμένοι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές.

Ι. Η απαίτηση βεβαίωσης παρακολούθησης προγράμματος διδασκαλίας καταργείται και αντικαθίσταται από την βεβαίωση επιτυχίας στις εξετάσεις που διενεργούνται από την Τεχνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και Εξετάσεων Διαμεσολαβητών.

Τα μητρώα των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών καθώς και των συνδεδεμένων ασφαλιστικών διαμεσολαβητών, τηρούνται στα αρμόδια Επιμελητήρια.

Το πιστοποιητικό για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση

ΤΟΥ **ΚΩΣΤΑ ΓΑΛΙΑΤΣΟΥ**

Υπεύθυνου Εκπαιδευτικού Προγράμματος ΕΤΙ

1. Εισαγωγή

Η εισδοχή των τραπεζών στον τομέα της παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών (bancassurance) δημιούργησε την ανάγκη της κατάλληλης εκπαίδευσης των στελεχών που θα ασχοληθούν με αυτές τις εργασίες. Το θεσμικό πλαίσιο μάλιστα υποχρεώνει σε πιστοποίηση της επαγγελματικής επάρκειας. Στα επόμενα τμήματα αυτού του άρθρου παρουσιάζεται συνοπτικά ο τομέας των ασφαλειών και των ασφαλιστικών προϊόντων, οι ομοιότητες και οι διαφορές τους με τα τραπεζικά προϊόντα, οι ανάγκες εκπαίδευσης που προκύπτουν και η διασφάλιση αποτελεσματικής ικανοποίησης αυτών των αναγκών.

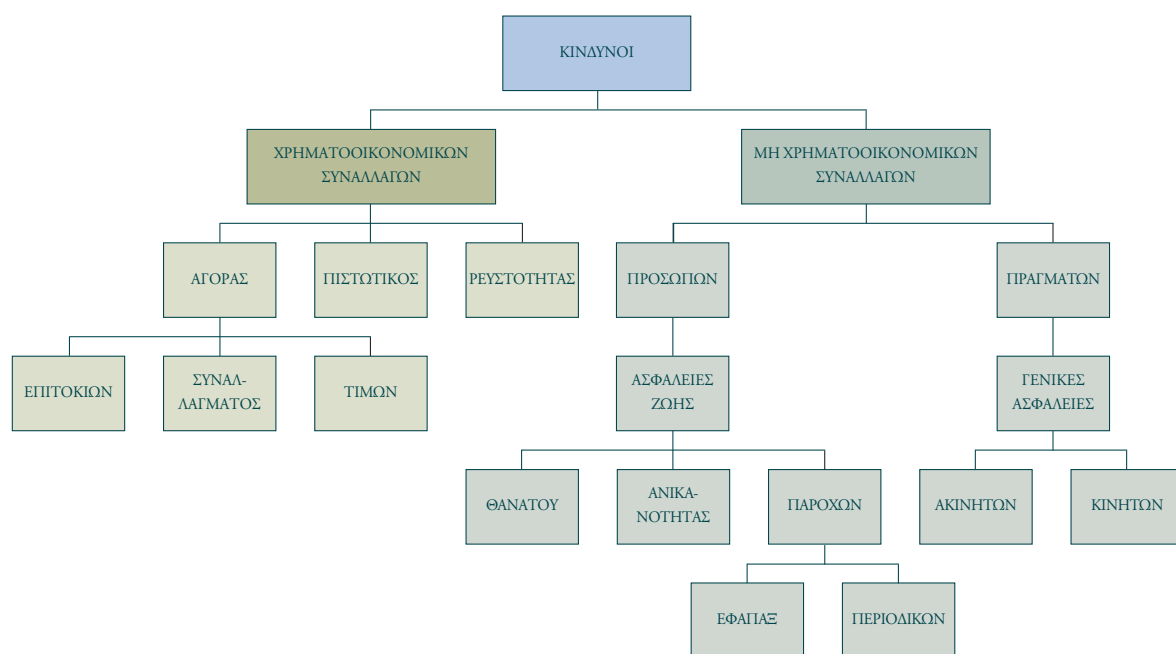
2. Οι ασφαλιστικές υπηρεσίες ως τμήμα του χρηματοπιστωτικού τομέα

Οι ασφαλιστικές υπηρεσίες μαζί με τις εργασίες εμπορικής και επενδυτικής τραπεζικής ανήκουν στις υπηρεσίες του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού τομέα. Οι ασφαλιστικές υπηρεσίες είναι ουσιαστικά υπηρεσίες διαχείρισης κινδύνων, και αποτελούν βασική τραπεζική εργασία. Κατηγοριοποιούνται όμως σε διαφορετικό τομέα, γιατί διαφοροποιούνται από τη γνωστή τραπεζική υπηρεσία διαχείρισης κινδύνων ως προς την προέλευση και τη φύση των κινδύνων που διαχειρίζονται. Μία συνοπτική απεικόνιση των κινδύνων που διαχειρίζονται οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες αντίστοιχα, επιχειρείται στο Σχήμα 1. Η τραπεζική διαχείριση κινδύνων αφορά τους κινδύνους που προέρχονται από χρηματοοικονομικές δραστηριότητες. Αντίθετα η ασφαλιστική διαχείριση κινδύνων αφορά τους υπόλοιπους κινδύνους που δεν προέρχονται από χρηματοοικονομικές δραστηριότητες. Η διάκριση είναι σημαντική λόγω του ότι η προέλευση του κινδύνου καθορίζει και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Στην περίπτωση του κινδύνου των χρηματοοικονομικών προϊόντων και ιδιαίτερα των κινδύνων αγοράς, ο κίνδυνος έχει δύο πλευρές, παρουσιάζει δηλαδή μία συμμετρικότητα. Για παράδειγμα ο συναλλαγματικός κίνδυνος συνίσταται στην αβεβαιότητα σε σχέση με τη μελλοντική διαμόρφωση της συναλλαγ-

ματικής ισοτιμίας. Η αβεβαιότητα αυτή έχει δύο κατευθύνσεις. Το εγχώριο νόμισμα μπορεί να υποτιμηθεί ή να ανατιμηθεί. Ο κάτοχος μιας θέσης σε ξένο νόμισμα όμως κινδυνεύει μόνο από τη μία περίπτωση: Από την υποτίμηση εάν έχει θετική θέση σε συνάλλαγμα και από την ανατίμηση εάν η θέση του είναι αρνητική. Στην περίπτωση της μη χρηματοοικονομικής δραστηριότητας, ο κίνδυνος είναι μονής κατεύθυνσης. Για παράδειγμα, ο κίνδυνος πυρκαγιάς παράγει δυσμενή αποτελέσματα για τον ιδιοκτήτη ενός ακινήτου εάν επισυμβεί και όχι στην αντίθετη περίπτωση. Οι κίνδυνοι μη χρηματοοικονομικής δραστηριότητας είναι δύο ειδών: Οι κίνδυνοι που το αποτέλεσμά τους έχει επίπτωση στον ίδιο τον άνθρωπο και αυτοί που η δυσμενής τους συνέπεια αφορά τα πράγματα (κινητά και ακίνητα), τα οποία αποτελούν περιουσιακά στοιχεία του ανθρώπου. Οι ασφαλίσσεις έναντι των πρώτων κινδύνων ονομάζονται ασφάλειες ζωής, ενώ έναντι των δεύτερων γενικές ασφάλειες. Η ιδιομορφία των πρώτων και κυρίως μιας κατηγορίας τους, των ασφαλίσεων θανάτου, είναι ότι η επέλευσή τους είναι βέβαιη, με μόνη αβεβαιότητα το χρόνο πραγματοποίησής τους. Αντίθετα στις γενικές ασφαλίσσεις (ασφάλειες πραγμάτων) η αβεβαιότητα αναφέρεται στο εάν θα πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος. Για μια κατηγορία ασφαλίσεων ζωής, αυτές των παροχών, ο χρόνος επέλευσης του ασφαλιστικού γεγονότος (της υποχρέωσης εφάπαξ ή τμηματικών χρηματικών καταβολών από την ασφαλιστική εταιρεία) μπορεί να συναρτάται με βέβαιο γεγονός (για παράδειγμα η καταβολή σύνταξης σε μια συγκεκριμένη ηλικία). Η κατηγορία αυτή ασφαλίσεων ουσιαστικά αποτελεί ένα επενδυτικό προϊόν και θα μπορούσε να υπαχθεί στις υπηρεσίες επενδυτικής τραπεζικής.

ΣΧΗΜΑ 1

Η διαχείριση των κινδύνων από τις τράπεζες και τις ασφαλιστικές εταιρείες

3. Η ανάγκη πιστοποίησης των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών

Σύμφωνα με το Π.Δ. 190/2006 και την Υ.Α. Κ3-8010/8.8.2007 που ενσωμάτωσαν την Οδηγία 2002/92/ΕΚ στο ελληνικό Δίκαιο, οι διαμεσολαβούντες στη σύναψη ασφαλιστικών συμβάσεων θα πρέπει να κατέχουν πιστοποιητικό επαγγελματικής επάρκειας, το οποίο αποκτάται μετά από επιτυχή συμμετοχή σε πανελλαδικές εξετάσεις. Το πιστοποιητικό αυτό αποτελεί πανευρωπαϊκό διαβατήριό για όποιον επιθυμεί να εργαστεί στον τομέα των ασφαλειών. Ο λόγος για τον οποίο απαιτείται η ύπαρξη πιστοποιητικού επαγγελματικής επάρκειας είναι ότι οι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές έχουν την ευθύνη της διάγνωσης των πραγματικών αναγκών του ασφαλιζόμενου και της διάθεσης σε αυτόν του κατάλληλου προϊόντος. Επίσης, σε όλη τη διάρκεια ισχύος της ασφαλιστικής σύμβασης, παρέχουν τις απαραίτητες εξηγήσεις στον πελάτη σχετικά με το προϊόν του, ή του προτείνουν την τροποποίησή του εάν έχουν αλλάξει οι συνθήκες. Τέλος, όταν επέλθει η ασφαλιστική περίπτωση (πραγματοποίηση του κινδύνου ή λήξη της ασφάλισης) αποτελούν τους συμβούλους του στις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν για την αποζημίωσή του. Όπως φαίνεται από την παράθεση των καθηκόντων του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή, λόγοι προστασίας του καταναλωτή (του ασφαλισμένου) επιβάλλουν τον ανώτατο βαθμό επαγγελματικής επάρκειας του πρώτου. Εξάλλου, λόγω της φύσης του ασφαλιστικού προϊόντος, επιβάλλεται ο ανώτατος βαθμός εμπιστοσύνης του ασφαλιζόμενου προς τον πάροχο της ασφάλισης, κάτι που διευκολύνεται από την αίσθηση ότι αυτοί με τους οποίους έρχεται σε άμεση επαφή, έχουν όλες τις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες για την εξατομικευμένη, κατάλληλη και ποιοτική παροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας.

4. Η ανταπόκριση του ΕΤΙ στην ανάγκη παροχής εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την πιστοποίηση των τραπεζικών ασφαλιστικών διαμεσολαβητών

Το Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο έγκαιρα ανέλαβε την πρωτοβουλία διαμόρφωσης του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού για την υποβοήθηση των τραπεζικών στελεχών που θα κληθούν να αναλάβουν την εργασία της διαμεσολάβησης στην προώθηση ασφαλιστικών προϊόντων. Για το λόγο αυτό συνεργάστηκε με ειδικούς από το σύνολο του τραπεζικού τομέα, οι οποίοι ανέλαβαν το έργο της συγγραφής του εκπαιδευτικού εγχειριδίου. Το εγχειρίδιο αυτό διαμορφώθηκε σύμφωνα με την ύλη που όρισε η Εξεταστική Επιτροπή και μετά τη συγγραφή του εγκρίθηκε από αυτήν. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι με παρέμβαση της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, η εγκριθείσα εξεταστέα ύλη διαμορφώθηκε ειδικά για τους τραπεζικούς ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές. Επίσης, το ΕΤΙ για την κάλυψη των τραπεζικών στελεχών ως προς τη διενέργεια των εξετάσεων, έλαβε πιστοποίηση ως εξεταστικό κέντρο. Παράλληλα ξεκίνησε συνεργασία με το Ελληνικό Ινστιτούτο Ασφαλιστικών Σπουδών (ΕΙΑΣ) τόσο για την κριτική ανάγνωση του εγχειριδίου, όσο και για την από κοινού διαμόρφωση και υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα πραγματοποιηθούν το επόμενο χρονικό διάστημα. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η ακόμα καλύτερη

και ποιοτικότερη παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών στον τραπεζικό χώρο, με τη συνεργασία ενός φορέα που έχει αρκετά μεγάλη πρακτική εμπειρία στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.

Με την ανάπτυξη προγραμμάτων για τις ασφαλιστικές εργασίες και την αντίστοιχη ανάπτυξη προγραμμάτων επενδυτικής τραπεζικής πέρυσι, το ΕΤΙ ολοκληρώνει την επίτευξη ενός βασικού στόχου του: Την εξάπλωση της εκπαιδευτικής του δραστηριότητας σε ολόκληρο το φάσμα του χρηματοπιστωτικού τομέα (εμπορική τραπεζική, επενδυτική τραπεζική, ασφάλειες). Επιπροσθέτως, προώθησε την επίτευξη ενός δεύτερου βασικού στόχου του: Την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών του προγραμμάτων με εναλλακτικούς και σύγχρονους τρόπους διδασκαλίας. Στην επίτευξη αυτού του δεύτερου στόχου αποσκοπεί η διαμόρφωση μιας μακροχρόνιας συνεργασίας με το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο και το ΚΕΚ του Πανεπιστημίου, το οποίο έχει μεγάλη εμπειρία στην ηλεκτρονική εκπαίδευση (e-learning). Η συνεργασία αυτή σε πρώτη φάση υλοποιείται με τη μετατροπή όλων των εκπαιδευτικών εγχειριδίων επενδυτικής τραπεζικής και ασφαλιστικής διαμεσολάβησης σε ηλεκτρονική μορφή για εκπαίδευση από απόσταση. Η συγκεκριμένη δυνατότητα αποτελούσε και αίτημα των τραπεζών, οι οποίες είναι υποχρεωμένες σε μικρό χρονικό διάστημα να εκπαιδεύσουν πολύ μεγάλο αριθμό υπαλλήλων και στελεχών τους και μάλιστα σε μερικές περιπτώσεις για διάφορα πιστοποιητικά. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, κάποια από τα ασφαλιστικά αποτελούν ουσιαστικά και επενδυτικά προϊόντα. Αυτό σημαίνει ότι αρκετά τραπεζικά στελέχη θα πρέπει να πιστοποιηθούν για περισσότερα από ένα πιστοποιητικά. Για παράδειγμα ο σύμβουλος πωλήσεων κινήτων αξιών θα πρέπει να είναι κάτοχος του πιστοποιητικού β1, ενώ αυτός που πουλά και παράγωγα προϊόντα θα πρέπει να είναι κάτοχος του πιστοποιητικού β. Και στις δύο περιπτώσεις όμως (και ιδιαίτερα στη δεύτερη) θα πρέπει μάλλον να θεωρείται σίγουρο ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχημένη εκτέλεση της εργασίας του είναι η κατοχή και του πιστοποιητικού της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης. Είναι φανερό ότι σε αυτές τις περιπτώσεις οι ευέλικτες μορφές εκπαίδευσης μπορούν να προσφέρουν πολύτιμη βοήθεια.

5. Συμπεράσματα

Οι ασφαλιστικές υπηρεσίες είναι υπηρεσίες που προσφέρονται από το χρηματοπιστωτικό τομέα, στον οποίο ανήκουν και οι τράπεζες. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα τα ασφαλιστικά προϊόντα ομοιάζουν – εάν δεν συμπίπτουν – με αντίστοιχα τραπεζικά προϊόντα. Λόγω της ιδιαιτερότητάς τους όμως και κυρίως λόγω της αυξημένης ανάγκης προστασίας του καταναλωτή, απαιτείται ειδική εκπαίδευση η οποία να καταλήγει στην ύπαρξη ξεχωριστών πιστοποιητικών επαγγελματικής επάρκειας για τους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές. Ανταποκρινόμενο στην ανάγκη αυτή, το ΕΤΙ διαμόρφωσε υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικό υλικό, με βάση το οποίο το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα θα προσφέρει εκπαιδευτικά προγράμματα τόσο με την κλασική μέθοδο (εκπαίδευση στην τάξη) όσο και με τη μορφή της ηλεκτρονικής εκπαίδευσης, καθώς και με μικτή μορφή (που συνδυάζει και τις δύο μεθόδους).

Τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα: η σύνταξη του μέλλοντος

της **ΕΦΗΣ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ**
Δημοσιογράφου

Οι διαφαινόμενες εξελίξεις στο ασφαλιστικό σύστημα της χώρας δημιουργούν ανασφάλεια, αλλά και αβεβαιότητα σε δεκάδες χιλιάδες ασφαλισμένους, οι οποίοι βλέπουν μέρα με τη μέρα τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης να αυξάνονται, τις δε συντάξεις να μειώνονται. Όλο και περισσότεροι πολίτες, αναζητώντας μία σίγουρη «ενίσχυση» του επαπειλούμενου μελλοντικού μηνιαίου εισοδήματός τους, στρέφονται στην ιδιωτική ασφάλιση και ειδικότερα στα τραπεζικά γκισέ.

Οι περισσότερες τράπεζες, σε συνεργασία με τις ασφαλιστικές τους εταιρείες (θυγατρικές ή συνεργαζόμενες) έχουν αναπτύξει τραπεζοασφαλιστικά προγράμματα, τα οποία προσφέρουν εγγυημένες αποδόσεις στη λήξη τους και ταυτόχρονα λειτουργούν σαν «κουμπαράς». Τα προϊόντα αυτά, έναντι μηνιαίων ή ετησίων καταβολών των ασφαλισμένων, προσφέρουν στη λήξη τους είτε ένα εφάπαξ ποσό είτε μία – επιπλέον – μηνιαία σύνταξη.

Τα τραπεζοασφαλιστικά προγράμματα μπορούν να χωριστούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες: (α) εκείνα που απευθύνονται σε ενήλικους και προσφέρουν στη λήξη τους εγγυημένη ισόβια σύνταξη ή εφάπαξ (συνταξιοδοτικά ή αποταμειυτικά) και (β) εκείνα που απευθύνονται σε παιδιά, με στόχο την αντιμετώπιση εξόδων σχετικά με τις σπουδές ή την επαγγελματική αποκατάστασή τους. Επιπλέον οι τράπεζες προσφέρουν αμιγώς αποταμειυτικά προγράμματα που προσιδιάζουν στα όσα αναφέρονται παραπάνω, καθώς εγγυώνται το κεφάλαιο που θα πάρει ο ασφαλισμένος στη λήξη τους.

Τα προγράμματα αυτά είναι δομημένα έτσι ώστε να προσαρμόζονται στις ανάγκες και τις οικονομικές δυνατότητες του κάθε ασφαλισμένου, καθώς οι μηνιαίες καταβολές είναι δυνατόν να ξεκινούν ακόμη και από τα 15 ευρώ, ενώ προβλέπεται η δυνατότητα παράλειψης μιας ή περισσότερων καταβολών άνευ επιπτώσεων. Επιπλέον, όπως αναφέρουν τα αρμόδια τραπεζικά στελέχη, τα συγκεκριμένα προγράμματα προσφέρουν σήμερα εγγυημένη απόδοση

3,35%. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ασφαλιστρα ύψους μέχρι 1.200 ευρώ εκπίπτουν από το φορολογητέο εισόδημα.

Ενδεικτικό στοιχείο της απήχησης των τραπεζοασφαλιστικών προγραμμάτων στο ευρύτερο κοινό αποτελεί το γεγονός ότι, σύμφωνα με στοιχεία των τραπεζών αλλά και των ασφαλιστικών εταιρειών, το 2007 τα προγράμματα αυτά παρουσίασαν ρυθμό ανάπτυξης 20% και αντιστοιχούν πλέον στο 25% της παραγωγής νέων ασφαλιστών.

Εφάπαξ ή σύνταξη;

Και οι δύο προτάσεις εμφανίζουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Όπως αναφέρουν οι ειδικοί της αγοράς, ο κάθε ασφαλισμένος ανάλογα με τις ανάγκες του, στη λήξη του προγράμματος, θα επιλέξει αν θα εισπράξει το ποσό του «κουμπαρά» εφάπαξ ή ως μηνιαία σύνταξη. Στην περίπτωση που επιλέξει το εφάπαξ, έχει μεγαλύτερη ελευθερία και άνεση να επενδύσει το ποσό ή κατά περίπτωση να συμπληρώνει το μηνιαίο εισόδημά του.

Ενδεικτικά παραδείγματα τραπεζοασφαλιστικών προγραμμάτων

Ο ενδιαφερόμενος να αγοράσει ένα τραπεζοασφαλιστικό πρόγραμμα (συνταξιοδοτικό ή αποταμιευτικό) έχει πολλές επιλογές, ανάλογα με την τράπεζα και το προϊόν που θα επιλέξει. Το κεφάλαιο ή η μηνιαία σύνταξη που θα λάβει στη λήξη του προγράμματος εξαρτάται από ορισμένους παράγοντες, όπως η ηλικία και το φύλο του ασφαλισμένου, το ύψος των καταβολών και βέβαια η διάρκεια του προγράμματος.

Τα χρήματα επενδύονται συνήθως σε χαρτοφυλάκιο αμοιβαίων κεφαλαίων της τράπεζας που προσφέρει το πρόγραμμα, το οποίο έχει διαμορφωθεί με τέτοιον τρόπο ώστε να εκφράζει τις επενδυτικές ανάγκες του κάθε πελάτη, καθώς αυτός μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε συντηρητικό, ισορροπημένο ή δυναμικό χαρτοφυλάκιο. Το εγγυημένο επιτόκιο των τραπεζοασφαλιστικών προγραμμάτων είναι σήμερα 3,35%.

Επιπλέον ο ασφαλισμένος έχει τη δυνατότητα ανά πάσα στιγμή να αναπροσαρμόσει το ύψος της μηνιαίας εισφοράς ή να καταβάλει μεγαλύτερο ποσό ως έκτακτη εισφορά όποτε το επιθυμεί. Η διάρκεια του προγράμματος καθορίζεται επίσης από τον ενδιαφερόμενο.

- Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αγοράσει **πρόγραμμα εγγυημένης σύνταξης και να το πληρώσει εφάπαξ**, γεγονός που του επιτρέπει να έχει μεγάλη απόδοση από την πρώτη στιγμή.

- Άνδρας ηλικίας 35 ετών αγοράζει πρόγραμμα αξίας 20.000 ευρώ. Στα 60 του χρόνια θα λάβει εγγυημένη μηνιαία σύνταξη ύψους 205 ευρώ ή εγγυημένο εφάπαξ 36.000 ευρώ. Αν υπολογιστεί απόδοση 5% το χρόνο η σύνταξη θα είναι 286 ευρώ το μήνα και το εφάπαξ 50.000 ευρώ.
- Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αγοράσει **πρόγραμμα εγγυημένης σύνταξης** και να καταβάλει **μηνιαία ή ετήσια ασφάλιστρα**.
 - Άνδρας ηλικίας 30 ετών αγοράζει πρόγραμμα 35ετούς διάρκειας και τον πρώτο χρόνο καταβάλει 1.100 ευρώ. Η ετήσια δόση θα αυξάνεται σε ποσοστό 2% κάθε χρόνο. Το σύνολο καταβολών θα ανέλθει στις 55.000 ευρώ. Ο ασφαλισμένος στα 65 του θα λάβει εγγυημένο εφάπαξ κεφάλαιο 68.500 ευρώ, ενώ το ενδεικτικό εφάπαξ κεφάλαιο με απόδοση 5% το χρόνο θα διαμορφωθεί στα 87.500 ευρώ.
 - Άνδρας ηλικίας 35 ετών που πληρώνει ετήσιο ασφάλιστρο 614 ευρώ, στα 65 του θα πάρει ισόβια εγγυημένη σύνταξη 300 ευρώ, ενώ από την υπεραπόδοση των επενδύσεων (ο υπολογισμός έχει γίνει με απόδοση 6%) θα πάρει επιπλέον ή 74 ευρώ το μήνα ή, αν το επιθυμεί, εφάπαξ ποσό 11.519 ευρώ (ανεξάρτητα από την ισόβια εγγυημένη σύνταξη). Αν τώρα το ετήσιο ασφάλιστρο είναι 1.000 ευρώ, τότε η ισόβια μηνιαία σύνταξη θα είναι 500 ευρώ και θα μπορεί από την υπεραπόδοση είτε να πάρει επιπλέον 123 ευρώ το μήνα ή εφάπαξ ποσό 19.100 ευρώ.
 - Άνδρας 30 ετών που καταβάλλει 600 ευρώ ετήσιο ασφάλιστρο (με τιμαριθμική αναπροσαρμογή 3%), σταθερή απόδοση 6%, στην ηλικία των 60 ετών θα λάβει εφάπαξ ποσό ύψους 57.502,27 ευρώ ή ισόβια σύνταξη 341,39 ευρώ το μήνα. Αν το πρόγραμμα ξεκινήσει στην ηλικία των 25 ετών, με τις ίδιες καταβολές, στα 60 του θα πάρει εφάπαξ ύψους 83.087,61 ευρώ ή 493,29 ευρώ σύνταξη το μήνα.
 - Άνδρας ηλικίας 35 ετών πληρώνει 1.200 ευρώ ασφάλιστρο το χρόνο (100 ευρώ το μήνα, αναπροσαρμοζόμενο κατά 5% ετησίως), στα 65 του θα πάρει εγγυημένη σύνταξη 703 ευρώ ή εφάπαξ 109.427 ευρώ. Αν όμως το ίδιο πρόγραμμα αφορά γυναίκα ασφαλισμένη τότε η μηνιαία σύνταξη θα είναι μικρότερη στα 652 ευρώ το μήνα και αυτό επειδή οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής.
- Παράδειγμα **εγγυημένης απόδοσης κεφαλαίου**: Κάποιος που είναι 40 ετών στην έναρξη προγράμματος διάρκειας 20 ετών και καταβάλει 10.000 ευρώ (εφάπαξ), θα λάβει στη λήξη της 20ετίας εγγυημένο κεφάλαιο 16.064,54 ευρώ, ενώ το ενδεικτικό κεφάλαιο (υπολογισμένο με ενδεικτική απόδοση επενδύσεων 5% το χρόνο) θα ανέλθει στα 20.556 ευρώ.

Τα παιδικά: Ασφαλίστε το μέλλον τους

Τα τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα που απευθύνονται σε παιδιά, στόχο έχουν να εξασφαλίσουν τη μελλοντική κεφαλαιακή επάρκεια για την αντιμετώπιση των αναγκών τους, που σχετίζονται είτε με τις σπουδές είτε με την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Ο συμβαλλόμενος (γονιός, παππούς, θείος κ.λπ.) μπορεί να καταβάλλει είτε εφάπαξ είτε μηνιαίο/ετήσιο ασφάλιστρο, το οποίο επενδύεται και στη λήξη του προγράμματος ο ασφαλισμένος (παιδί) εισπράττει το ποσό που συγκεντρώθηκε.

Οι τράπεζες έχουν λανσάρει σειρά ανάλογων προϊόντων, τα οποία προσφέρουν στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να ξεκινήσει ένα πρόγραμμα, καταβάλλοντας εφάπαξ ένα ασφάλιστρο ύψους 1.000 ευρώ (έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει και σε άλλες καταβολές) ή να επιλέξει την οδό των μηνιαίων ή ετήσιων καταβολών, ανάλογα με τα εισοδήματά του. Συνήθως οι ετήσιες καταβολές για τα προγράμματα αυτά ξεκινούν από τα 300 ευρώ το χρόνο (αναπροσαρμοζόμενα κατά 3% ή 5% ετησίως). Διαρκούν μέχρι ο ασφαλισμένος να συμπληρώσει τα 18 ή 25 χρόνια (δηλαδή με την έναρξη των σπουδών ή της επαγγελματικής καριέρας).

Παροχή τεχνογνωσίας στην Κεντρική Τράπεζα της Αιγύπτου σχετικά με την εποπτεία των τραπεζών

ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντή, Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος, Τράπεζα της Ελλάδος

Το πρόγραμμα MEDA

Η Αίγυπτος είναι μια χώρα 75 εκατομμυρίων κατοίκων, με χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα, περίπου € 1.500. Υπάρχει όμως μια αστική τάξη, συγκεντρωμένη στις μεγάλες πόλεις, η οποία έχει σημαντικά υψηλότερο εισοδηματικό και βιοτικό επίπεδο. Η τάξη αυτή είναι ο στόχος όλων των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Αίγυπτο. Ο χρηματοοικονομικός τομέας της Αιγύπτου κυριαρχείται από τον τραπεζικό τομέα και υπάρχουν 41 τράπεζες, οι οποίες μπορούν να χωριστούν σε 4 κατηγορίες, τις 3 κρατικές τράπεζες με μερίδιο αγοράς 46% (Σύνολο Ενεργητικού με 6/07), τις 6 εξειδικευμένες τράπεζες με μερίδιο αγοράς 5%, τις 25 ιδιωτικές τράπεζες με μερίδιο αγοράς 43% και τα 7 υποκαταστήματα ξένων τραπεζών με μερίδιο αγοράς 6%. Η εικόνα αναμένεται να αλλάξει, διότι η αιγυπτιακή κυβέρνηση εδώ και μερικά χρόνια έχει ξεκινήσει ένα πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων και συγχωνεύσεων, με συνέπεια το σύστημα σταδιακά να απελευθερώνεται. Η απελευθέρωση του συστήματος όμως έφερε στην επιφάνεια το πρόβλημα της αποτελεσματικής εποπτείας των τραπεζών.

Η Κεντρική Τράπεζα της Αιγύπτου, στο πλαίσιο της διακήρυξης της Βαρκελώνης του 1995, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Ένωση τη διενέργεια διαγνωστικής μελέτης για την εποπτεία των τραπεζών και ειδικότερα για τη μελέτη αποκλίσεων (gap analysis) των τρεχουσών πρακτικών της Τράπεζας από τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές. Η διετής σύμβαση υπεγράφη στις 13 Νοεμβρίου 2005, στο πλαίσιο του προγράμματος MEDA – Euro-Mediterranean Partnership, με διαχειριστή του προγράμματος την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Αποφασίστηκε η διενέργεια ανάλυσης προσαρμοσμένης στα χαρακτηριστικά

του οικονομικού περιβάλλοντος της χώρας και η παροχή τεχνογνωσίας σε θέματα εποπτείας τραπεζικού συστήματος. Τέσσερις κεντρικές τράπεζες εκδήλωσαν ενδιαφέρον για την υλοποίηση του έργου, αυτές της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Γερμανίας και της Ελλάδας. Από τη μεριά της Τράπεζας της Ελλάδος, το έργο ανέλαβε η Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος (ΔΕΠΣ).

Η ουσιαστική υλοποίηση του έργου ξεκίνησε το Δεκέμβριο του 2005, με δύο αναγνωριστικές αποστολές στην Αίγυπτο (11-15 Δεκεμβρίου 2005 και 15-19 Ιανουαρίου 2006), οι οποίες οδήγησαν σε μια διαγνωστική μελέτη και τον καθορισμό των παρακάτω στόχων:

- τη διαμόρφωση ενός σχεδίου ανάπτυξης της εποπτικής λειτουργίας της Κεντρικής Τράπεζας της Αιγύπτου εναρμονισμένης με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές,
- την ενίσχυση της λειτουργικής ικανότητας της Κεντρικής Τράπεζας της Αιγύπτου για μετάβαση από ένα σύστημα εποπτείας με βάση τη συμμόρφωση (compliance-based) σε ένα νέο με βάση τους κινδύνους (risk-based),
- την αναβάθμιση των ικανοτήτων και των γνώσεων του ανθρώπινου δυναμικού της Κεντρικής Τράπεζας της Αιγύπτου, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί σε μελλοντικές προκλήσεις, ιδιαίτερα στον τομέα της διαχείρισης των κινδύνων.

Το συνολικό έργο διαιρέθηκε σε 5 επιμέρους έργα (projects) ως ακολούθως:

Έργο 1: Τρέχουσα εποπτεία (ongoing supervision)

Έργο 2: Επιτόπιος έλεγχος τραπεζών (on-site supervision)

Έργο 3: Μακρο-προληπτική εποπτεία (macro-prudential analysis)

Έργο 4: Θεσμικά θέματα και καθιέρωση προτύπων (legal issues and standard setting)

Έργο 5: Εκπαίδευση (training)

Το **Έργο 1** για την εποπτεία των τραπεζών είχε ως στόχο να αναπτύξει ένα πλαίσιο εποπτείας βασισμένο στον κίνδυνο (risk-based approach), ενσωματώνοντας ποσοτικές και ποιοτικές πληροφορίες, ώστε να εξασφαλιστεί ολοκληρωμένη και συνεχής παρακολούθηση κάθε τράπεζας για θέματα παραχώρησης άδειας (licensing), ανάλυσης (off-site analysis), διαχείρισης κρίσεων (crisis management) και υλοποίησης εποπτικών διορθωτικών μέτρων.

Το **Έργο 2** για τον επιτόπιο έλεγχο των τραπεζών είχε ως στόχο να οργανώσει ένα πλήρες πλαίσιο ελέγχου κάθε τράπεζας, το οποίο θα συμπληρώσει το υπάρχον πλαίσιο, κυρίως ελέγχους συμμόρφωσης με το θεσμικό πλαίσιο, με νέας μορφής ελέγχους βασισμένους στον κίνδυνο. Ο στόχος ήταν η επέκταση των παραδοσιακών ελέγχων πιστωτικού κινδύνου με την ανάπτυξη νέων μεθοδολογιών για το λειτουργικό κίνδυνο, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, καθώς και εξειδικευμένους τομείς, όπως ο κίνδυνος αγοράς.

Το **Έργο 3** για τη μακρο-προληπτική ανάλυση είχε ως στόχο τη δημιουργία, εκ του μηδενός, μιας μονάδας ανάλυσης (macro-prudential unit) για την ανάπτυξη ενός πλαισίου μακρο-προληπτικής εποπτείας για την εις βάθος κατανόηση του αιγυπτιακού χρηματοπιστωτικού τομέα και ιδιαίτερα τις μακροοικονομικές διασυνδέσεις (macro linkages) και την ικανότητά του να απορροφά εξωτερικές και εσωτερικές πιέσεις (shock absorption capacity). Σχεδιάστηκε και τέθηκε σε εφαρμογή ένα πλαίσιο αναφορών που θα διευκολύνει τη λήψη αποφάσεων από τα αρμόδια όργανα της Κεντρικής Τράπεζας της Αιγύπτου, καθώς και ένα πρόγραμμα προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress-testing), ώστε η Τράπεζα να δομήσει ένα πρόγραμμα προσομοιώσεων προσαρμοσμένο στα δεδομένα της αγοράς.

Το **Έργο 4** για θεσμικά θέματα και καθιέρωση προτύπων είχε ως στόχο να εξασφαλίσει ότι το κανονιστικό πλαίσιο που εφαρμόζεται από την Κεντρική Τράπεζα της Αιγύπτου για θέματα εποπτείας ευθυγραμμίζεται με τα διεθνή πρότυπα και τις άριστες πρακτικές και παράλληλα να εξασφαλίσει την αναγκαία διαφάνεια, ώστε όλοι οι συμμετέχοντες να κατανοήσουν το ρόλο και τον τρόπο εφαρμογής των κανόνων από την εποπτική αρχή.

Το **Έργο 5** για την εκπαίδευση είχε ως στόχο να συνδράμει στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Αιγυπτιακού Τραπεζικού Ινστιτούτου για τη διαμόρφωση ενός πλήρους και συνεκτικού προγράμματος που θα βελτιώνει τις αναλυτικές ικανότητες των εκπαιδευομένων και θα εισάγει εξειδικευμένα θέματα της εποπτείας των τραπεζών, με έμφαση στη διαχείριση κινδύνων.

Η συμβολή της Τράπεζας της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος είχε την κύρια ευθύνη για τα έργα (1) και (3) και συνέβαλε ουσιαστικά στην επιτυχή ολοκλήρωση των υπόλοιπων έργων. Πιο αναλυτικά:

Πριν την έναρξη του προγράμματος, η εποπτεία στην Κεντρική Τράπεζα της Αιγύπτου ήταν τμηματοποιημένη και κάθε τμήμα έκανε μια συγκεκριμένη εργασία, χωρίς να υπάρχει σε επιθυμητό βαθμό συνολική εικόνα. Από την αρχή έγινε φανερό ότι έπρεπε να αλλάξει η δομή της εποπτείας, με τη δημιουργία τμήματος ανάλυσης με έναν ή περισσότερους υπευθύνους ανά τράπεζα. Στη συνέχεια το προς αντιμετώπιση θέμα ήταν η μορφή της ανάλυσης κατά τράπεζα. Η προηγούμενη προσέγγιση της εποπτείας με βάση τη συμμόρφωση με τους κανόνες δεν διευκόλυνε την αυτόματη μετατροπή σε προσέγγιση με βάση τους κινδύνους, αφού δεν υπήρχε η αναλυτική ικανότητα αυτών που στελέχωναν το τμήμα ανάλυσης. Προτάθηκε μια CAMELS-type προσέγγιση όπου κάθε τράπεζα έπρεπε να αξιολογηθεί με βάση έξι παράγοντες: τα κεφάλαια (C), την ποιότητα του ενεργητικού (A), τη διοίκηση και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου (M), την κερδοφορία (E), τη ρευστότητα (L) και την ευαισθησία στους κινδύνους (S). Δημιουργήθηκε ένα πρότυπο σχέδιο ανάλυσης (bank profile) και το σύνολο των υπαλλήλων του τμήματος ανάλυσης εκπαιδεύτηκε σε βάθος για καθέναν από τους παράγοντες κινδύνου. Παράλληλα αναδιαρθρώθηκε η βάση δεδομένων και ανασχεδιάστηκε το σύστημα των υποβαλλομένων στοιχείων, ώστε να εξυπηρετεί τη νέα μορφή ανάλυσης. Πριν την ολοκλήρωση του προγράμματος, το σύνολο των τραπεζών στην Αίγυπτο είχαν αξιολογηθεί με το νέο τρόπο.

Εκτός από την ανάλυση κατά τράπεζα, απαιτείτο και η συνολική εικόνα του τραπεζικού συστήματος και αυτό ήταν μέρος της εργασίας του Έργου 3. Θεωρήθηκε ότι ήταν κρίσιμη η ανάπτυξη ενός Financial Stability Report και οι προσπάθειες εστιάστηκαν στην υλοποίηση μιας σειράς αναφορών αποκλειστικά για τον τραπεζικό τομέα (banking sector review). Οι αναφορές είχαν δύο ενότητες ανάλυσης, τις μακροοικονομικές διασυνδέσεις (macro linkages) και την ικανότητα απορρόφησης πιέσεων (shock absorption capacity). Στην πρώτη ενότητα αναλύονταν όλα τα μακροοικονομικά φαινόμενα, τα οποία επιδρούσαν στη χρηματοοικονομική κατάσταση του τραπεζικού τομέα και στη δεύτερη ενότητα εξετάζονταν η ευρωστία του τραπεζικού τομέα, με έμφαση στην κερδοφορία και τη διατηρησιμότητα των κερδών, καθώς και την κεφαλαιακή επάρκεια, όλα δηλαδή τα συστατικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ομαλή απορρόφηση ζημιών. Οι παραπάνω αναφορές ήταν ετήσιες, τριμηνιαίες και μηνιαίες, με διαφορετικό βάθος ανάλυσης και, εκτός των άλλων, είχαν ως στόχο να χρησιμοποιηθούν ως βασική πηγή στη μικροοικονομική ανάλυση των τραπεζών.

Το δεύτερο σημαντικό πεδίο του Έργου 3 ήταν η καθιέρωση ενός πλαισίου προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress-testing), μια έννοια παντελώς άγνωστη πριν την έναρξη του προγράμματος. Ο πρώτος στόχος ήταν η δημιουργία ενός πλαισίου εντός της Κεντρικής Τράπεζας της Αιγύπτου για να είναι δυνατή η διεξαγωγή ασκήσεων. Το πλαίσιο υλοποιήθηκε, παρά τους σημαντικούς περιορισμούς που υπήρχαν – και υπάρχουν – με τη διαθεσιμότητα στοιχείων. Ο δεύτερος στόχος ήταν η ενημέρωση των τραπεζών στην Αίγυπτο για τις προθέσεις της Κεντρικής Τράπεζας να απαιτήσει τη χρησιμοποίηση της άσκησης προσομοίωσης ως βασικού εργαλείου διαχείρισης κινδύνων. Προς τούτο διοργανώθηκε ειδικό συνέδριο (21-22 Νοεμβρίου 2007), με τη συμμετοχή πολλών στελεχών από αιγυπτιακές τράπεζες και παρουσιάσεις από όλες τις Ευρωπαϊκές Κεντρικές Τράπεζες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Όπως αναφέρθηκε, η Τράπεζα της Ελλάδος είχε τη βασική ευθύνη στα Έργα (1) και (3), αλλά η συμβολή της δεν εξαντλήθηκε σε αυτά. Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένοι τομείς όπου η Τράπεζα της Ελλάδος συνεισέφερε ουσιαστικά στην ολοκλήρωση των έργων.

- Σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα της Ιταλίας δημιουργήθηκε ομάδα εργασίας για την εισαγωγή εποπτικού πλαισίου για τον κίνδυνο αγοράς και τη δημιουργία εγχειριδίου επιτόπιου ελέγχου. Ο κίνδυνος αγοράς δεν είχε εισαχθεί στο αιγυπτιακό κανονιστικό πλαίσιο και η ομάδα εργασίας δημιούργησε το πλαίσιο, λαμβάνοντας υπόψη τις διεθνείς εξελίξεις, καθώς και την αιγυπτιακή πραγματικότητα. Παράλληλα δημιουργήθηκε και εγχειρίδιο ελέγχου του κινδύνου αγοράς για τους επιτόπιους ελέγχους που πραγματοποιεί η Κεντρική Τράπεζα.
- Η Τράπεζα της Ελλάδος συνεισέφερε σημαντικά στα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν. Εκτός από τα σεμινάρια που διοργάνωσε η ίδια στο πλαίσιο των Έργων (1) και (3), συνεισέφερε και στα σεμινάρια των άλλων Κεντρικών Τραπεζών π.χ. στο σεμινάριο που διοργάνωσε η Κεντρική Τράπεζα της Γερμανίας με θέμα “Financial stability and macro-prudential analysis”. Επίσης διοργάνωσε και αυτόνομα σεμινάρια με θέματα γενικού ενδιαφέροντος, όπως «Εξαγορές και Συγχωνεύσεις Τραπεζών», «Εφαρμογή των IFRS στις τράπεζες» και «Παροχή αδειών-Licensing». Τέλος, στέλεχος της Τράπεζας της Ελλάδος ήταν ο κύριος ομιλητής σε σεμινάριο για υψηλόβαθμα στελέχη (high level seminar) με θέμα “Key Features of Bank Licensing Activity: the European Experience”.
- Διοργανώθηκαν τέσσερις επισκέψεις στελεχών της Κεντρικής Τράπεζας της Αιγύπτου στην Τράπεζα της Ελλάδος. Οι δύο αφορούσαν στελέχη του τμήματος ανά-

λυσης, με στόχο την παρουσίαση του τρόπου υλοποίησης της εποπτείας των τραπεζών στην Ελλάδα, την ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών για εποπτικά θέματα, καθώς και σύγκριση του τρόπου εποπτείας των δύο μερών. Οι υπόλοιπες δύο επισκέψεις αφορούσαν στελέχη του τμήματος μακρο-προληπτικής ανάλυσης, με στόχο την εις βάθος παρουσίαση της προσέγγισης στην Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς και το πλαίσιο διενέργειας ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress-testing).

Μελλοντικές προοπτικές

Το έργο ολοκληρώθηκε το Νοέμβριο του 2007 και κατά γενική ομολογία στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία. Οι ιστορικοί δεσμοί που ενώνουν την Ελλάδα και την Αίγυπτο συνέβαλαν ουσιαστικά ώστε ο συμβουλευτικός ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος να γίνει αποδεκτός. Η Τράπεζα της Ελλάδος χρησιμοποίησε σημαντικούς πόρους, αφού συνεισέφερε περίπου 450 εργατοώρες σε διάστημα δύο ετών για την ολοκλήρωση του προγράμματος. Τα οφέλη είναι πολλαπλά, τόσο σε τεχνικό επίπεδο όσο και στην ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με την Κεντρική Τράπεζα της Αιγύπτου, που θα μπορούσαν να διευκολύνουν τις συνθήκες δραστηριοποίησης όποιων ελληνικών τραπεζών επιλέξουν να επεκταθούν στην Αίγυπτο.

Ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω, η Κεντρική Τράπεζα της Αιγύπτου ζήτησε από το Ευρωσύστημα τη συνέχιση του προγράμματος και αποφασίστηκε η υλοποίηση νέου τριετούς προγράμματος, με θέμα την εφαρμογή της Βασιλείας II. Η Τράπεζα της Ελλάδος εξέφρασε πρόθεση συμμετοχής στο πρόγραμμα και η οριστική απόφαση θα ληφθεί από το Ευρωσύστημα.

Η καταπολέμηση της διαφθοράς βασικός στόχος των τραπεζών

*Εκδήλωση
Παρασκευή 14 Δεκεμβρίου 2007
Αμφιθέατρο Μεγάρων «Θεόδωρος Β. Καρατζάς»*

Διοργάνωση
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ
ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΕΛΛΑΣ

Χορηγοί επικοινωνίας: ΤΟ ΒΗΜΑ - ΑΘΗΝΑ 9,84 - ΕΞΠΡΕΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

- 14:00-14:30 Προσέλευση - Καφές
- 14:30-14:40 Χαιρετισμός
Τάκης Αράπογλου, Πρόεδρος, Ελληνική Ένωση Τραπεζών
- 14:40-14:50 Χαιρετισμός
Κώστας Μπακούρης, Πρόεδρος, Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς
- 14:50-15:00 Χαιρετισμός
Γιώργος Αλογοσκούφης, Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Συντονιστής: Χρήστος Κώνστας, Οικονομικός Συντάκτης

- 15:00-15:15 Ο ρόλος του Wolfsberg Group για την αντιμετώπιση της διαφθοράς
Daniel Abodunrin, Citigroup Global Consumer Group EMEA Deputy Compliance Director
- 15:15-15:30 Μέτρα για την πρόληψη της διαφθοράς στο εσωτερικό των τραπεζών
Γεώργιος Πάσχας, Γενικός Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου και Επιθεώρησης, Εθνική Τράπεζα
- 15:30-15:45 Αποτροπή χρησιμοποίησης του τραπεζικού συστήματος για πράξεις διαφθοράς
Παναγιώτης Κυριακόπουλος, Διεθνής Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος, Τράπεζα της Ελλάδος
- 15:45-16:00 Πολυμερής συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων –
Η προσέγγιση της επιτυχούς αντιμετώπισης της διαφθοράς
Λεάνδρος Ρακιντζής, Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης
- 16:00-16:45 Ερωτήσεις
- 16:45-17:00 Συμπεράσματα
Χρήστος Γκόρτσος, Γενικός Γραμματέας, Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Μέτρα για την πρόληψη της διαφθοράς στο εσωτερικό των τραπεζών*

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΣΧΑ

Γενικού Επιθεωρητή Ομίλου Εθνικής Τράπεζας

1. Εισαγωγή

Η διαφθορά είναι ένα φαινόμενο που απασχολεί σήμερα και ίσως περισσότερο παρά ποτέ κράτη-κρατικούς οργανισμούς, επιχειρήσεις πάσης φύσεως δραστηριότητας και ιδιαίτερα τα πιστωτικά ιδρύματα λόγω της πολυπλοκότητας των εργασιών τους.

Τα αποτελέσματα πρόσφατων ερευνών για τη διαφθορά προβληματίζουν: Με βάση τα στοιχεία της τελευταίας έκθεσης της Ένωσης Πιστοποιημένων Ερευνητών Απατών των ΗΠΑ (ACFE), οι ζημιές από απάτες κατά το έτος 2006 εκτιμήθηκε ότι θα ανέλθουν στο 5% των ετήσιων εσόδων των αμερικανικών επιχειρήσεων και οργανισμών.

Πρόσθετα, ενώ η συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων αφορούσε ιδιοποίηση περιουσιακών στοιχείων (κλοπές, υπεξαίρεση), οι πιο ζημιογόνες και καθοριστικές για την παραπέρα επιβίωση των επιχειρήσεων που έπесαν θύματα διαφθοράς περιπτώσεις αφορούν την παραποίηση και δημοσιοποίηση ψευδών και ανακριβών λογιστικών στοιχείων.

Το μέγεθος της διαφθοράς αναδεικνύεται επίσης και από πρόσφατη έρευνα της PriceWaterhouseCoopers σε δείγμα 5.400 επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε 40 χώρες. Το ήμισυ περίπου των επιχειρήσεων, που συμμετείχε στην έρευνα, έπесе θύμα διαφθοράς, ενώ το μέσο κόστος των άμεσων ζημιών που υπέστησαν ανά επιχείρηση αυξήθηκε κατά 40% περίπου σε σχέση με το 2005, φθάνοντας τα 2,4 εκατ. δολάρια από 1,7 εκατ. δολάρια.

*Ομιλία που εκφωνήθηκε στην εκδήλωση.

Το σημείο, ωστόσο, στο οποίο πρέπει να δώσουμε βαρύτητα, είναι η σημαντική αυξητική τάση των ζημιών, παρά τα μεγέθη των ζημιών από περιπτώσεις διαφθοράς, αφού, όπως γίνεται παραδεκτό και από την ίδια την έρευνα, στην πραγματικότητα τα μεγέθη είναι πολύ μεγαλύτερα (υποεκτίμηση περιπτώσεων - μη υπολογισμός εξόδων διεκπεραίωσης των υποθέσεων κ.λπ.).

2. Μορφές διαφθοράς/απάτης

Η διαφθορά στον τραπεζικό χώρο εμφανίζεται με ποικίλες μορφές. Οικονομικά εγκλήματα, όπως η υπεξαίρεση/κατάχρηση κεφαλαίων, η αλλοίωση/πλαστογράφηση εγγράφων και οικονομικών καταστάσεων, η απάτη μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή ή μέσω διαδικτύου, ο εκβιασμός και η δωροδοκία, η απόκρυψη γεγονότων, καθώς και η παραβίαση της νομοθεσίας και του κανονιστικού πλαισίου είναι κάποιες από αυτές. Άλλες σοβαρές μορφές εγκληματικών πράξεων σχετίζονται με την αποδοχή/διάθεση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, την παραβίαση του απορρήτου και την εκμετάλλευση ευαίσθητων και εμπιστευτικών δεδομένων για ίδιο όφελος.

Σημαντικό μέρος της διαφθοράς στον τραπεζικό χώρο σχετίζεται και με παραβατικές ενέργειες της πελατείας ή τη δράση οργανωμένων κακοποιών. Η προσκόμιση πλαστών δικαιολογητικών, οι απόπειρες υποκλοπής στοιχείων των πελατών του e-banking ή αντικανονικών αναλήψεων μέσω ΑΤΜ είναι συνηθισμένα κρούσματα.

Έχει αποδειχθεί ότι για να διαπραχθεί απάτη ή παραβατική ενέργεια σε έναν οργανισμό πρέπει να συντρέχουν τρεις βασικές προϋποθέσεις (αποκαλούνται και 3C):

- (α) *Κίνητρα – Συνθήκες (Conditions)*: που αφορούν είτε στις υπερβολικές προσωπικές ανάγκες ή και σε υπέρμετρες φιλοδοξίες των υπαλλήλων/στελεχών του οργανισμού, είτε στις υπερβολικές πιέσεις που αυτοί δέχονται για την επίτευξη των στόχων.
- (β) *Δομές – Δυνατότητες (Corporate structure)*: που αφορούν στην ανεπάρκεια των δομών και των ελεγκτικών μηχανισμών του οργανισμού για να αποτρέψουν και να εντοπίσουν τις αντικανονικές ενέργειες.
- (γ) *Χαρακτήρας – Επιλογές (Character)*: που αφορούν στην προσδοκία του υπαλλήλου που ακολουθεί μη αποδεκτές πρακτικές, ότι οι ενέργειές του δε θα αποκαλυφθούν ποτέ ή αν ανακαλυφθούν θα είναι δυνατόν να εκλογικευτούν.

3. Κύριοι μηχανισμοί πρόληψης διαφθοράς/απάτης

Ποια είναι όμως τα κύρια εργαλεία που έχει στη διάθεσή του ο τραπεζικός οργανισμός και ο κάθε οργανισμός για τη διαχείριση του κινδύνου της διαφθοράς/απάτης προκειμένου να έχει τις λιγότερες απώλειες;

Το πνεύμα καταπολέμησης της απάτης και διαφθοράς ξεκινάει από την κορυφή της ιεραρχίας – όχι μόνο με την έκδοση τυπικών «οδηγιών» ή άλλων μηνυμάτων αλλά και με την προσωπική στάση των ανώτατων στελεχών του Ομίλου. Όσο αυστηρές κι αν είναι οι οδηγίες των εποπτικών αρχών και όσο και αν επενδύσει ένας οργανισμός σε σύγχρονα συστήματα ασφάλειας και ελεγκτικούς μηχανισμούς, αν η κουλτούρα βάσει της οποίας κυβερνάται ο οργανισμός δεν διέπεται από αδιαπραγμάτευτες αξίες, ο κίνδυνος της διαφθοράς/απάτης παραμένει και μπορεί να οδηγήσει στην καταστροφή τον κάθε οργανισμό.

Τα κύρια εργαλεία που μπορεί να χρησιμοποιήσει το πιστωτικό ίδρυμα για την αντιμετώπιση/αποφυγή της διαφθοράς και της απάτης είναι:

- (α) Η ύπαρξη κώδικα δεοντολογίας και συμπεριφοράς – εκεί ο οργανισμός θέτει το πλαίσιο των αξιών βάσει των οποίων «συμπεριφέρεται» η επιχείρηση εξωτερικά και εσωτερικά (διαφάνεια, ευθύνη, αμεροληψία, τιμιότητα και αξιοπιστία).
- (β) Η πολιτική αντιμετώπισης απατών – εκεί ο οργανισμός ορίζει τη στάση του έναντι όλων των ενεργειών απάτης και διαφθοράς που επηρεάζουν την εύρυθμη λειτουργία του, τα οικονομικά αποτελέσματα και άλλα συμφέροντά του και προβλέπει κυρώσεις για τους παραβάτες, οι οποίες πρέπει να τηρούνται με συνέπεια.
- (γ) Επαρκή συστήματα και δομές διαχείρισης κινδύνων και αντιμετώπισης απατών, βάσει των οποίων θεσπίζονται οι διαδικασίες και διαμορφώνονται οι ρόλοι και οι ευθύνες των στελεχών, καθώς και η παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης στο προσωπικό.
- (δ) Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου και η αποτελεσματική λειτουργία των Μονάδων Επιθεώρησης και Κανονιστικής Συμμόρφωσης. Η Μονάδα Επιθεώρησης έχει προεξέχοντα ρόλο στην αντιμετώπιση/αποφυγή της διαφθοράς, αφού στόχος της είναι η ανεξάρτητη αξιολόγηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (δηλαδή του συνόλου των μέτρων που έχουν ληφθεί) για τη διαχείριση του κινδύνου της απάτης και της διαφθοράς που αντιμετωπίζει ο οργανισμός, και η γνωμοδότηση ως προς την επάρκεια και εύρυθμη λειτουργία των μέτρων που έχουν ληφθεί από την Εταιρεία. Η Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση/αποφυγή της διαφθοράς, αφού στόχο έχει τη διασφάλιση της τήρησης των Νόμων και Εποπτικών Οδηγιών.

4. Επίλογος

Αυτό που πρέπει να γίνει σαφές είναι ότι όλα τα παραπάνω μέτρα βοηθούν να περιοριστούν οι ζημιές από τη διαφθορά. Δεν είναι όμως ικανά να αποτρέψουν την κατάρρευση μιας επιχείρησης ή ενός πιστωτικού ιδρύματος, εάν συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

- Μέτοχοι που πιέζουν για αποδόσεις που δεν συνάδουν με τη δραστηριότητα του οργανισμού (ή πιστωτικού ιδρύματος)
- Ενδοτικό management
- Διοικητικά Συμβούλια με ελλιπή γνώση για τους κίνδυνους που αναλαμβάνει ο οργανισμός (ή το πιστωτικό ίδρυμα)
- Εξωτερικός έλεγχος που, για να διατηρήσει τον έλεγχο μιας εταιρείας, διενεργεί πλημμελείς ελέγχους
- Αναλυτές που αναλύουν κατά το δοκούν
- Επιτροπή Ελέγχου με ακατάλληλη σύνθεση και επιλήσιμα μέλη για την αποστολή που πρέπει να εκτελέσουν
- Χαμηλής ποιότητας Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου/Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου και Επιθεώρησης/Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω το πλέον αποτελεσματικό μέτρο είναι η ύπαρξη εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία όμως έχει το πρόθεμα **ηθική**. Η ηθική διακυβέρνηση δεν είναι μόνο εργαλείο αντιμετώπισης των απατών και της διαφθοράς που αντιμετωπίζει ο οργανισμός, αλλά και βέλτιστη πρακτική που επιβραβεύεται μεσοπρόθεσμα από τους μετόχους της επιχείρησης.

Στην ίδια κατεύθυνση (δηλαδή τον περιορισμό της διαφθοράς) μπορούν να συμβάλλουν εξίσου και οι εποπτικές αρχές, ιδίως όταν ασκούν αποτελεσματικούς ελέγχους στην τήρηση των κανόνων που οι ίδιες έχουν θεσπίσει.

Κλείνοντας, επικροτώ τις προσπάθειες τόσο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών όσο και της Διεθνούς Διαφάνειας και του Wolfsberg Group, που σίγουρα συμβάλλουν με τον τρόπο τους στον περιορισμό του δυσάρεστου κοινωνικού φαινομένου της διαφθοράς.

Πολυμερής συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων - Η προσέγγιση της επιτυχούς αντιμετώπισης της διαφθοράς*

ΤΟΥ **ΛΕΑΝΔΡΟΥ ΡΑΚΙΝΤΖΗ**
Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης

Ευχαριστώ την Ελληνική Ένωση Τραπεζών και τη Διεθνή Διαφάνεια Ελλάς για την πρόσκλησή τους να μιλήσω στη σημερινή ημερίδα και τους συγχαίρω για την πρωτοβουλία τους. Τα δε συμπεράσματα του συνεδρίου ασφαλώς θα βοηθήσουν στην καταπολέμηση της διαφθοράς τόσο στον ιδιωτικό τομέα, που ενδιαφέρει τις τράπεζες, αλλά και στο δημόσιο τομέα που με αφορά, διότι δημόσιος και ιδιωτικός τομέας – κυρίως στην Ελλάδα – είναι τόσο συνδεδεμένοι μεταξύ τους και αλληλοεπηρεαζόμενοι ώστε η διαφθορά διοχετεύεται σαν να είναι συγκοινωνούντα δοχεία, από τον έναν τομέα στον άλλο.

Ο ρόλος του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης είναι η καταπολέμηση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα, όπως αυτός προσδιορίζεται από το ν. 3074/2002, δηλαδή από τη Δημόσια Διοίκηση, τα ΝΠΔΔ, τους ΟΤΑ α' και β' βαθμού, τις επιχειρήσεις τους, τα κρατικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και τις δημόσιες επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος, εκτός από τις ανώνυμες εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο.

Η διαφθορά στο δημόσιο τομέα, ειδικότερη μορφή της οποίας είναι η διαπλοκή, συνίσταται στην επιρροή παράνομων συμφερόντων στις κρατικές λειτουργίες τόσο κατά το στάδιο της απόφασης, όσο και κατά το στάδιο της εκτέλεσης, με οικονομικό όφελος υπέρ των παράνομων συμφερόντων και ζημία του ευρύτερου δημόσιου τομέα και κατ' επέκταση του ιδιωτικού τομέα. Εκτός όμως από την οικονομική ζημία η διαφθορά δημιουργεί διάχυτη δυσλειτουργία του κράτους και γραφειοκρατική αναποτελεσματικότητα του κρατικού μη-

*Ομιλία που εκφωνήθηκε στην εκδήλωση.

χανισμού, που επιτείνει τα φαινόμενα κακοδιοίκησης και αδιαφάνειας των κρατικών λειτουργιών, τα οποία όμως οφείλονται και σε άλλες αιτίες, όπως μη αξιοκρατική, αλλά με πλάγια μέσα επιλογή του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών, ανεπαρκής εκπαίδευση αυτού, επιλογή διευθυντικών στελεχών με κριτήρια μη αξιοκρατικά, αλλά πολιτικά και κυρίως η εκ μέρους των περισσότερων των υπαλλήλων αδιαφορία για την εκτέλεση του υπαλληλικού καθήκοντος.

Η διαπλοκή ασκείται κατά ένα μέρος από τα οικονομικά συμφέροντα που ελέγχουν τα μέσα ενημέρωσης και ταυτόχρονα αναλαμβάνουν δημόσια έργα ή προμήθειες του Δημοσίου, ή από οικονομικά συμφέροντα που δεν ελέγχουν μεν μέσα ενημέρωσης, αλλά αναπτύσσουν σχέσεις με πολιτικούς, τους οποίους χρηματοδοτούν. Με το πολιτικό λοιπόν χρήμα γίνεται μεγάλης εκτάσεως διαπλοκή και συνεπώς για την πλήρη διαφάνεια στις κρατικές προμήθειες και τα δημόσια έργα πρέπει να θεσμοθετηθούν επαρκή μέτρα ελέγχου, που ο πολιτικός κόσμος για την περιφρούρηση της αξιοπιστίας του θα πρέπει να αποδεχθεί.

Υπάρχουν πολυάριθμες μορφές και ευκαιρίες για διαφθορά, ανάλογα με το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται, αλλά ο επικρατέστερος τομέας κυρίως λόγω μεγέθους είναι των δημόσιων προμηθειών, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα δημόσια έργα. Το φαινόμενο δεν είναι νέο. Είναι παγκόσμιο και έχει επίπτωση στην παγκόσμια οικονομία, ιδιαίτερα στους λαούς των υπό ανάπτυξη χωρών. Εμφανίζεται σε όλους τους τομείς των δημόσιων προμηθειών, ιδιαίτερα όμως στην προμήθεια εξοπλισμών και στα δημόσια έργα και αποτελεί κλασικό παράδειγμα αλληλοσύνδεσης και αλληλεπίδρασης του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα. Το πρόβλημα όμως με την καταπολέμηση της διαφθοράς είναι ότι αποκαλύπτεται πάρα πολύ δύσκολα, γιατί κανένα από τα εμπλεκόμενα μέρη δεν είναι διατεθειμένο να προβεί σε αποκαλύψεις, προς αποφυγή βεβαίως και των ιδίων ευθυνών, αλλά πολλές φορές υπάρχει κρατική κάλυψη και εν πάση περιπτώσει απροθυμία των αρμοδίων οργάνων για συνεργασία παρά τις σχετικές διεθνείς συνθήκες. Αν μόνο δύο μέρη (καταναλωτής και προμηθευτής) συμβάλλονταν, δεν θα είχαμε τόσες πολλές και εκτεταμένες περιπτώσεις διαφθοράς, αλλά αυτό συμβαίνει όταν παρεμβάλλεται τρίτο πρόσωπο, κυρίως υπό τη μορφή off-shore εταιρειών ή όταν ο αγοραστής δεν είναι ο τελικός καταναλωτής.

Στο σημείο αυτό πρέπει να παρατηρήσω και τη συμμετοχή των τραπεζών κυρίως στις διεθνείς συναλλαγές, που με το απόρρητο των καταθέσεων ή τη μη εφαρμογή των διατάξεων περί ξεπλύματος βρώμικου χρήματος διευκολύνουν ή συγκαλύπτουν τη διαφθορά. Τι είναι όμως δημόσια προμήθεια; Κατά βάση είναι μία εμπορική πράξη, που διέπεται από όλους τους κανόνες της εμπορικής πράξης, αλλά η ειδοποιός της διαφορά είναι ότι λαμβάνει χώρα μέσα σε ένα πολιτικό σύστημα. Συνεπώς το είδος και η φύση του πολιτικού συστήματος και των προσώπων που το στελεχώνουν έχει ουσιώδη επιρροή σε όλα τα στάδια αναθέσεως των

κρατικών προμηθειών και των φαινομένων διαφθοράς και χωρίς τη συνεργασία του πολιτικού συστήματος δεν θα είχαμε τα φαινόμενα αυτά. Πολλές φορές όμως η ανάθεση των δημόσιων προμηθειών στους επιτίδεις λόγω της διαφθοράς των αξιωματούχων που αποφασίζουν, δεν μπορεί να αποφευχθεί παρά την ισχυρή αντίθετη πολιτική βούληση, διότι δεν υπάρχει επαρκής τεχνογνωσία για την παρεμπόδιση των μεθοδεύσεων κατά την ανάθεση των δημόσιων προμηθειών. Συνεπώς απαιτείται ταυτόχρονη πολιτική βούληση και τεχνογνωσία για να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την καταπολέμηση της διαφθοράς στις δημόσιες προμήθειες.

Η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών πρέπει να βασίζεται στις εξής αρχές:

- α) πρέπει να μελετηθεί και θεοπιστεί το κατάλληλο σύστημα ελέγχου των δημόσιων προμηθειών,
- β) να αξιολογηθούν τα υπάρχοντα συστήματα ελέγχου των προμηθειών από την άποψη του οφέλους και του κόστους,
- γ) να ενισχυθούν τα αδύνατα σημεία του λογιστικού και του συστήματος ελέγχου των δημόσιων προμηθειών και
- δ) να γίνει ανταλλαγή τεχνογνωσίας για την καταπολέμηση της διαφθοράς με άλλες δημόσιες ή ιδιωτικές οικονομίες που αντιμετώπισαν παρόμοιες φύσεως προβλήματα.

Εξάλλου η κατανόηση των αιτίων της διαφθοράς θα βοηθήσει στην κινητοποίηση των πολιτών όλων των κοινωνικών τάξεων για τη λύση του προβλήματος με πράξεις και όχι με λόγια. Υπάρχουν μερικοί γενικοί κανόνες που λειτουργούν για τη διαφθορά και διαπλοκή στις δημόσιες προμήθειες όπως:

- α) η έλλειψη κατάλληλων μηχανισμών για τον ακριβή έλεγχο των δημόσιων προμηθειών, που συνήθως είναι η απουσία δημόσιων κανονιστικών υπηρεσιών, αόριστες ή επάλληλες αρμοδιότητες, γραφειοκρατικά εμπόδια, χαμηλής ποιότητας μηχανισμοί και ακόμη κανόνες που θεοπίστηκαν ad hoc για να επιτρέψουν διεφθαρμένη συμπεριφορά,
- β) η ανέλεγκτη εξουσία που παρέχεται στους αρμόδιους για να αποφασίζουν και να εκτελούν δημόσιες προμήθειες την οποία ασκούν χωρίς διάκριση και λογικούς περιορισμούς με μόνη την επίκληση της πολιτικής βούλησης,
- γ) η έλλειψη διαφάνειας, δηλαδή απουσία κανόνων ή μη εφαρμογή αυτών, ώστε οι πολίτες και οι ΜΚΟ να μη μπορούν να αποκτήσουν πληροφορίες για να τις χρησιμοποιήσουν για τον έλεγχο των κρατικών προμηθειών,

- δ) η έλλειψη προληπτικού ελέγχου και η βραδύτητα του κατασταλτικού ελέγχου π.χ. στην Ελλάδα το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει τις προ 7ετίας δαπάνες,
- ε) βραδύτητα περί την απονομή της δικαιοσύνης και εν πολλοίς ανεπάρκεια των Δικαστηρίων, κυρίως στα οικονομικά εγκλήματα, να επιβάλλουν το νόμο, όπως και σε μεγάλο βαθμό πειθαρχική ατιμωρησία των δημοσίων υπαλλήλων, που έχει δημιουργήσει στους παρανομούντες αίσθημα ασυδοσίας.

Σύμφωνα με τον ορισμό που έδωσε η Διεθνής Τράπεζα, διαφθορά είναι η κατάχρηση δημοσίου αξιώματος για ιδιωτικό όφελος, το οποίο μπορεί να είναι με τη μορφή χρήματος ή εύνοιας για την οικογένεια ή φίλους ή προς όφελος ομάδας συμφερόντων όπως πολιτικού κόμματος για να αποκτήσει ή να διατηρήσει εξουσία. Η συμπεριφορά αυτή των προσώπων που διαχειρίζονται τις δημόσιες προμήθειες συχνά επιφέρει οικονομικές απώλειες στη δημόσια οικονομία και κατ' επέκταση στους πολίτες και έτσι πολλοί χάνουν για χάρη των ολίγων. Αφού η διαφθορά είναι γενικά μία οικονομική πράξη μπορούμε να τη δούμε μέσα από το μηχανισμό προσφοράς και ζήτησης.

Η διαφθορά από μέρους της προσφοράς προέρχεται από προμηθευτές του Δημοσίου ή εργολάβους δημοσίων έργων που προσπαθούν να δωροδοκήσουν ή να διαφθείρουν κυβερνητικούς αξιωματούχους πρόθυμους να επωφεληθούν της ευκαιρίας και από μέρους της ζήτησης από κυβερνητικούς παράγοντες που αναζητούν οικονομικά οφέλη. Τα κέρδη αυτά μπορεί να είναι ατομικός πλουτισμός του παράγοντα ή διατήρηση της πολιτικής θέσεως ή κόμματος με όρους μη αποδεκτούς δημόσια. Επίσης χρησιμοποιούμε συχνά τη λέξη διαφθορά για να προσδιορίσουμε καλά σχεδιασμένα, αλλά ανεπαρκή εκτελεσμένα σχέδια, όπως και δόλιες πράξεις κλοπής.

Η διαφθορά δεν αποτελεί αυτή καθ' αυτή ποινικό αδίκημα, αλλά εμφανίζεται ως παραγωγικό αίτιο σε σειρά ποινικών αδικημάτων, όπως δωροδοκία, (ενεργητική και παθητική) απάτη, υπεξαίρεση, απιστία, πλαστογραφία, παράβαση καθήκοντος, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, λαθρεμπορία κ.λπ., αλλά και αντίστοιχων αδικημάτων που διαπράττονται

στον ιδιωτικό τομέα και ιδίως σε βάρος τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και άλλων φορέων.

Η διαφθορά εκτείνεται από τα ανώτερα στελέχη της κρατικής ιεραρχίας μέχρι τα κατώτατα στρώματα της υπαλληλικής ιεραρχίας και σε αυτήν εμπλέκονται οικονομικοί παράγοντες εντός ή εκτός της επικράτειας με τεράστια συμφέροντα σε μεγάλες κρατικές προμήθειες ή ακόμη και απλοί πολίτες σε περιπτώσεις ατομικές, με αποτέλεσμα να δημιουργεί και να αναπαράγει γενικευμένη γραφειοκρατική αναποτελεσματικότητα της κρατικής μηχανής και διάχυτη δυσλειτουργία του κράτους.

Παράλληλα με τα φαινόμενα διαφθοράς συχνότατα εμφανίζονται και συμπτώματα κακοδιοίκησης λόγω της μη εκτέλεσης του υπηρεσιακού καθήκοντος εκ μέρους των αρμοδίων υπαλλήλων. Τα φαινόμενα αυτά της κακοδιοίκησης αντιμετωπίζονται από τα αρμόδια πειθαρχικά συμβούλια, αλλά και εδώ υπάρχει πρόβλημα δυσλειτουργίας και αναποτελεσματικότητας, διότι τόσο η διαπίστωση των πειθαρχικών ευθυνών, όσο και η τελική επιβολή πειθαρχικών ποινών στους πειθαρχικώς ελεγχόμενους υπαλλήλους βραδύνει υπέρμετρα, η δε κρίση των πειθαρχικών συμβουλίων είναι πολύ επιεικής.

Το χειρότερο όμως από όλα δεν είναι αυτά καθ' αυτά τα φαινόμενα της διαφθοράς, αλλά η αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών από την κοινή γνώμη, τουλάχιστον από το μέρος αυτής που επηρεάζεται από τα ΜΜΕ, τα οποία επιβάλλουν τους νεόπλουτους χωρίς καν να εξετάσουν την πηγή του πλουτισμού τους και με τον τρόπο αυτό δημιουργείται εθισμός για την αποδοχή της διαφθοράς. Και για να παραφράσουμε τον Ροϊδη, που πριν 100 χρόνια μιλώντας για τους πλούσιους της εποχής του είπε ότι έγιναν πλούσιοι με 100 διαφορετικούς τρόπους, εκ των οποίων ο τιμιότερος ήταν η κλοπή, για πολλούς εκ των σημερινών νεόπλουτων μπορούμε να πούμε ότι ο τιμιότερος τρόπος πλουτισμού τους είναι η διαπλοκή και οι κρατικές προμήθειες.

Για την καταπολέμηση λοιπόν της διαφθοράς τα μέτρα που θα λάβουν οι κυβερνήσεις πρέπει να έχουν τρεις στόχους, δηλαδή της πρόληψης, της καταστολής και της εκπαίδευσης των πολιτών. Και για μεν την πρόληψη τα μέτρα πρέπει να αποσκοπούν στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών, στη μείωση της γραφειοκρατίας και στη διαφάνεια της δράσης των κρατικών οργάνων με την παράλληλη και αξιοκρατική επιλογή του προσωπικού, κυρίως ως προς το ήθος του και την προθυμία του να προσφέρει. Αυτά τα δύο στοιχεία δεν μπορούν να διαπιστωθούν από τους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ. Ίσως θα έπρεπε να διαπιστώνονται από συστατικές επιστολές με την απαραίτητη όμως προϋπόθεση, ότι ο παρέχων συστατική επιστολή να σέβεται τον εαυτό του και την υπογραφή του. Είναι απίστευτη η ευκολία με την οποία οι Έλληνες σε όλες τις βαθμίδες δίνουν συστατικές επιστολές, οι οποίες – τουλάχιστον στην Ελλάδα – έχουν υποπέσει σε πλή-

ρη ανυποληψία, ενώ στο εξωτερικό αποτελούν ίσως το σπουδαιότερο στοιχείο για την πρόληψη. Για να ανακτήσουν το κύρος τους οι συστατικές επιστολές θα πρέπει να θεσμοθετηθούν ορισμένα μέτρα συνεπειών.

Όσον αφορά στην καταστολή των φαινομένων πρέπει να λειτουργήσουν αποτελεσματικά οι ελεγκτικοί, διωκτικοί και κατασταλτικοί μηχανισμοί και κυρίως η απονομή της δικαιοσύνης να γίνει ταχύτατη και πιο αποτελεσματική, ώστε να εκπληρούνται και οι δύο σκοποί της ποινης, ήτοι της ειδικής και γενικής πρόληψης.

Τέλος και το σπουδαιότερο, το κράτος, οι ΜΚΟ και οι άλλοι φορείς πρέπει να εκπαιδεύσουμε την κοινωνία, ακόμη και με την εισαγωγή σχετικών μαθημάτων στα σχολεία, ώστε οι πολίτες να καταστούν ενεργοί, να αποφύγουν την παθητική ανοχή των φαινομένων διαφθοράς, να προσδίδεται στους παράγοντες της διαφθοράς η προσήκουσα κοινωνική απαξία και μάλιστα η αρχή πρέπει να γίνει από εμάς με το να θέσουμε αυτούς που υποψιαζόμαστε για διαφθορά στο κοινωνικό περιθώριο και όχι να τους θαυμάζουμε ως επιτυχημένους επαγγελματίες και να συνειδητοποιήσουν οι πολίτες τη βλάβη που προκαλεί η διαφθορά στην κοινωνία, στην κρατική λειτουργία και στα θεμέλια της δημοκρατίας και κάθε ενεργός πολίτης, συνειδητοποιώντας την ατομική του ευθύνη, να συμβάλλει στην καταπολέμηση της διαφθοράς τουλάχιστον στο μέτρο που δεν προσφεύγει ο ίδιος σε τέτοιες πράξεις.

Η διεθνής κοινότητα έχει συνειδητοποιήσει, ότι τα φαινόμενα της διαφθοράς και κακοδιοίκησης μπορούν να καταπολεμηθούν μόνο στο πλαίσιο ενός στρατηγικού προγράμματος δράσης, του οποίου ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η παρακολούθηση αποτελεί ευθύνη του κράτους. Η καταπολέμηση της διαφθοράς σε διεθνές επίπεδο αποτελεί κοινό στόχο των κρατών. Για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι απαραίτητη η ανταλλαγή στοιχείων και εμπειριών μεταξύ των κρατών και μία συντονισμένη και αποτελεσματική προσπάθεια πρόληψης και καταστολής των φαινομένων διαφθοράς σε παγκόσμια κλίμακα. Τα φαινόμενα της διαφθοράς και κακοδιοίκησης έχουν γίνει αντικείμενο μελέτης από διεθνείς φορείς, όπως είναι ο ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στους φορείς αυτούς μπορούμε να εντάξουμε και τη Διεθνή Διαφάνεια.

Ο θεσμός του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης καθιερώθηκε με το ν. 3074/2002 σε συμμόρφωση προς τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας για τη θέσπιση επιτελικού-συντονιστικού οργάνου της δράσης των επιμέρους Ελεγκτικών Σωμάτων και των Υπηρεσιών Επιθεώρησης και Ελέγχου της δημόσιας διοίκησης.

Αποστολή του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης είναι: α) η διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της διοίκησης, β) η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του έργου των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης και γ) ο εντοπισμός των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης.

Με σκοπό την εκπλήρωση αυτής της πολύπλευρης αποστολής, ο νομοθέτης παρέχει στο Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Να δίδει εντολή διενέργειας επιθεωρήσεων, ελέγχων και ερευνών στο Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. και στα υπόλοιπα ελεγκτικά σώματα και υπηρεσίες του δημόσιου τομέα.
2. Να παρακολουθεί τις δράσεις των σωμάτων και των υπηρεσιών επιθεώρησης και ελέγχου, ιδίως της πορείας των διενεργούμενων ελέγχων.
3. Να αξιολογεί το έργο των σωμάτων επιθεώρησης και ελέγχου με βάση σχετικό προεδρικό διάταγμα.
4. Να διατάσσει αυτεπάγγελτα διεξαγωγή ελέγχων, επανελέγχων, επιθεωρήσεων και ερευνών στο δημόσιο τομέα.
5. Να διενεργεί έλεγχο καταγγελιών που υποβάλλονται στο Γραφείο του σχετικά με φαινόμενα κακοδιοίκησης στους φορείς του δημόσιου τομέα και στα ειδικά σώματα ελέγχου και επιθεώρησης.
6. Να διατάσσει τη διεξαγωγή ένορκης διοικητικής εξέτασης.
7. Να ασκεί πειθαρχική δίωξη και να ζητά τη λήψη άλλων διοικητικών μέτρων.
8. Να παραπέμπει υποθέσεις για τις οποίες έχει εκδοθεί απόφαση πειθαρχικού οργάνου στο αμέσως ανώτερο πειθαρχικό όργανο, με άσκηση των προβλεπομένων από το νόμο ένδικων μέσων.
9. Να διενεργεί τον έλεγχο των ετήσιων δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης («πόθεν έσχες») όλων των μελών των Σωμάτων Επιθεώρησης και Ελέγχου, των Προϊσταμένων των ΔΟΥ, ΠΕΚ, ΔΕΚ, της ΥΠΕΕ, των Τμημάτων Ελέγχου και όλων των υπαλλήλων (ελεγκτών) που υπηρετούν στα Τμήματα Ελέγχου των παραπάνω υπηρεσιών, καθώς και όλων των Προϊσταμένων των πολεοδομικών γραφείων των ΟΤΑ α' και β' βαθμού.

10. Να διατάσσει την άρση του τραπεζικού, χρηματοπιστηριακού και φορολογικού απορρήτου, στα πλαίσια των ελέγχων και ερευνών που διεξάγουν τα σώματα επιθεωρήσεων και ελέγχου.

Επίσης, ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης έχει δικαίωμα να ζητήσει από το Δημόσιο ή από τους φορείς της προηγούμενης παραγράφου, με υποχρέωση συμμόρφωσης των τελευταίων:

1. να παρίστανται κατά την προδικασία και την κύρια ακροαματική διαδικασία ως πολιτικώς ενάγοντες για χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστησαν από τις ως άνω αξιόποινες πράξεις του υπαλλήλου,
2. να ασκούν υπό την ιδιότητα του πολιτικώς ενάγοντος όλα τα παρεχόμενα σε αυτούς ένδικα μέσα κατά αποφάσεων ή βουλευμάτων,
3. να ζητούν από τον αρμόδιο Εισαγγελέα υπό την ιδιότητα του πολιτικώς ενάγοντος να ασκήσει τα παρεχόμενα σε αυτόν ένδικα μέσα κατά βουλευμάτων και αποφάσεων, καθώς και την επίσπευση της ποινικής διαδικασίας και την κατά προτίμηση εκδίκαση των υποθέσεων.

Για τη διακρίβωση των ποινικών και πειθαρχικών ευθυνών των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα και τον έλεγχο του «πόθεν έσχες» των επιθεωρητών, διευθυντών και ελεγκτών οικονομικών εφοριών και πολεοδομιών, έχω κάνει πολλές φορές χρήση της δυνατότητας που μου παρέχει ο νόμος να ζητήσω την άρση του τραπεζικού απορρήτου και την παροχή πληροφοριών και πάντοτε οι τράπεζες ανταποκρίθηκαν πρόθυμες και με ταχύτητα. Για τη συνεργασία αυτή ευχαριστώ την Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Τελειώνοντας, πρέπει να τονίσω ότι, για την καταπολέμηση της διαφθοράς στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, είναι απαραίτητη η συνεργασία όλων των φορέων, γιατί όλοι μας επιδιώκουμε τον αυτό σκοπό και σας διαβεβαιώνω ότι είμαι πρόθυμος να παράσχω κάθε συμπαράσταση οσάκις μου ζητηθεί.

Δημοσιογραφικές σκέψεις σε μια συζήτηση ειδικών για τη διαφθορά

ΤΟΥ **ΧΡΗΣΤΟΥ Ν. ΚΩΝΣΤΑ**
Δημοσιογράφου

Ήταν μια πραγματικά πλούσια εμπειρία. Η αίθουσα «Θεόδωρος Καρατζάς», στο φιλόξενο κτίριο της Εθνικής Τράπεζας ήταν γεμάτη από στελέχη μικρών αλλά και μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων, τραπεζικά στελέχη, εργαζόμενους στο δημόσιο τομέα και αρκετούς δημοσιογράφους με τηλεοπτικές κάμερες που ακολουθούσαν τα πρόσωπα της επικαιρότητας των ημερών.

Εντυπωσιακότερη ήταν η συμμετοχή του ακροατηρίου στη διαδικασία των ερωτήσεων που ακολούθησε, μετά τις σύντομες παρεμβάσεις των κεντρικών εισηγητών. Από την πλευρά μου, ως αδαής δημοσιογράφος και συντονιστής μιας συζήτησης μεταξύ ειδικών, θεώρησα ότι βασικό μου καθήκον δεν μπορούσε παρά να είναι η εκλαΐκευση των μηνυμάτων και η σύνθεση των απόψεων ώστε η υπόθεση «ΔΙΑΦΘΟΡΑ» στην Ελλάδα και ο ρόλος του τραπεζικού συστήματος στην καταπολέμησή της να αποκτήσουν συγκεκριμένο και ρεαλιστικό περιεχόμενο, κατανοητό στο ευρύτερο κοινό.

Παρατηρώντας τη σύνθεση του ακροατηρίου, διαπίστωσα ότι το θέμα της διαφθοράς αφορά, όχι μόνο την ευρύτερη επιχειρηματική και τραπεζική κοινότητα αλλά αγγίζει την κοινωνία στο σύνολό της. Μια κοινωνία που έχει συνηθίσει να βλέπει τη διαφθορά γύρω της, αλλά αντιδρά μόνο στο βαθμό που αυτή αγγίζει τα άμεσα οικονομικά συμφέροντά της...

Πρώτη μου υποχρέωση να θέσω στο τραπέζι τον ορισμό της διαφθοράς. Τι εννοούμε με τον όρο «διαφθορά»; Τελικά ο ορισμός είναι απλούστατος, τόσο απλός που καθιστά απελπιστικά δύσκολη την προσπάθεια καταπολέμησής της. Ως διαφθορά λοιπόν ορίζεται η χρησιμοποίηση θέσης ή ιδιότητας, για την αποκόμιση ιδίου οφέλους.

Επαναλαμβάνοντας την ίδια ακριβώς διατύπωση μπροστά σ' έναν καθρέπτη, διαπιστώνω, με απόγνωση, ότι κι εγώ, ο απλός δημοσιογράφος, ο οικονομικός συντάκτης σ' έναν τηλεοπτικό σταθμό και μια οικονομική εφημερίδα, είμαι το δίχως άλλο ένας ακόμη φορέας της διαφθοράς στη χώρα μου. Είναι σίγουρο ότι όλοι μας, σε κάποια φάση της καθημερινότητάς μας, έχουμε κάνει χρήση και κυρίως κατάχρηση της θέσης ή της ιδιότητάς μας για ίδιον όφελος, όχι απαραίτητα οικονομικό, απλώς για να επιταχύνουμε κάποιες διαδικασίες στην αργή κρατική μηχανή.

Στην Ελλάδα, το κράτος ελέγχει περίπου το 67% της οικονομίας. Το Ελληνικό Δημόσιο έχει τους δικούς του ρυθμούς λειτουργίας και ανταπόκρισης στα ερεθίσματα της κοινωνίας. Οι Δημόσιες Υπηρεσίες λειτουργούν Δευτέρα με Παρασκευή από τις 8 το πρωί μέχρι τις 3 το απόγευμα. Η οικονομία ωστόσο λειτουργεί καθημερινά 7 μέρες την εβδομάδα επί 24 ώρες το 24ωρο. Είναι προφανές ότι η οικονομία, η παραγωγή, η κοινωνία δεν μπορούν να περιμένουν το κράτος να λειτουργήσει με τους δικούς του ρυθμούς γι' αυτό και οι πολίτες μετέρχονται καθημερινά μεθόδων που βρίσκονται στα όρια της διαφθοράς.

Η συζήτηση που ακολούθησε στην κατάμεστη αίθουσα Καρατζά απέδειξε ότι η καταπολέμηση της διαφθοράς, πρώτα απ' όλα είναι θέμα νοοτροπίας και κατόπιν θέμα διαδικασιών.

Τα επίσημα στοιχεία όσον αφορά την Ελλάδα είναι καταλυτικά. Ανάμεσα στις 180 χώρες που εξετάζει η Μη Κυβερνητική Οργάνωση «Διεθνής Διαφάνεια» η χώρα μας κατέχει περήφανα την 56η θέση όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς. Σε χειρότερη θέση από την Ελλάδα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, βρίσκονται χώρες όπως η Ρουμανία (70ή θέση στο σύνολο των 180 κρατών), η Βουλγαρία (64η θέση) και η Πολωνία (62η θέση). Από την άλλη πλευρά του λόφου, χώρες όπως η μικρή Ν. Ζηλανδία, η πολύ μικρή Δανία και η – όχι και τόσο μεγάλη – Φινλανδία εμφανίζουν τη μικρότερη διαφθορά. Στην κορυφή της διαφθοράς βρίσκονται χώρες όπως η Μιανμάρ, η Σομαλία και το Ιράκ.

Συμπέρασμα πρώτο: Όσο μικρότερο είναι το ΑΕΠ μιας χώρας, τόσο περισσότερα και σημαντικότερα είναι τα φαινόμενα διαφθοράς. Εύλογη η απορία: Είναι η διαφθορά που σμικρύνει το ΑΕΠ ή το μικρό ΑΕΠ που εντείνει τη διαφθορά; Δύσκολη η απάντηση. Ωστόσο τα στοιχεία δείχνουν ότι η διαφθορά περιορίζει τις δυνατότητες ανάπτυξης μιας οικονομίας, μιας κοινωνίας συνολικότερα...

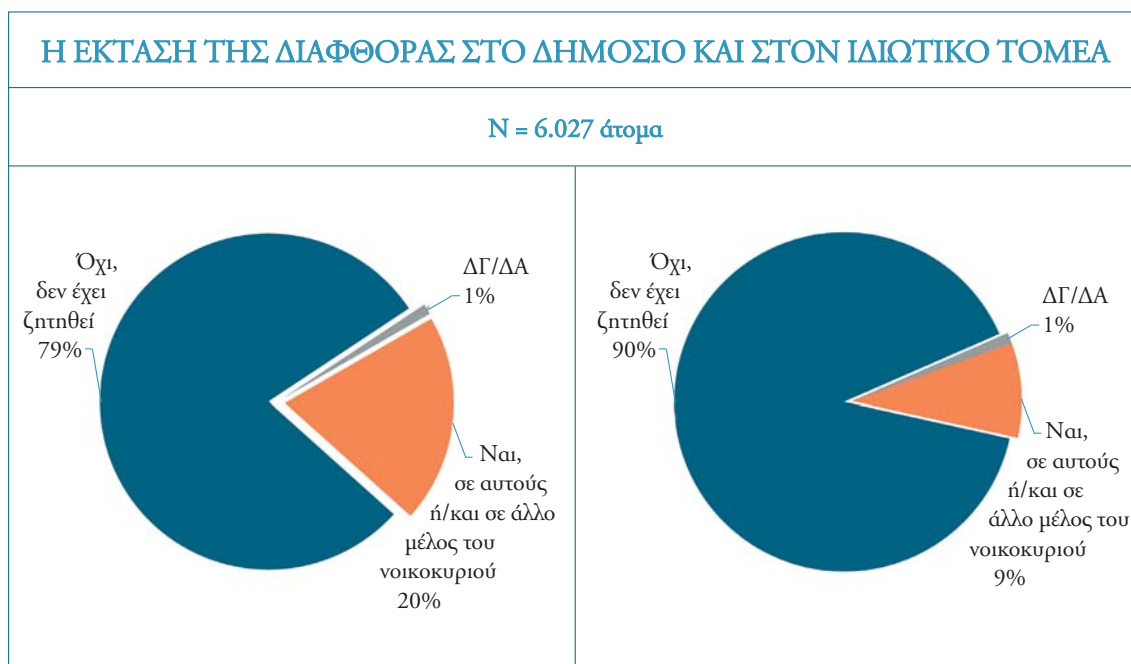
Σύμφωνα με την κατάταξη των κρατών, ιδιαίτερα έντονο εμφανίζεται το πρόβλημα της διαφθοράς στην Αφρική, σε χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού, όπως και σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, ενώ καλύτερα εμφανίζονται τα πράγματα στην Ευρώπη και γενικότερα στα κράτη που ανήκουν στο λεγόμενο αναπτυγμένο κόσμο.

Σε ό,τι αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη με τη μικρότερη διαφθορά είναι η Δανία, η Φινλανδία και η Σουηδία. Επίσης, πολύ καλή απόδοση σε ό,τι αφορά τα θέματα διαφάνειας, εμφανίζουν στον ευρωπαϊκό χώρο η Ισλανδία (6η θέση στο σύνολο των 180 κρατών), η Ολλανδία (7η θέση), η Ελβετία (8η θέση), η Νορβηγία (9η θέση) και το Λουξεμβούργο (12η θέση). Σε παγκόσμιο επίπεδο, σε πολύ καλή θέση βρίσκονται ο Καναδάς (10η θέση) και η Αυστραλία (11η θέση), ενώ αρκετά πιο κάτω στη λίστα βρίσκονται η Ιαπωνία (17η θέση) και οι ΗΠΑ (20ή θέση) και πολύ πιο κάτω η Κίνα (73η θέση) και η Ινδία (75η θέση).

Η σκέψη μου γύρισε στην Ελλάδα και τις προσπάθειες της εκάστοτε κυβέρνησης να περιορίσει φαινόμενα διαφθοράς. Σύμφωνα με τα στοιχεία έρευνας – σε δείγμα 6.027 ατόμων – που πραγματοποίησε η εταιρεία Public Issue, για λογαριασμό του Οργανισμού Διεθνούς Διαφάνεια-Ελλάς, η διαφθορά, όχι μόνο αποτελεί πληγή ανοικτή και επώδυνη, αλλά κυρίως κοστίζει πολύ ακριβά στην ελληνική κοινωνία. Τα χρήματα που διακινούνται κάτω από το τραπέζι ξεπερνούν με τους μετριοπαθέστερους υπολογισμούς, μόνο για το 2007, τα 613 εκατ. ευρώ.

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	
ΕΤΑΙΡΕΙΑ:	PUBLIC ISSUE (Α.Μ. ΕΣΡ: 8)
ΑΝΑΘΕΣΗ:	ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΕΛΛΑΣ
ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ:	Ποσοτική έρευνα κοινής γνώμης, με τηλεφωνικές συνεντεύξεις στα νοικοκυριά των ερωτώμενων και χρήση δομημένου ερωτηματολογίου
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ:	Γενικός πληθυσμός 18 ετών και άνω
ΠΕΡΙΟΧΗ:	Το σύνολο της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των νήσων Αιγαίου και Ιονίου
ΔΕΙΓΜΑ:	Το μέγεθος του δείγματος ανέρχεται σε 6.027 άτομα
ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ:	10.10 - 14.11.2007
ΜΕΘΟΔΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ:	Ακολουθήθηκε η μέθοδος της πολυσταδιακής στρωματοποιημένης δειγματοληψίας
ΤΥΠΙΚΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΣΦΑΛΜΑ:	Για τα αποτελέσματα της έρευνας και σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%, το τυπικό σφάλμα υπολογίζεται σε +/-1,3%
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ:	Εργάστηκαν 56 ερευνητές και 3 επόπτες

Ανάγοντας τα στοιχεία της έρευνας στο γενικό πληθυσμό, τα αποτελέσματα είναι συγκλονιστικά: Περισσότεροι από 1,2 εκατομμύρια έλληνες πολίτες αλλά και 733.000 νοικοκυριά έχουν εκτεθεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο σε φαινόμενα διαφθοράς. Περίπου το 20% των ερωτηθέντων απάντησε καταφατικά στην ερώτηση περί ανταλλάγματος στη συναλλαγή με το δημόσιο τομέα (που ζητήθηκε είτε από τους ίδιους είτε από άλλο μέλος της οικογένειάς τους) και αντιστοίχως το 9% των ερωτηθέντων ως προς τον ιδιωτικό τομέα.

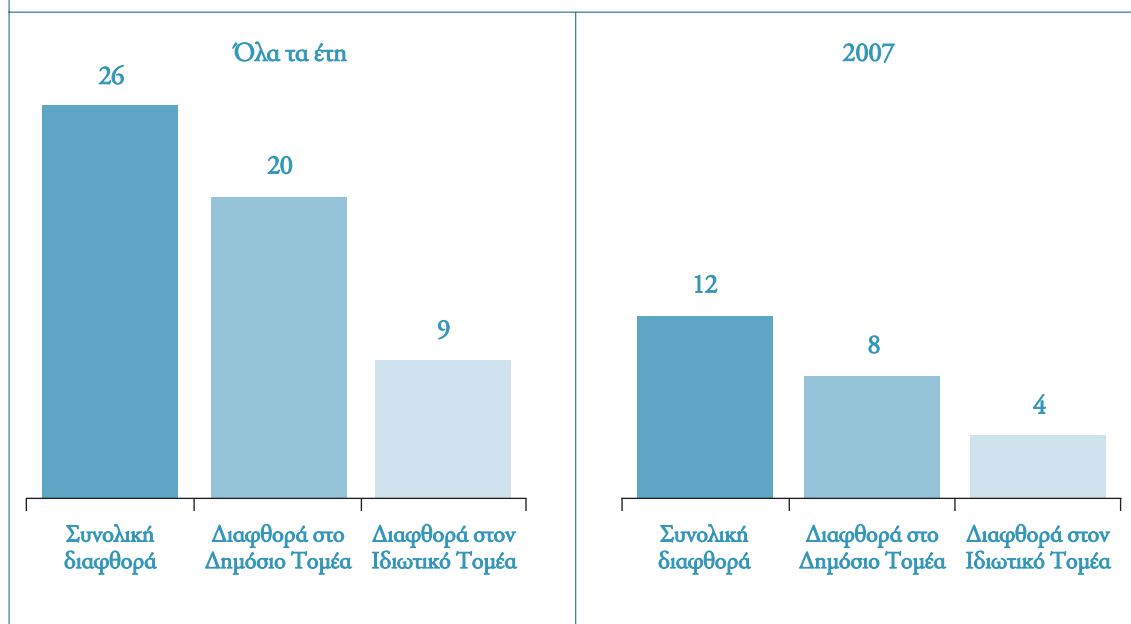
Ο τιμοκατάλογος του λαδώματος για «ευνοϊκές» διευθετήσεις υποθέσεων και «θετική» μεταχείριση προσώπων – που χειρουργούνται, ζητούν οικοδομικές άδειες, κλείνουν βιβλία σε επιχειρήσεις ή απλώς χρειάζονται δίπλωμα οδήγησης είναι αποκαρδιωτικός. Οι συναλλαγές φθάνουν σε ιλιγγιώδη ύψη και στον ιδιωτικό τομέα. Το «φακελάκι» για υποθέσεις που αφορούν τον κατασκευαστικό κλάδο φθάνει ως και τα 100.000 ευρώ, ενώ για ορισμένες άλλες που σχετίζονται με τραπεζικά ζητήματα τα 27.000 ευρώ.

Στο δημόσιο τομέα τη μερίδα του λέοντος λαμβάνουν οι εφορίες, θέματα των οποίων έχουν τακτοποιηθεί με ποσά που αγγίζουν ως και τα 20.000 ευρώ. Ακολουθούν οι πολεοδομίες (ως και 13.000 ευρώ) και υπηρεσίες του υπουργείου Μεταφορών (ως και 15.000 ευρώ). Τα «φακελάκια» στους γιατρούς φθάνουν ως και 5.000 ευρώ, όσα και αυτά που προορίζονται για διοικητικά ξεμπερδέματα στο ΙΚΑ.

Τα ποσά που ζητούνται στο σύνολό τους αφορούν κατά 57% το δημόσιο τομέα και κατά 43% τον ιδιωτικό τομέα.

Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ

Ποσοστό (%) των νοικοκυριών που αναφέρουν περιστατικά διαφθοράς
Συνολικά για όλα τα έτη και για το 2007

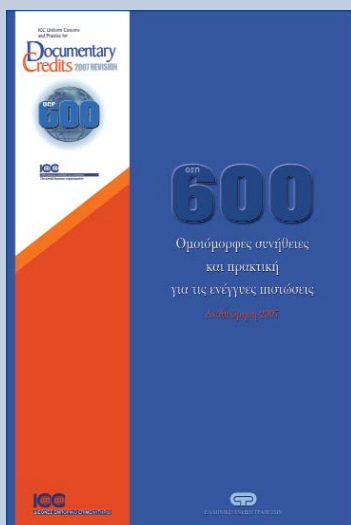

Στην Ελλάδα χρησιμοποιούμε συχνά τη φράση «το ψάρι βρωμάει από το κεφάλι». Η διοίκηση οφείλει να αποπνέει το αίσθημα της αυστηρότητας απέναντι στα θέματα της διαφθοράς για να ενεργοποιούνται οι απλοί εργαζόμενοι και οι πολίτες. Το θέμα είναι σαν το παιδικό παιχνίδι που παίζαμε στο σιντριβάνι. Όταν κλείνεις τη μια τρύπα, το νερό φεύγει πιο δυνατά από την άλλη. Με απλά λόγια, μπορούμε να επιβάλουμε αυστηρούς κανόνες και διαδικασίες στις τράπεζες από τη μια πλευρά αλλά αν δεν ισχύουν αντίστοιχα αυστηροί κανόνες π.χ. στα καζίνο ή τις ασφαλιστικές εταιρείες το φαινόμενο διαφθορά δεν περιορίζεται.

Το βασικό συμπέρασμα της ημερίδας που οργάνωσε με επιτυχία η Ελληνική Ένωση Τραπεζών ήταν απλό: Είμαστε όλοι συνυπεύθυνοι και πρέπει όλοι μαζί να συνεργαστούμε.

ΟΣΠ 600

Ομοιόμορφες συνήθειες και πρακτική για τις ενέγγυες πιστώσεις - Αναθεώρηση 2007

Έκδοση: EET - Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο

Σελίδες: 150

ISBN: 978-960-89900-0-5

Διάθεση: Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο,
Μασσαλίας 1, Τηλ.: 210 3386433
(και με αντικαταβολή)

Δίγλωσση αναθεωρημένη έκδοση των κανόνων του ΔΕΕ για τις ενέγγυες πιστώσεις. Σκοπός της αναθεώρησης αυτής είναι η προσαρμογή των κανόνων στις νέες διαδικασίες και πρακτικές που εφαρμόζονται σήμερα κατά την εκτέλεση των συμφωνιών καταβολής του τιμήματος πώλησης μέσω της τραπεζικής υπηρεσίας της Ενέγγυας Πίστωσης, με την υιοθέτηση συγκεκριμένων κανόνων επί ζητημάτων που κατά καιρούς είχαν τεθεί στο ΔΕΕ υπό τη μορφή ερωτημάτων προς γνωμοδότηση ή στο πλαίσιο διαιτησιών.

Οι βασικές τροποποιήσεις που επήλθαν σε σχέση με τους προϊσχύσαντες κανόνες (UCP 500) αφορούν τόσο τη διατύπωση και τη μορφή παρουσίασης των κανόνων, όσο και την ουσία τους, όπως π.χ.:

- η σύντμηση των νέων κανόνων σε 39 άρθρα αντί 49,
- η ένταξη στους κανόνες διατάξεων που αποτελούσαν αντικείμενο των ISBP (International Standard Banking Practice for the examination of documents under Documentary Credits, έκδοση που επίσης αναθεωρήθηκε για να ευθυγραμμιστεί με τους UCP 600), όπως π.χ. αυτές που αναφέρονται στις διευθύνσεις του εντολέα και του δικαιούχου,
- η διευρυμένη περιγραφή του «πρωτότυπου εγγράφου», ώστε να περιλαμβάνει και τους νέους τρόπους υπογραφής εγγράφων,
- η αναδιατύπωση του λεκτικού των άρθρων που αναφέρονται στα έγγραφα μεταφοράς, ώστε να απαλειφθούν οι παρατηρηθείσες συγχύσεις κ.ά.

Η παρούσα αναθεώρηση αντανakλά τη σταθερή επιδίωξη του ΔΕΕ να θεσμοθετεί σύγχρονους κανόνες που ενσωματώνουν τις ταχείες εξελίξεις στο διεθνές εμπόριο. Άλλωστε, οι ομοιόμορφοι κανόνες του ΔΕΕ είναι αυτοί που κατέστησαν την ενέγγυα πίστωση, όποτε επιλέγεται από τα μέρη, ένα από τα πιο χρήσιμα εργαλεία στην εξ αποστάσεως εκπλήρωση συμβατικών υποχρεώσεων συναλλαγών με διεθνή χαρακτήρα.

SEPA

Ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ

Επιμέλεια: **Κώστας Ταβλαρίδης**, Διευθυντής Τομέα Συστημάτων Πληρωμών της ΕΕΤ
Βασίλης Παναγιωτίδης, Στέλεχος Τομέα Συστημάτων Πληρωμών της ΕΕΤ

*Το χρονοδιάγραμμα
υλοποίησης του SEPA και οι ωφέλειες
στις διάφορες κατηγορίες πελατών
των τραπεζών*

Α. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Μέσα στο τελευταίο τρίμηνο του 2007 ολοκληρώθηκαν οι τεχνικές προετοιμασίες των εγκατεστημένων στη χώρα μας τραπεζών για την παροχή στην πελατεία τους, από τις 28 Ιανουαρίου 2008, ηλεκτρονικών μεταφορών πιστώσεων (εμβάσματα) οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις και τους όρους που ορίζονται πανευρωπαϊκά στο πλαίσιο λειτουργίας του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA). Ταυτόχρονα, μέχρι τις 14 Δεκεμβρίου 2007, ολοκληρώθηκε η διαδικασία προσχώρησης μεγάλου αριθμού ευρωπαϊκών τραπεζών στο σχήμα ηλεκτρονικών μεταφορών πιστώσεων SEPA¹. Οι τράπεζες που θα προσχωρήσουν μεταγενέστερα θα αρχίσουν να παρέχουν SEPA μεταφορές πιστώσεων μετά την 28η Ιανουαρίου 2008².

Επίσης, από την 1η Ιανουαρίου 2008, οι εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες θα παρέχουν στην πελατεία τους τη δυνατότητα πληρωμής με πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες οι οποίες θα πληρούν τις προϋποθέσεις και τους όρους που ορίζονται πανευρωπαϊκά στο πλαίσιο για τις κάρτες πληρωμών του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA Cards Framework - SCF) και, παράλληλα, αναμένεται να έχει εκδοθεί η Οδηγία για τις υπηρεσίες πληρωμών στην Εσωτερική Αγορά.

Έως το τέλος του 2009, μετά και την ενσωμάτωση της Οδηγίας για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά στο εθνικό δίκαιο των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα αρχίσει να παρέχεται από τις εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες και το τρίτο ηλεκτρονικό εργαλείο πληρωμών SEPA, δηλαδή οι πάγιες εντολές (άμεσες χρεώσεις).

Συμπερασματικά, από την 1η Ιανουαρίου 2008, οι εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες θα αρχίσουν να παρέχουν σταδιακά στην πελατεία τους τρία ηλεκτρονικά εργαλεία πληρωμών, συμπληρωματικά προς τα υφιστάμενα, και, ειδικότερα, πληρωμές με πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες, εμβάσματα (μεταφορές πιστώσεων), και πάγιες εντολές (άμεσες χρεώσεις), τα οποία θα πληρούν τις προϋποθέσεις και τους όρους που ορίζονται πανευρωπαϊκά στο πλαίσιο λειτουργίας του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA). Επομένως, ανεξάρτητα του εάν ένας συναλλασσόμενος κάνει μια μεταφορά πίστωσης ή μια άμεση χρέωση στην Ελλάδα ή σε οποιοδήποτε κράτος-μέλος της ευρωζώνης, θα πρέπει για τη συναλλαγή αυτή να τηρείται η ίδια διαδικασία, το ίδιο κόστος και οι ίδιοι κανόνες προστασίας του. Τελικός στόχος της όλης διαδικασίας είναι, εφόσον κάτι τέτοιο το επιθυμούν και οι τελικοί χρήστες των SEPA ηλεκτρονικών εργαλείων πληρωμής, να μην υφίστανται από τα τέλη του 2010 αμιγώς εθνικά συστήματα για εμβάσματα, πάγιες εντολές και συστήματα καρτών και για όλα αυτά τα μέσα να εφαρμόζονται ενιαίοι κανόνες και διαδικασίες που θα έχουν το ίδιο κόστος για τον τελικό χρήστη.

¹ Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών, 4.116 πιστωτικά ιδρύματα.

² Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών τα πιστωτικά ιδρύματα που θα προσχωρήσουν στο σχήμα ηλεκτρονικών μεταφορών πιστώσεων SEPA έως την 31η Ιανουαρίου, 29η Φεβρουαρίου, 31η Μαρτίου και 30ή Απριλίου 2008, θα αρχίσουν να παρέχουν SEPA μεταφορές πιστώσεων από την 3η Μαρτίου, 1η Απριλίου, 1η Μαΐου και 2α Ιουνίου 2008, αντίστοιχα.

Β. Οι ωφέλειες του SEPA στις διάφορες κατηγορίες πελατείας των τραπεζών

Ο SEPA θα επηρεάσει όλους όσοι πραγματοποιούν ηλεκτρονικές συναλλαγές σε ευρώ και θα αλλάξει τις υπηρεσίες για την πραγματοποίηση πληρωμών και την είσπραξη απαιτήσεων. Οι υφιστάμενες εθνικές υποδομές διενέργειας ηλεκτρονικών πληρωμών έχουν δείξει ότι ικανοποιούν σε υψηλό βαθμό τις ανάγκες των πελατών στις εγχώριες αγορές τους. Ωστόσο, κάθε ευρωπαϊκή χώρα έχει αναπτύξει τα δικά της τραπεζικά συστήματα και συστήματα πληρωμών με διαφορετικό ρυθμό προκειμένου να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις της τοπικής αγοράς. Μερικές φορές αυτό συνεπάγεται διαφορετικά επίπεδα υπηρεσιών πληρωμών για τους καταναλωτές, ιδίως για τα πολλά εκατομμύρια πολιτών που διασχίζουν συχνά τα σύνορα γειτονικών χωρών για τις καθημερινές αγορές τους και κάνουν τις διακοπές τους στην Ευρώπη.

Ι. Οι καταναλωτές ως χρήστες υπηρεσιών πληρωμών

Οι απαιτήσεις και οι τρόποι πληρωμής των καταναλωτών όμως αλλάζουν. Σε όλες τις χώρες οι πολίτες θέλουν βελτιωμένες υπηρεσίες και αναμένουν οι πληρωμές να διεκπεραιώνονται γρήγορα και με τυποποιημένο τρόπο τόσο στην πατρίδα τους αλλά και όταν συναλλάσσονται με άλλες ευρωπαϊκές αγορές. Από το 2008 ο SEPA δίνει πλέον τη δυνατότητα στους καταναλωτές να αποκτήσουν πρόσβαση σε πολλές νέες λειτουργίες πληρωμών. Ο πολίτης της Ευρώπης θα δει σημαντικές αλλαγές στις παραδοσιακές μεθόδους πληρωμών, όταν θα κάνει τις αγορές του στα εμπορικά καταστήματα, όταν συντηρεί μία κατοικία ή όταν λαμβάνει τη μισθοδοσία και τη σύνταξή του σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα.

Ο πολίτης θα δει την πιστωτική και τη χρεωστική του κάρτα να γίνονται αποδεκτές σε όλες τις περιοχές που καλύπτει ο SEPA και θα προστατεύεται σαν καταναλωτής με ενιαίο τρόπο όσον αφορά τα δικαιώματά του.

Οι διαδικασίες ηλεκτρονικής αποστολής χρημάτων θα είναι τυποποιημένες, ασφαλείς, ταχύτατες, θα εξασφαλίζουν την πλήρη διαφάνεια στα έξοδα αποστολής, καθώς και ότι ο παραλήπτης θα παραλάβει στο ακέραιο τα χρήματα που έστειλε. Έτσι ο ευρωπαίος πολίτης θα μπορεί να στέλνει χρήματα σε συγγενικά του πρόσωπα και να λαμβάνει χωρίς κανένα πρόβλημα το μισθό ή τη σύνταξή του σε διασυνοριακό επίπεδο.

Ο κάτοχος μιας δεύτερης κατοικίας σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα δεν θα χρειάζεται να ανοίξει τραπεζικό λογαριασμό στη χώρα της εξοχικής του κατοικίας. Θα έχει δηλαδή τη δυνατότητα να εξοφλεί τους λογαριασμούς των δημοτικών τελών, του τηλεφώνου, του ηλεκτρικού κ.λπ. μέσω παγίων εντολών οι οποίες θα υλοποιούνται με απόλυτα ασφαλή και τυποποιημένη διαδικασία από τον τραπεζικό λογαριασμό που θα τηρεί σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή τράπεζα της επιλογής του.

Τέλος, ο ευρωπαίος καταναλωτής θα προστατεύεται πλήρως όσον αφορά τις δυνατότητες αμφισβήτησης, αναστροφής της αγοράς και επιστροφής των χρημάτων του.

II. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ως χρήστες υπηρεσιών πληρωμών

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις της χώρας μας θα επηρεαστούν επίσης σημαντικά από τον SEPA και την Οδηγία για τις πληρωμές στην εσωτερική αγορά, τόσο όσον αφορά την αποδοχή και τη χρήση των καρτών όσο και τις ηλεκτρονικές μεταφορές πιστώσεων και χρεώσεων.

Τα επόμενα χρόνια αναμένεται αύξηση της χρήσης των καρτών και ιδίως των χρεωστικών καρτών σε όλα τα σημεία πώλησης προϊόντων και υπηρεσιών. Αυτό θα συμβεί όχι μόνο γιατί γενικά αναμένεται η στροφή του κοινού στη μεγαλύτερη χρήση του πλαστικού χρήματος, αλλά και επειδή λόγω του SEPA θα καταστεί δυνατή η διασυννοριακή χρήση ενός πολύ μεγάλου αριθμού χρεωστικών καρτών, οι οποίες μέχρι σήμερα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά και μόνο σε εθνικό επίπεδο στις διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπλέον, αναμένεται ότι θα μειωθεί σημαντικά το κόστος των POS λόγω του ανταγωνισμού και της τυποποίησης των παρεχομένων υπηρεσιών και θα μειωθούν επίσης λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού τόσο οι επιβαρύνσεις των κατόχων των καρτών, όσο και οι προμήθειες που καταβάλλουν προς τις τράπεζες για την αποδοχή των καρτών, οι συμβεβλημένες με αυτές επιχειρήσεις.

Επίσης, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα έχουν τη δυνατότητα πραγματοποίησης ηλεκτρονικών εισπράξεων και πληρωμών σε ευρώ οπουδήποτε στην Ευρώπη ενώ, παράλληλα, ο ταχύτερος διακανονισμός και η απλοποιημένη διεκπεραίωση των υπηρεσιών πληρωμών θα βελτιώσουν τις ταμειακές ροές και θα μειώσουν το κόστος.

III. Οι μεγάλες επιχειρήσεις και το Δημόσιο ως χρήστες υπηρεσιών πληρωμών

Για τις μεγάλες επιχειρήσεις αντίστοιχα, τα κοινά πρότυπα θα δώσουν επιπλέον την ευκαιρία για τη διαμόρφωση μιας τυποποιημένης πλατφόρμας για όλες τις πληρωμές σε ευρώ. Σημαντική εξοικονόμηση κόστους θα προκύψει επίσης από την αυτοματοποίηση των πληροφοριών που θα συνοδεύουν μια πληρωμή. Για τις εθνικές κυβερνήσεις, ο SEPA θα παρέχει κοινά συστήματα διενέργειας πληρωμών και εισπράξεων τα οποία θα λειτουργούν βάσει κοινών προδιαγραφών, καθιστώντας εφικτή την παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών στους πολίτες τόσο στο εσωτερικό της κάθε χώρας όσο και στο εξωτερικό.

Μέχρι σήμερα, η υιοθέτηση των εναλλακτικών μεθόδων από τις επιχειρήσεις περιορίζεται σε εξειδικευμένους τύπους πληρωμών και εισπράξεων (π.χ. μισθοδοσίες, πληρωμές ΔΕΚΟ, εισπράξεις μέσω POS από συγκεκριμένες κατηγορίες επιχειρήσεων, κ.λπ.) και δεν έχει ιδιαίτερα αισθητή εμβέλεια σε επίπεδο αγοράς.

Η επιλογή και χρήση των ηλεκτρονικών εργαλείων πληρωμής και η σταδιακή μείωση της κυκλοφορίας μετρητών διασφαλίζει στις επιχειρήσεις σημαντικά οφέλη όπως:

- αυτοματοποίηση των διαδικασιών πληρωμών/εισπράξεων (Straight Through Processing μέσω της χρήσης λογαριασμού IBAN, BIC code τράπεζας),
- ενιαία και συγκεντρωτική διαχείριση των διαθεσίμων,
- ταχύτητα στην εκτέλεση των εντολών και χρησιμοποίηση των ευέλικτων προθεσμιών,

- εύκολη και ανέξοδη λογιστική συμφωνία μεταξύ υποχρέωσης και πληρωμής,
- ελαχιστοποίηση των λαθών και των προβλημάτων κατά τη διαδικασία εκτέλεσης,
- εμπιστευτικότητα και ασφάλεια,
- απλή διαδικασία εκτέλεσης και τιμολόγησης των πληρωμών,
- ακριβή και έγκαιρη πληροφόρηση για την επιτυχή ή μη εκτέλεση των πληρωμών ή εισπράξεων, και
- δυνατότητα αυτοματοποίησης εργασιών λογιστηρίου και κατά συνέπεια περιορισμού των λειτουργικών εξόδων.

Η νέα πρόκληση που τίθεται στο πλαίσιο του SEPA είναι η σταδιακή διεύρυνση της χρήσης των ηλεκτρονικών μεθόδων πληρωμής και ταυτόχρονα η σταδιακή μείωση της χρήσης των αναποτελεσματικών μεθόδων πληρωμών, όπως τα μετρητά και οι επιταγές, με συνέπεια τη μείωση του κόστους επεξεργασίας για όλη την αγορά. Παράλληλα, η υιοθέτηση προϊόντων πληρωμών και εισπράξεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο που προωθεί το SEPA διευκολύνει τη σύγκριση των βασικών υπηρεσιών και τον ανταγωνισμό μεταξύ όλων όσοι παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών, με αποτέλεσμα για κάθε πελάτη (επιχείρηση, καταναλωτή, Δημόσιο κ.λπ.) τη σταδιακή μείωση των τιμών και τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας των επιπλέον υπηρεσιών (πέραν των βασικών) προς όφελός τους.

Η γενική κατεύθυνση που υιοθετείται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο επιτυγχάνει την αλλαγή της νοοτροπίας του ίδιου του πελάτη, με αποτέλεσμα ο ίδιος να επιλέγει εκείνα τα εργαλεία πληρωμών που διασφαλίζουν χαμηλότερα έξοδα, αποδοτικότητα, ταχύτητα διεκπεραίωσης και ελαχιστοποίηση του κινδύνου στις πληρωμές του, μειώνοντας τη χρήση των παραδοσιακών μέσων πληρωμής, όπου βέβαια το επιτρέπουν οι συναλλακτικές συνήθειες της αγοράς.

Γ. Η ενημέρωση της πελατείας των τραπεζών

Μία από τις βασικές προκλήσεις που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες της χώρας μας, όπως και κάθε ευρωπαϊκή τράπεζα που θα παρέχει ηλεκτρονικά εργαλεία πληρωμών SEPA, θα είναι η ενημέρωση και εκπαίδευση της πελατείας τους, ώστε να γίνουν πλήρως κατανοητά τα πλεονεκτήματα σε σχέση με τις τυχόν και κατά περίπτωση αλλαγές που θα επιφέρει το αναθεωρημένο πλαίσιο διενέργειας ηλεκτρονικών πληρωμών στο περιβάλλον του SEPA. Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και την ενημέρωση της πελατείας των τραπεζών η Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ) θα συμβάλει, όπως άλλωστε κάνει συστηματικά τα τελευταία χρόνια, με υποστηρικτικές διατραπεζικές ενέργειες και δράσεις.

Για την υλοποίηση όλων αυτών των στόχων η ΕΕΤ έχει διαμορφώσει ένα σύνολο δράσεων, πρωτοβουλιών και χρονοπρογραμματισμού υλοποίησής τους. Η βασική κατηγοριοποίηση αυτών των διατραπεζικών δράσεων αφορά:

- (i) Τη διαρκή ενημέρωση του καταναλωτικού κοινού (φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις) με:
 - δημοσίευση δελτίων τύπου,
 - ραδιοφωνικά μηνύματα και έντυπες καταχωρήσεις στον ημερήσιο τύπο της χώρας μας,
 - έκδοση διατραπεζικών ενημερωτικών φυλλαδίων,
 - συνεντεύξεις του Γενικού Γραμματέα, διευθυντών και στελεχών της ΕΕΤ, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, και

- αρθρογραφία για επίκαιρα τραπεζικά θέματα στο ΔΕΛΤΙΟ της ΕΕΤ, σε ειδικές εκδόσεις τρίτων, καθώς και στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο.
- (ii) Τη διοργάνωση, σε συνεργασία με ενώσεις καταναλωτών και εμπορικά επιμελητήρια, ενημερωτικών εκδηλώσεων και ειδικών θεματικών εκθέσεων με στόχο την ολοκληρωμένη ενημέρωση της πελατείας των τραπεζών για τα σύγχρονα χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες.
- (iii) Την έγκυρη, επίκαιρη και ευέλικτη επαγγελματική κατάρτιση αλλά και επιμόρφωση όσων ήδη εργάζονται ή επιθυμούν να εργαστούν στο χρηματοπιστωτικό τομέα, μέσω του ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου της ΕΕΤ.

Ενημέρωση - εκπαίδευση των καταναλωτών με πρωτοβουλίες του τραπεζικού συστήματος

του **ΑΛΕΚΟΥ ΛΙΔΩΡΙΚΗ**
Δημοσιογράφου

Πρωτοβουλίες σε θέματα ενημέρωσης του καταναλωτή για τα δανειακά προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τράπεζες, αλλά και ειδικότερα για την καλλιέργεια νοοτροπίας συνειδητής επιλογής τους, αναλαμβάνουν οι ίδιες οι τράπεζες και οι φορείς του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στόχος τους είναι οι πολίτες, όχι μόνο να γνωρίζουν τα προϊόντα, αλλά και να στηρίζουν την επιλογή τους στην ενδελεχή έρευνα της αγοράς πριν από κάθε απόφαση.

Τέτοιες πρωτοβουλίες συμβάλλουν στην ομαλή λειτουργία της αγοράς, από την οποία ωφελούνται τόσο τα τραπεζικά ιδρύματα όσο και οι καταναλωτές. Ο σωστά ενημερωμένος καταναλωτής, προσφεύγοντας στην έρευνα αγοράς, λειτουργεί σαν μοχλός πίεσης ώστε τα προσφερόμενα τραπεζικά προϊόντα να βελτιώνονται ποιοτικά και να είναι σωστά κοστολογημένα. Με το να είναι επίσης ενημερωμένος για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, μπορεί να συναλλάσσεται με τις τράπεζες σε ένα περιβάλλον που αμφίπλευρα διασφαλίζει την ομαλή ολοκλήρωση της χρηματοδότησης.

Στο πλαίσιο ενός τέτοιου στόχου, στην καρδιά της Αθήνας, στο σταθμό του Μετρό της Πλατείας Συντάγματος όπου κινείται καθημερινά ένας μεγάλος πληθυσμός διαφόρων κοινωνικών τάξεων και ηλικιακών ομάδων, διοργανώθηκε με πρωτοβουλία της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, από τις 12 έως τις 15 Νοεμβρίου 2007, η δεύτερη ειδική ενημερωτική έκθεση. Συνδυάζοντας την ενημέρωση και την έρευνα αγοράς, η ΕΕΤ επιδίωξε να καλλιεργήσει στους καταναλωτές τη νοοτροπία του να επιλέγουν συγκρίνοντας.

Το θέμα της έκθεσης ήταν «Καταναλωτικά Δάνεια – Κάρτες» και συμμετείχαν 16 τράπεζες: Εθνική Τράπεζα, Alpha Bank, Eurobank, Τράπεζα Πειραιώς, ΑΤΕ Bank, Εμπορική Τράπεζα, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, Citibank, Marfin Egnatia Bank, Τράπεζα Κύπρου, Geniki Bank, HSBC Bank, Attica Bank, Aspis Bank, Ελληνική Τράπεζα, Πανελλήνια Τράπεζα. Εκτός από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών, συμμετείχαν επίσης ο Μεσολαβητής Τραπεζικών - Επενδυτικών Υπηρεσιών και τα Τραπεζικά Συστήματα Πληροφοριών «Τειρεσίας». Με την έκθεση αυτή έγινε το δεύτερο βήμα, σε συνέχεια της διοργάνωσης του Μαΐου 2007, που αφορούσε τα στεγαστικά δάνεια.

Ενημέρωση από τράπεζες και φορείς

Στα καλαίσθητα περίπτερα των τραπεζών εξειδικευμένα στελέχη παρείχαν στο κοινό ενημερωτικά έντυπα, πληροφορίες και συμβουλές, μαθαίνοντας στους ενδιαφερομένους πώς να σταθμίζουν όλους τους παράγοντες που τους προσφέρει ο ελεύθερος ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών για να επιλέξουν την προσφορότερη για τις ανάγκες τους λύση.

Στο περίπτερο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να πληροφορηθούν τους σκοπούς και τη δραστηριότητα της ΕΕΤ, ενώ τους δόθηκαν και συμβουλές για την επίλυση τυχόν διαδικαστικών προβλημάτων κατά τις συναλλαγές με τις τράπεζες. Ειδικότερο ενδιαφέρον έδειξαν οι επισκέπτες για τις δραστηριότη-

τες του εκπαιδευτικού βραχίονα της ΕΕΤ, του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου, το οποίο αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για την κατάρτιση του στελεχειακού δυναμικού των τραπεζών μας ώστε να ανταποκρίνεται με πλήρη επάρκεια στις απαιτήσεις του καταναλωτικού κοινού. Στο περίπτερο της ΕΕΤ οι επισκέπτες αποκόμισαν και μια συνολική εικόνα της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος.

Στο περίπτερο του Μεσολαβητή Τραπεζικών - Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΜΤΕΥ) οι επισκέπτες ενημερώθηκαν για το έργο του, που συνίσταται στη δίκαιη, αμερόληπτη και με διαφανείς διαδικασίες εξέταση των διαφορών που ανακύπτουν από την παροχή τραπεζικών και επενδυτικών υπηρεσιών μεταξύ των συναλλασσομένων και των τραπεζών, με σκοπό τη φιλική διευθέτησή τους. Ο Μεσολαβητής Τραπεζικών - Επενδυτικών Υπηρεσιών, πέραν του βασικού αυτού έργου, φροντίζει για την ενημέρωση και τη συνειδητοποίηση της ευθύνης του καταναλωτή στην ομαλή εξέλιξη των συναλλαγών. Από τη διερεύνηση των παραπόνων των συναλλασσομένων καταλήγει σε διαπιστώσεις, με βάση τις οποίες προτρέπει τον καταναλωτή να δρα προληπτικά, ώστε να αποφεύγονται εκ των υστέρων παράπονα, ενώ επισημαίνει στις τράπεζες ποιες είναι οι κύριες αιτίες δημιουργίας παραπόνων σε βάρος τους. Οι διαπιστώσεις αυτές παίρνουν τη μορφή οδηγιών που γνωστοποιούνται στο κοινό με διάφορα μέσα, όπως η ετήσια έκθεση του ΜΤΕΥ, η ιστοσελίδα, οι συνεντεύξεις στα ΜΜΕ, τα άρθρα στον περιοδικό τύπο και η παρουσία σε ημερίδες. Η μελέτη και η εφαρμογή των οδηγιών αυτών συμβάλλει στην εξάλειψη των αιτιών πολλών παραπόνων. Από το περίπτερο διανεμήθηκε το ενημερωτικό φυλλάδιο, στο οποίο περιγράφονται οι αρμοδιότητες του Γραφείου του ΜΤΕΥ και ο τρόπος υποβολής παραπόνων με τίτλο «Ο Μεσολαβητής μπορεί να σας βοηθήσει».

Στο περίπτερο της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ το κοινό ενημερώθηκε για τα οφέλη που έχει η λειτουργία της για τους πολίτες, αφού βασικός σκοπός της είναι η προστασία του θεσμού της πίστης και η εξυγίανση των οικονομικών συναλλαγών. Επισημάνθηκε δε ο ρόλος της εταιρείας στην ορθή εκτίμηση της πιστοληπτικής δυνατότητας των καταναλωτών και ειδικότερα στην προσοχή που πρέπει να δείχνουν οι ίδιοι στις συναλλαγές τους ώστε να αποφεύγεται απάτη σε βάρος τους από κακή χρήση προσωπικών τους εγγράφων.

Ειδικότερα, οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να κατανοήσουν τις επιπτώσεις της μη ομαλής αποπληρωμής χορηγήσεων, αλλά και της υπερχρέωσης, και πληροφορήθηκαν τις ωφέλειες που προκύπτουν για τους ίδιους αλλά και γενικότερα για την οικονομία της χώρας από την ομαλή εξυπηρέτηση των δανείων τους.

Προς μια νέα καταναλωτική κουλτούρα

Το εύρος των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών και τα πολλαπλά και εξειδικευμένα δίκτυα εξυπηρέτησης που παρέχονται από τις τράπεζες διευκολύνουν τη δημιουργία ενός ανταγωνιστικού περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο μπορούν να κινηθούν σε πλεονεκτική θέση οι καταναλωτές. Είναι γεγονός ότι οι πελάτες των τραπεζών έχουν πολλές επιλογές, ώστε να μπορούν να διασφαλίζουν συμφέροντες όρους δανεισμού για τις ανάγκες τους, αλλά και να συγκρίνουν τις υπηρεσίες σε όλα τα επίπεδα.

Ο συνεχής εκσυγχρονισμός του τεχνολογικού εξοπλισμού των τραπεζών, το εκτεταμένο δίκτυο των υποκαταστημάτων τους, τα εναλλακτικά δίκτυα διανομής, η εθελοντική υιοθέτηση ενός κώδικα δεοντολογίας για τη διαφημιστική προβολή χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών και θεσμικοί φορείς, όπως ο ΜΤΕΥ και ο Τειρεσίας, αποτελούν ασφαλώς το υπόβαθρο για την ανάπτυξη υγιούς ανταγωνισμού. Κινητήρια όμως δύναμη για την αποδοτική λειτουργία του είναι ο ενημερωμένος καταναλωτής, αυτός που γνωρίζει επακριβώς τις ανάγκες του, έχει αξιολογήσει τις δυνατότητές του για προσφυγή στον τραπεζικό δανεισμό, γνωρίζει να αξιοποιεί τους θεσμικούς φορείς και κυρίως διαθέτει το χρόνο να ερευνήσει και να επιλέξει την καλύτερη γι' αυτόν προσφορά.

Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι οι δύο εκθέσεις που οργάνωσε η ΕΕΤ το 2007 λειτούργησαν και σαν «εκπαίδευση» του καταναλωτικού κοινού. Από τις ερωτήσεις και τις παρεμβάσεις των επισκεπτών, πάντως, προκύπτει ότι οι καταναλωτές διαμορφώνουν σταδιακά μια νέα καταναλωτική κουλτούρα που θα ενισχύσει τον υγιή ανταγωνισμό, το μόνο ασφαλή δρόμο για τη σωστή εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους.

Εισαγωγή στις τραπεζικές σπουδές

Επιμέλεια: Χρ. Γκόρτσος - Π. Αλεξάκης

Έκδοση: Ελληνική Ένωση Τραπεζών,
Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο

Σελίδες: 695 (3 τόμοι)

ISBN: 960-89188-2-0

Σειρά: Εκπαιδευτικά εγχειρίδια

Διάθεση: Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο,
Μασσαλίας 1, Τηλ.: 210 3386433
(και με αντικαταβολή)

Το εγχειρίδιο, το οποίο γράφτηκε με αφορμή το Πρόγραμμα Βασικών Τραπεζικών Σπουδών του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου της ΕΕΤ, καλύπτει ένα σημαντικό κενό στη βιβλιογραφία της τραπεζικής εκπαίδευσης: την παροχή θεμελιωδών γνώσεων στην οικονομική και χρηματοοικονομική επιστήμη, και στις τραπεζικές εργασίες. Οι γνώσεις που προσφέρει είναι απαραίτητες για όλους όσους εργάζονται στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό τομέα, καθώς και για τελειόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που ενδιαφέρονται να εργαστούν σε αυτόν.

Το εγχειρίδιο διακρίνεται σε τρεις θεματικές ενότητες: Στην πρώτη ενότητα με γενικό τίτλο «Το Νομισματικό και Χρηματοπιστωτικό Περιβάλλον», παρουσιάζονται βασικές έννοιες της οικονομικής επιστήμης, εστιάζοντας στη λειτουργία του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος, με ειδική αναφορά στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η δεύτερη ενότητα έχει τίτλο «Προϊόντα και Πελατεία» και πραγματεύεται θέματα παροχής υπηρεσιών και προϊόντων στους πελάτες των τραπεζών. Τέλος, στην τρίτη ενότητα παρουσιάζονται θέματα δεοντολογίας, καθώς και θέματα που άπτονται του μάνατζμεντ της τραπεζικής επιχείρησης και του μάρκετινγκ των τραπεζικών προϊόντων.

Ειδικότερα, στην πρώτη ενότητα του εγχειριδίου μετά από μια εισαγωγή στο περιβάλλον της οικονομίας με έμφαση στις βασικές έννοιες της μικροοικονομικής και μακροοικονομικής επιστήμης ακολουθεί μια περιγραφή των λειτουργιών και των επιχειρήσεων του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι δικαιολογητικές βάσεις της ρυθμιστικής παρέμβασης επί των πιστωτικών ιδρυμάτων και τα μέσα υλοποίησής τους, αναλύονται στη συνέχεια. Η ενότητα κλείνει με μια αναλυτική περιγραφή του ελληνικού νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η δεύτερη ενότητα ξεκινά με μια ανάλυση της λειτουργίας της εμπορικής τράπεζας ως επιχείρησης. Ακολουθεί η παρουσίαση θεμάτων σχετικά με την παροχή τραπεζικών υπηρεσιών και τον ανταγωνισμό μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλων χρηματοπιστωτικών φορέων. Η ενότητα ολοκληρώνεται με τα κεφάλαια που αφορούν την παροχή υπηρεσιών σε ιδιώτες, εταιρικούς και θεσμικούς πελάτες.

Στην τρίτη ενότητα αναλύονται θέματα σχέσεων με την πελατεία. Ειδικό κεφάλαιο αφιερώνεται στα θέματα δεοντολογίας, ενώ τα δύο τελευταία κεφάλαια περιέχουν βασικές γνώσεις σχετικά με το μάνατζμεντ της τραπεζικής επιχείρησης και το μάρκετινγκ των τραπεζικών προϊόντων ανάλογα με την πελατεία.

Τραπεζικά Θέματα

από τη δραστηριότητα της ΕΕΤ

Επιμέλεια:
Χριστίνα Λιβαδά
Βασίλης Παναγιωτίδης
Κωνσταντίνος Τασάκος
Ναταλία Παξινοπού

Λειτουργία και εποπτεία τραπεζών

Λειτουργία και εποπτεία κεφαλαιαγορών

Συστήματα πληρωμών

Προστασία καταναλωτή χρηματοπιστωτικών
υπηρεσιών

Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Επιτροπή της Βασιλείας) δημοσίευσε:

- το Νοέμβριο του 2007 έκθεση με θέμα «*Αρχές για τη συνεργασία των εποπτικών αρχών της χώρας καταγωγής και της χώρας υποδοχής και τους μηχανισμούς κατανομής κεφαλαίων στο πλαίσιο των Εξελιγμένων Προσεγγίσεων Μέτρησης (AMA) του λειτουργικού κινδύνου*» (υπό α), και
- τον Οκτώβριο του 2007 κείμενο διαβούλευσης με θέμα «*Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό του αυξητικού κινδύνου αθέτησης στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών*» (υπό β).

(α) Στην εν λόγω έκθεση καθιερώνονται αρχές αναφορικά με τη διασυννοριακή συνεργασία των εποπτικών αρχών και την κατανομή των κεφαλαίων μεταξύ μητρικής και θυγατρικής επιχείρησης σε σχέση με τα πιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν την Εξελιγμένη Προσέγγιση Μέτρησης (AMA) του λειτουργικού κινδύνου. Οι εν λόγω αρχές συμπληρώνουν το κείμενο αρχών της Επιτροπής της Βασιλείας για τη συνεργασία των εποπτικών αρχών κατά την πιστοποίηση των Εξελιγμένων Μεθοδολογιών για τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου, του Ιανουαρίου 2004.

(β) Σκοπός του κειμένου διαβούλευσης είναι η διαμόρφωση ειδικών κατευθυντήριων γραμμών αναφορικά με τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον «*αυξητικό κίνδυνο αθέτησης*» (incremental default risk) που ενέχουν ορισμένα στοιχεία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών και ο οποίος δεν αναγνωρίζεται από το εσωτερικό υπόδειγμα (VaR) υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον ειδικό κίνδυνο θέσης.

Η ΕΕΤ, λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση που αναμένεται να έχει το εν λόγω έργο της Επιτροπής της Βασιλείας στο ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο, παρακολουθεί στενά τις σχετικές εξελίξεις και ενημερώνει τα μέλη της, ιδίως σε ό,τι αφορά τις σημαντικότερες αλλαγές που θα επιφέρει η τυχόν υιοθέτηση των εν λόγω κειμένων στην εφαρμογή του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας.

Ορισμός των υβριδικών κεφαλαίων για σκοπούς εκπλήρωσης κεφαλαιακών απαιτήσεων

Τον Ιούνιο 2005 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε αίτημα για παροχή Συμβουλής στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS), επί των εξής θεμάτων:

- εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου για τα ίδια κεφάλαια στα κράτη-μέλη της ΕΕ,
- ανάλυση των τάσεων της αγοράς αναφορικά με τα καινοτομικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων, και
- ποσοτική ανάλυση σχετικά με τον ορισμό των ιδίων κεφαλαίων για σκοπούς εκπλήρωσης κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων εντός ΕΕ.

Η Συμβουλή της CEBS επί των δύο πρώτων θεμάτων δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο 2006. Η ποσοτική ανάλυση σχετικά με τον ορισμό των ιδίων κεφαλαίων δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο 2007, ενώ είχε προηγηθεί, το Μάρτιο του ίδιου έτους, ειδική ποσοτική ανάλυση της χρήσης υβριδικών κεφαλαίων για την εκπλήρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Βασικά ευρήματα των ποσοτικών αναλύσεων της CEBS αποτελούν η εκτεταμένη χρήση υβριδικών κεφαλαίων για την εκπλήρωση κεφαλαιακών υποχρεώσεων (αντιπροσωπεύει το 11,5% των συνολικών ιδίων κεφαλαίων), καθώς επίσης και η διαφοροποίηση των εθνικών νομοθετικών πλαισίων επί του θέματος.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα της CEBS και την απουσία κοινοτικού δικαίου για τα υβριδικά κεφάλαια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάλεσε με επιστολή της την CEBS να εργαστεί περαιτέρω, με στόχο την επίτευξη σύγκλισης επί του ζητήματος μέχρι το τέλος του 2007. Πιο συγκεκριμένα, ζητήθηκε από την CEBS:

- να διαμορφώσει τις γενικές αρχές που θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη οι εποπτικές αρχές κατά τον έλεγχο της εκπλήρωσης των βασικών κριτηρίων αναγνώρισης των υβριδικών κεφαλαίων (μονιμότητα, απορρόφηση ζημιών και ευελιξία στην πραγματοποίηση πληρωμών), καθώς και να διευκρινίσει τις επιμέρους πτυχές κάθε κριτηρίου,
- να επεξεργαστεί το θέμα των διαφορετικών ποσοτικών ορίων που ισχύουν στα κράτη-μέλη της ΕΕ, για καινοτομικά και μη καινοτομικά υβριδικά κεφάλαια, αποβλέποντας στην επίτευξη περαιτέρω σύγκλισης, και
- να προτείνει μέτρα για την προστασία κεκτημένων δικαιωμάτων για τα υβριδικά κεφάλαια που θα έχουν εκδοθεί πριν την έναρξη εφαρμογής του όποιου νέου πλαισίου.

Ενόψει των επικείμενων εξελίξεων και των επιπτώσεων που αυτές θα έχουν σε ό,τι αφορά και τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, η ΕΕΤ παρακολουθεί ενεργά το θέμα και συμμετέχει στις σχετικές διαβουλεύσεις, εκφράζοντας τις θέσεις των μελών της.

Τροποποίηση πλαισίου για τα Μεγάλα Χρηματοδοτικά Ανοίγματα

Τον Ιανουάριο 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε το δεύτερο αίτημα για την παροχή Συμβουλής από την CEBS αναφορικά με τα Μεγάλα Χρηματοδοτικά Ανοίγματα.

Η CEBS δημοσίευσε το πρώτο μέρος της Συμβουλής της στο αίτημα παροχής τεχνικής γνωμοδότησης το Νοέμβριο 2007. Ενόψει της διαμόρφωσης του δεύτερου μέρους της Συμβουλής της, η CEBS δημοσίευσε στις 7 Δεκεμβρίου σχετικό έγγραφο διαβούλευσης, στο οποίο καταγράφονται οι θέσεις της και ζητείται η γνώμη των ενδιαφερόμενων φορέων για τα εξής θέματα:

- διάκριση των εννοιών «συνδεδεμένοι πελάτες» και «συνδεδεμένα μέρη» για σκοπούς υπολογισμού των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων,
- υπολογισμός της αξίας των ανοιγμάτων, όπου και προτείνεται διαφορετική προσέγγιση για τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία,
- αναγνώριση των αποτελεσμάτων των τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου για σκοπούς Μεγάλων Χρηματοδοτικών Ανοιγμάτων,
- μεταχείριση των μεγάλων ανοιγμάτων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών,
- μεταχείριση των εντός ομίλου ανοιγμάτων,
- μεταχείριση των ανοιγμάτων έναντι κεντρικών κυβερνήσεων, κεντρικών τραπεζών, διεθνών οργανισμών, πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης ή επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα,
- μεταχείριση των διατραπεζικών ανοιγμάτων,
- διαμόρφωση πλαισίου για τις υπερβάσεις των ορίων των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο, και
- πλαίσιο υποβολής αναφορών για τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα.

Ενόψει των επικείμενων εξελίξεων και των επιπτώσεων που αυτές θα έχουν σε ό,τι αφορά και τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, η EET επεξεργάζεται το θέμα και ενημερώνει σχετικά τα μέλη της.

Επιχειρήσεις που διενεργούν συναλλαγές σε παράγωγα επί εμπορευμάτων

Τον Οκτώβριο 2007 δημοσιεύτηκε το δεύτερο μέρος της Συμβουλής της CEBS αναφορικά με τον κίνδυνο τιμών εμπορευμάτων και τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων διενέργειας συναλλαγών επί εμπορευμάτων. Είχε προηγηθεί η έκδοση του πρώτου μέρους της Συμβουλής της CEBS, η οποία αφορούσε την καταγραφή των εθνικών πλαισίων προληπτικής εποπτείας του κινδύνου τιμών εμπορευμάτων και των επιχειρήσεων διενέργειας συναλλαγών επί εμπορευμάτων.

Στις 21.12.2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε αίτημα για την παροχή Συμβουλής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ρυθμιστικών Αρχών των Αγορών Κινητών Αξιών (CESR) και της CEBS αναφορικά με την αναθεώρηση συγκεκριμένων διατάξεων των Οδηγιών 2004/39/EK για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και 2006/49/EK για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 65 και 48, αντίστοιχα.

Ειδικότερα, το αίτημα παροχής Συμβουλής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποβλέπει στη διαμόρφωση ειδικού πλαισίου για τις επιχειρήσεις που διενεργούν συναλλαγές σε παράγωγα επί εμπορευμάτων και «εξωτικά» παράγωγα. Η CESR και η CEBS καλούνται να γνωμοδοτήσουν για δύο βασικά θέματα:

- το πλαίσιο προληπτικής εποπτείας των επιχειρήσεων επενδύσεων που εξειδικεύονται σε συναλλαγές σε παράγωγα επί εμπορευμάτων και «εξωτικά» παράγωγα, και
- την ανάγκη διαμόρφωσης διακριτής κατηγορίας επιχειρήσεων επενδύσεων αποκλειστικά για εκείνες που ειδικεύονται σε συναλλαγές σε παράγωγα επί εμπορευμάτων και «εξωτικά» παράγωγα.

Η Συμβουλή της CESR και της CEBS αναμένεται να εκδοθεί μέχρι την 31η Ιουλίου 2008.

Συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών τραπεζικών εποπτικών αρχών

Η CEBS δημοσίευσε στις 27.12.07 τα εξής κείμενα αναφορικά με την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών εποπτικών αρχών:

- «Πρακτικές συνεργασίας των εποπτικών αρχών» (“Range of practices”), και
- «Πολυμερής Συμφωνία για τη συνεργασία των εποπτικών αρχών» (“Template for written agreements”).

Τα εν λόγω κείμενα απευθύνονται στις εθνικές εποπτικές αρχές και αποβλέπουν στην αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων των Οδηγιών 2006/48/EK και 2006/49/EK και των σχετικών Κατευθυντήριων Γραμμών της CEBS σε ό,τι αφορά τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών τραπεζικών εποπτικών αρχών.

Οι θεματικές περιοχές που καταγράφονται στο κείμενο αφορούν την έννοια των άτυπων μορφών συνεργασίας των εθνικών εποπτικών αρχών (college of supervisors), τους στόχους της, την οργάνωσή της, την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία σε συνεχή βάση μεταξύ των εθνικών τραπεζικών εποπτικών αρχών, τη διενέργεια επιτόπιων ελέγχων, τη συνεργασία επί της διαδικασίας της εποπτικής αναγνώρισης των εσωτερικών μοντέλων διαχείρισης κινδύνων και τη συνεργασία επί της διαδικασίας εποπτικής αξιολόγησης του 2ου Πυλώνα.

Το κείμενο για την «Πολυμερή Συμφωνία για τη συνεργασία των εποπτικών αρχών» (“Template for written agreements”) αποτελεί υπόδειγμα πολυμερούς γραπτής συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων εποπτικών αρχών και έχει σκοπό να συμβάλει στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 131 της Οδηγίας 2006/48/EK σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων, στο οποίο προβλέπεται η θέσπιση γραπτών ρυθμίσεων σε θέματα συντονισμού και συνεργασίας των εποπτικών αρχών που είναι επιφορτισμένες με την άσκηση εποπτείας των διασυνοριακά δραστηριοποιούμενων τραπεζικών ομίλων.

Επισημαίνεται ότι βάσει των εν λόγω συμφωνιών μπορούν να ανατεθούν πρόσθετα καθήκοντα στην αρμόδια αρχή που είναι επιφορτισμένη με την άσκηση εποπτείας σε ενοποιημένη βάση και να διαμορφωθούν ειδικές διαδικασίες για τη λήψη αποφάσεων και τη συνεργασία με άλλες αρμόδιες αρχές.

Έρευνα για την εφαρμογή των υποχρεώσεων του Πυλώνα III

Η CEBS δημοσίευσε στις 18.12.2007 έρευνα για τον τρόπο εφαρμογής από τις εθνικές εποπτικές αρχές των διατάξεων του κεφαλαίου 5 της Οδηγίας 2006/48/EK σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων, το οποίο αφορά την υποχρέωση γνωστοποίησης πληροφοριών από τα πιστωτικά ιδρύματα (Πυλώνας III). Σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας, δεν καταγράφονται σημαντικά προβλήματα σχετικά με την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων. Εντούτοις, δύο θέματα χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης και ειδικότερα:

- το πεδίο εφαρμογής των υποχρεώσεων δημοσιοποίησης του Πυλώνα III, δεδομένου ότι ορισμένες χώρες εφαρμόζουν τη σχετική υποχρέωση (άρθρο 72 παρ. 1 και 2) απαιτώντας περιορισμένη ή και πλήρη δημοσιοποίηση από όλες τις θυγατρικές πιστωτικών ιδρυμάτων εγκατεστημένων στην ΕΕ και όχι μόνο από εκείνες που χαρακτηρίζονται ως «σημαντικές» (significant) σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην εν λόγω διάταξη της Οδηγίας 2006/48/EK, και
- η σχέση μεταξύ οικονομικών καταστάσεων και γνωστοποιήσεων του Πυλώνα III.

Όσον αφορά το δεύτερο θέμα, η CEBS θα αναμένει τα αποτελέσματα από τις πρωτοβουλίες που αναλήφθηκαν από τον τραπεζικό τομέα πριν προχωρήσει στην υποβολή σχετικών προτάσεων. Η ολοκλήρωση του έργου που έχει αναλάβει η CEBS για το συγκεκριμένο ζήτημα αναμένεται να πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια του 2008.

Η EET παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις επί των παραπάνω θεμάτων και ενημερώνει σχετικά τα μέλη της με γνώμονα την αποτελεσματική και ορθή εφαρμογή των σχετικών διατάξεων από τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα.

Κοινό Πλαίσιο Υποβολής Εποπτικών Αναφορών (COREP)

Η CEBS δημοσίευσε τον Οκτώβριο 2006 την τελευταία έκδοση των κατευθυντήριων γραμμών για την καθιέρωση του Κοινού Πλαισίου Υποβολής Εποπτικών Αναφορών (COREP). Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν επιλαμβάνονταν του θέματος των προθεσμιών και της συχνότητας υποβολής αναφορών προς τις εθνικές εποπτικές αρχές.

Με το νέο κείμενο διαβούλευσης, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 19.12.2007, η CEBS λαμβάνοντας υπόψη τα σχόλια των φορέων της αγοράς σε συνέχεια σχετικών άτυπων διαβουλεύσεων, αποβλέπει στη σταδιακή εναρμόνιση των εθνικών πλαισίων σχετικά με τη συχνότητα και τις προθεσμίες υποβολής εποπτικών αναφορών. Ειδικότερα η CEBS προτείνει τα εξής:

- να καθιερωθεί τριμηνιαία συχνότητα υποβολής εποπτικών αναφορών, και
- οι προθεσμίες υποβολής να είναι 35 εργάσιμες μέρες για την υποβολή στοιχείων σε ενοποιημένη βάση και 15 εργάσιμες μέρες για την υποβολή στοιχείων σε ατομική βάση.

Οι προτάσεις της CEBS για την εναρμόνιση των προθεσμιών και της συχνότητας υποβολής αναφορών προς τις εποπτικές αρχές δεν αφορούν το Κοινό Πλαίσιο Υποβολής Χρηματοοικονομικών Αναφορών (FINREP).

Επισημαίνεται ότι επί του θέματος αναμένεται η τροποποίηση της ΠΔ/ΤΕ 2563/2006 με θέμα «*Στοιχεία που θα υποβάλλουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην Τράπεζα της Ελλάδος για την άσκηση ελέγχου φερεγγυότητας, ρευστότητας και αποδοτικότητας*» προκειμένου να ενσωματωθεί το Κοινό Πλαίσιο Υποβολής Εποπτικών Αναφορών (COREP) της CEBS.

Εθνικό επίπεδο

Η ενσωμάτωση του νέου πλαισίου για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων

Κατ' εξουσιοδότηση του ν. 3606/2007 «*Αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις*», με τον οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η κοινοτική Οδηγία 2004/39/EK για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων (MiFID), την 1η Νοεμβρίου 2007 εκδόθηκαν οι ακόλουθες δύο Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος:

- η ΠΔ/ΤΕ 2597/31.10.2007 «*Τροποποίηση και συμπλήρωση της ΠΔ/ΤΕ 2577/2006 σχετικά με το πλαίσιο αρχών λειτουργίας και κριτηρίων αξιολόγησης της οργάνωσης και των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων και σχετικές αρμοδιότητες των διοικητικών τους οργάνων*» (υπό α), και
- η ΠΔ/ΤΕ 2600/28.11.2007 «*Όροι και προϋποθέσεις για την εγγραφή των προσώπων που παρέχουν υπηρεσίες για λογαριασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων ως διαμεσολαβητές ή συνδεδεμένοι αντιπρόσωποι του άρθρου 29 του ν. 3606/2007, σε μητρώο που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδος*» (υπό β).

(α) Με την ΠΔ/ΤΕ 2597/31.10.2007 αντικαθίσταται το Παράρτημα 1 της ΠΔ/ΤΕ 2577/2006 σε ό,τι αφορά την εξωτερική ανάθεση δραστηριοτήτων σε τρίτους (outsourcing), ενώ προστίθενται τρία ακόμη Παραρτήματα, εκ των οποίων το πρώτο ρυθμίζει θέματα σύγκρουσης συμφερόντων στο πλαίσιο της παροχής επενδυτικών υπηρεσιών από τα πιστωτικά ιδρύματα (Παράρτημα 6), το δεύτερο περιέχει κανόνες για τη φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων των πελατών (Παράρτημα 7), και το τρίτο περιλαμβάνει κανόνες για τα αρχεία που πρέπει να τηρούνται από τα πιστωτικά ιδρύματα σε σχέση με την εκ μέρους τους παροχή επενδυτικών υπηρεσιών (Παράρτημα 8).

(β) Με την ΠΔ/ΤΕ 2600/28.11.2007 καθορίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία τήρησης από την Τράπεζα της Ελλάδος των εξής δύο μητρώων:

- του μητρώου συνδεδεμένων αντιπροσώπων του άρθρου 29 του ν. 3606/2007 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, και
- του μητρώου προσώπων που διαμεσολαβούν κατά την παροχή τραπεζικών υπηρεσιών για τους σκοπούς εφαρμογής του Παραρτήματος Ι της ΠΔ/ΤΕ 2577/2007 για την εξωτερική ανάθεση δραστηριοτήτων σε τρίτους (outsourcing).

Ως προς την εφαρμογή της νέας Πράξης εκδόθηκε το από 14.12.2007 έγγραφο της Διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος.

Αναγνώριση από την Τράπεζα της Ελλάδος επιλέξιμων Εξωτερικών Οργανισμών Πιστοληπτικής Αξιολόγησης για τη χρήση των πιστοληπτικών αξιολογήσεων τους από τα πιστωτικά ιδρύματα με σκοπό τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων

Στις 25 Σεπτεμβρίου 2007 εκδόθηκε η Απόφαση ΕΤΠΘ 250/25.9.2007 της Τράπεζας της Ελλάδος, με την οποία αναγνωρίζεται ότι η μεθοδολογία αξιολόγησης που εφαρμόζουν οι εταιρείες Moody's Investors Service, Standard & Poor's Ratings Services και Fitch Ratings πληροί τα κριτήρια που έχουν καθοριστεί με τις ΠΔ/ΤΕ 2588/20.8.2007 και ΠΔ/ΤΕ 2593/20.8.2007, προκειμένου να επιτραπεί η χρήση των πιστοληπτικών τους αξιολογήσεων από τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα για σκοπούς υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεών τους, για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου σύμφωνα με την τυποποιημένη μεθοδολογία.

Η εν λόγω Απόφαση ισχύει με την επιφύλαξη των διατάξεων των παρ. 4 και 6 του πρώτου τμήματος του Παραρτήματος 4 της ΠΔ/ΤΕ 2588/20.8.2007, με τις οποίες καθιερώθηκαν η τακτική επαναξιολόγηση των Εξωτερικών Οργανισμών Πιστοληπτικής Αξιολόγησης ως προς την εκπλήρωση των σχετικών κριτηρίων καταλληλότητας και η δυνατότητα ανάκλησης της αναγνώρισής τους σε αντίθετη περίπτωση.

Έκδοση καλυμμένων ομολογιών από πιστωτικά ιδρύματα

Το Νοέμβριο 2007 δημοσιεύτηκε η ΠΔ/ΤΕ 2598/2.11.2007 για το πλαίσιο εποπτείας των καλυμμένων ομολογιών (covered bonds) που εκδίδονται από πιστωτικά ιδρύματα. Με την Πράξη αυτή καθορίζονται οι προϋποθέσεις, υπό τις οποίες ομολογιακοί τίτλοι με εξασφαλίσεις επί περιουσιακών στοιχείων που εκδίδονται άμεσα ή μέσω θυγατρικής εταιρείας ειδικού σκοπού από πιστωτικό ίδρυμα, αναγνωρίζονται από την Τράπεζα της Ελλάδος ως καλυμμένες ομολογίες, σύμφωνα με την εξουσιοδότηση που παρέχεται με το άρθρο 91 του ν. 3601/2007 για την επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Επί του σχεδίου της ΠΔ/ΤΕ που τέθηκε σε διαβούλευση, η ΕΕΤ υπέβαλε στην Τράπεζα της Ελλάδος διεξοδικές παρατηρήσεις, οι οποίες έγιναν σε μεγάλο βαθμό δεκτές.

Υπενθυμίζεται ότι ο θεσμός των καλυμμένων ομολογιών εισήχθη στο ελληνικό δίκαιο με το ν. 3601/2007 με πρωτοβουλία της ΕΕΤ. Μορφή καλυμμένων ομολογιών αποτελούσαν οι κτηματικές ομολογίες που είχαν εισαχθεί νομοθετικά στην Ελλάδα ήδη από τη δεκαετία του 1920 με το νόμο 3221/1924 που κωδικοποιήθηκε με το ΠΔ της 22-30.9.1931. Ωστόσο το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο για τις κτηματικές ομολογίες, αν και πρωτοποριακό για την εποχή του, είχε ξεπεραστεί από τις εξελίξεις και για το λόγο αυτό είχε αδρανοποιηθεί.

Οι καλυμμένες ομολογίες είναι ομολογίες που εκδίδονται από πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο ευθύνεται έναντι των ομολογιούχων με το σύνολο της περιουσίας του, όμως οι ομολογιούχοι ικανοποιούνται προνομιακά από ορισμένα περιουσιακά στοιχεία του πιστωτικού ιδρύματος που συνίστανται κατά κύριο λόγο σε δάνεια, συνήθως στην πράξη δάνεια εξασφαλισμένα με εμπράγματη ασφάλεια επί ακινήτων, καθώς και δάνεια προς φορείς του δημόσιου τομέα. Οι καλυμμένες ομολογίες θεωρούνται διεθνώς εξαιρετικά ασφαλής μορφή επένδυσης, με αποτέλεσμα να επενδύουν σε αυτές φορείς που κατά τα λοιπά επενδύουν μόνο σε κρατικούς τίτλους, όπως ενδεικτικά η Κεντρική Τράπεζα της Κίνας που διαχειρίζεται τεράστια συναλλαγματικά διαθέσιμα. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα το κόστος δανεισμού των πιστωτικών ιδρυμάτων σε περίπτωση έκδοσης καλυμμένων ομολογιών να μειώνεται δραστικά.

Β. Λειτουργία και εποπτεία κεφαλαιαγορών

Αποφάσεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς αναφορικά με την εφαρμογή του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας στις ΕΠΕΥ

Το Δεκέμβριο 2007, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς δημοσίευσε τις ακόλουθες Αποφάσεις αναφορικά με την εφαρμογή του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας στις ΕΠΕΥ:

- 1/459/27.12.2007 «Πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων των ΕΠΕΥ»,
- 2/459/27.12.2007 «Ορισμός των ιδίων κεφαλαίων των ΕΠΕΥ που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα»,
- 3/459/27.12.2007 «Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου των ΕΠΕΥ σύμφωνα με την Τυποποιημένη Προσέγγιση»,
- 4/459/27.12.2007 «Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων των ΕΠΕΥ για τον κίνδυνο αγοράς»,
- 5/459/27.12.2007 «Πιστωτικός κίνδυνος αντισυμβαλλομένου»,
- 6/459/27.12.2007 «Κεφαλαιακές απαιτήσεις ΕΠΕΥ έναντι του λειτουργικού κινδύνου»,
- 7/459/27.12.2007 «Εποπτεία και έλεγχος των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των ΕΠΕΥ»,
- 8/459/27.12.2007 «Εσωτερική Διαδικασία Αξιολόγησης της Κεφαλαιακής Επάρκειας (ΕΔΑΚΕ) των ΕΠΕΥ και Διαδικασία Εποπτικής Εξέτασης και Αξιολόγησης (ΔΕΕΑ) της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς», και
- 9/459/27.12.2007 «Δημοσιοποίηση από τις ΕΠΕΥ εποπτικής φύσεως πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και τη διαχείρισή τους».

Με τις εν λόγω Αποφάσεις ενσωματώθηκαν, βάσει ειδικών εξουσιοδοτήσεων του νόμου 3601/2007, οι τεχνικού χαρακτήρα διατάξεις του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ.

Η ΕΕΤ ενημέρωσε τα μέλη της για τις σημαντικότερες διαφοροποιήσεις των εν λόγω Αποφάσεων σε σχέση με τις αντίστοιχες Πράξεις Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος και διοργάνωσε ενημερωτική εσπερίδα, με θέμα την επίπτωση της εφαρμογής του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας στις ΕΠΕΥ.

Δημόσια διαβούλευση του Ευρωσυστήματος για το TARGET2-Securities

Στις 31 Οκτωβρίου 2007 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) δημοσίευσε έκθεση προόδου για το Target2 Securities. Στην έκθεση καταγράφεται η εξέλιξη των εργασιών για τον προσδιορισμό των απαιτήσεων των χρηστών του Target2 Securities (T2S user requirements). Επιπλέον, η έκθεση καταγράφει τα αποτελέσματα της διαβούλευσης αναφορικά με τις γενικές αρχές και τη δέσμη προτάσεων υψηλού επιπέδου για τις απαιτήσεις των χρηστών του Target2 Securities (T2S consultation: general principles and high-level proposals for the user requirements), η οποία ολοκληρώθηκε.

Ακολούθησε στις 18 Δεκεμβρίου η δημοσίευση του κείμενου διαβούλευσης του Ευρωσυστήματος αναφορικά με τον προσδιορισμό των απαιτήσεων των χρηστών του Target2 Securities (T2S user requirements). Ειδικότερα, το κείμενο διαβούλευσης αποτελείται από δύο ενότητες:

α) βασικά λειτουργικά χαρακτηριστικά του TARGET2-Securities (T2S user requirements), και

β) μεθοδολογία εκτίμησης των επιπτώσεων.

Το πρώτο κείμενο περιλαμβάνει 21 κεφάλαια και 17 παραρτήματα, στα οποία περιγράφονται τα λειτουργικά χαρακτηριστικά του TARGET2-Securities. Στο δεύτερο κείμενο καταγράφεται η προσέγγιση που θα ακολουθήσει το Ευρωσύστημα, προκειμένου να εκτιμήσει το κόστος και τα οφέλη από την υιοθέτηση του TARGET2-Securities. Η προθεσμία υποβολής σχολίων έχει οριστεί στις 2.4.2008. Μετά την ολοκλήρωση της περιόδου διαβούλευσης το Ευρωσύστημα θα επεξεργαστεί τα κείμενα παρατηρήσεων των ενδιαφερόμενων φορέων και θα προχωρήσει σε τροποποίηση των λειτουργικών προδιαγραφών, εφόσον κριθεί αναγκαίο. Η τελική απόφαση για την έναρξη της φάσης υλοποίησης του έργου θα ληφθεί το καλοκαίρι του 2008 από το ΔΣ της ΕΚΤ.

Η ΕΕΤ έχει συγκροτήσει ειδική ομάδα εργασίας με σκοπό την επεξεργασία θεμάτων διατραπεζικού ενδιαφέροντος που μπορεί να ανακύψουν από τη λειτουργία του TARGET2-Securities.

Κατάργηση του ανώτατου ορίου παροχής πιστώσεων για τη διενέργεια χρηματιστηριακών συναλλαγών

Το Νοέμβριο 2007 δημοσιεύτηκε η ΠΔ/ΤΕ 2599/2.11.2007, η οποία τροποποιεί την ΠΔ/ΤΕ 2474/31.5.2001 και συγκεκριμένα καταργεί το ανώτατο όριο παροχής πιστώσεων από πιστωτικά ιδρύματα και μέλη του Χρηματιστηρίου Αθηνών για τη διενέργεια χρηματιστηριακών συναλλαγών.

Η ως άνω κατάργηση εντάσσεται στο πλαίσιο των νέων δεδομένων που δημιουργήσε η ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και των εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και της Οδηγίας 2004/39/ΕΚ για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, με τους νόμους 3601/2007 και 3606/2007, αντίστοιχα.

Οδηγία 2007/64/EK για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά

Στις 5 Δεκεμβρίου 2007 δημοσιεύτηκε στην επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Οδηγία 2007/64/EK «για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK και 2006/48/EK, και την κατάργηση της οδηγίας 97/5/EK».

Οι διατάξεις της Οδηγίας επιδιώκουν την επίτευξη δύο βασικών στόχων:

- (α) την ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών (π.χ. πιστωτικά ιδρύματα, ιδρύματα πληρωμών και εταιρείες διαμεσολάβησης στη μεταφορά κεφαλαίων), και
- (β) την περαιτέρω ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών υπηρεσιών ηλεκτρονικών πληρωμών.

Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 40 «Τα κράτη-μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία το αργότερο πριν από την 1η Νοεμβρίου 2009».

Στις 12 Δεκεμβρίου 2007, η Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δημοσίευσε δελτίο τύπου, με το οποίο ανακοίνωσε τη λήψη δύο πρωτοβουλιών:

- τη σύσταση συμβουλευτικής ομάδας έργου με αντικείμενο αφενός μεν την ομοιόμορφη ενσωμάτωση ορισμένων διατάξεων της Οδηγίας (συνολικά είκοσι τριών), οι οποίες παρέχουν διακριτική ευχέρεια στα κράτη-μέλη και αφετέρου τη διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς της αγοράς πληρωμών, και
- τη δημιουργία ειδικής ενότητας στην ιστοσελίδα της, όπου ο κάθε ενδιαφερόμενος θα μπορεί να υποβάλει με τυποποιημένο τρόπο ερωτήσεις, οι οποίες θα απαντώνται εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Εξελίξεις στο νέο σύστημα πληρωμών TARGET2

Στις 9 Νοεμβρίου 2007 το Ευρωσύστημα, σε συνέχεια σχετικών ελέγχων, διαπίστωσε την τεχνική ετοιμότητα των κρατών που περιλαμβάνονταν στην πρώτη χρονική περίοδο μετάπτωσης και επιβεβαίωσε την έναρξη λειτουργίας του νέου συστήματος πληρωμών TARGET2 στην προβλεπόμενη ημερομηνία. Πράγματι, στις 19 Νοεμβρίου 2007 πραγματοποιήθηκε με απόλυτη επιτυχία η μετάπτωση των εθνικών τραπεζικών συστημάτων της Αυστρίας, της Κύπρου, της Γερμανίας, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της Μάλτας και της Σλοβενίας στην ενιαία τεχνική πλατφόρμα του TARGET2.

Στις 6 Δεκεμβρίου 2007 το Ευρωσύστημα επιβεβαίωσε με ανακοίνωσή του την εύρυθμη λειτουργία του Συστήματος TARGET2. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τις δύο πρώτες εβδομάδες λειτουργίας του TARGET2 διακανονίστηκαν σε ημερήσια βάση, κατά μέσο όρο, 223.591 εντολές πληρωμών αξίας 1.263 δισ. ευρώ.

Τα δοκιμαστικά τεστ των κρατών που περιλαμβάνονται στις άλλες δύο χρονικές περιόδους μετάπτωσης στο νέο σύστημα επιβεβαιώνουν επίσης την τεχνική τους ετοιμότητα. Οι εν λόγω ομάδες χωρών θα μεταπέσουν στο TARGET2 στις 18 Φεβρουαρίου και 19 Μαΐου 2008, αντίστοιχα.

Η διαμόρφωση του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA) – Πρόοδος Έργου

Κατά τη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου του 2007:

(α) Εγκρίθηκε από την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών το ψήφισμα και το συνοδευτικό αυτού κείμενο σχετικά με το σχήμα άμεσων χρεώσεων SEPA μεταξύ επιχειρήσεων (SEPA B2B DD Scheme Rulebook Version 1.0).

(β) Δημοσιεύτηκαν και τέθηκαν σε δημόσια διαβούλευση με τα εθνικά τραπεζικά συστήματα των μελών¹ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών τα ακόλουθα δύο κείμενα:

- “*Acquirer-to-Issuer Domain High-Level Business Requirements*”, για τις κάρτες πληρωμών, και
- “*e-Mandates in the Core SEPA DD Scheme*” για τις SEPA άμεσες χρεώσεις μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών (B2C).

Ο πρώτος κύκλος διαβούλευσης επί των ανωτέρω κειμένων θα ολοκληρωθεί στις αρχές Φεβρουαρίου 2008.

Εθνικό επίπεδο

Πρακτική υλοποίηση του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA) από τις ελληνικές τράπεζες

Για την επίτευξη της έγκαιρης πρακτικής υλοποίησης του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ από τις ελληνικές τράπεζες, η EET κατά τη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου του 2007:

- Συντόνισε τη διαδικασία προσχώρησης των εγκατεστημένων στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων στο SEPA Credit Transfer Scheme του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών. Ειδικότερα, όλες οι τράπεζες-μέλη της EET (συνολικά 24) απέστειλαν, μέχρι τις 14 Δεκεμβρίου, τις αιτήσεις προσχώρησής τους στο SEPA Credit Transfer Scheme. Πρακτικά, η εν λόγω προσχώρηση αποτυπώνει τη δέσμευσή τους για την αποστολή και λήψη μεταφορών πιστώσεων (εμβάσματα) SEPA από τις 28 Ιανουαρίου 2008, πρώτη ημέρα έναρξης του νέου συστήματος πανευρωπαϊκά.
- Συνέχισε, τους μήνες Οκτώβριο και Νοέμβριο, τη διεξαγωγή διατραπεζικού σεμιναρίου ενημέρωσης για τον Ενιαίο Χώρο Πληρωμών σε Ευρώ στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου. Παράλληλα, διεξήχθησαν και ενδοεπιχειρησιακά σεμινάρια ενημέρωσης για το προσωπικό και τα στελέχη μεμονωμένων τραπεζών.
- Συμμετείχε σε όλες τις συνεδριάσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών σχετικά με την πρόοδο υλοποίησης του SEPA.

¹ Πρόκειται για τα εθνικά τραπεζικά συστήματα των 27 κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και της Ελβετίας, της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν και της Νορβηγίας.

Δ. Προστασία καταναλωτή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

Κοινοτικό επίπεδο

Πρόταση Οδηγίας για τις συμβάσεις πίστωσης που συνάπτονται με τους καταναλωτές και την κατάργηση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου

Πρόσφατα εκδόθηκε η «Θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που καθορίστηκε σε δεύτερη ανάγνωση στις 16 Ιανουαρίου 2008 εν όψει της έγκρισης της Οδηγίας 2008/.../ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις συμβάσεις πίστωσης που συνάπτονται με τους καταναλωτές και την κατάργηση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου», η οποία – σύμφωνα με τη διαδικασία της συναπόφασης – διαβιβάστηκε πλέον στο Συμβούλιο και, με βάση τις ενδείξεις που υπάρχουν, αναμένεται αρκετά σύντομα να εγκριθεί και από αυτό, οπότε και θα ολοκληρωθεί η διαδικασία για την έκδοση της Οδηγίας.

Οι σημαντικότερες ρυθμίσεις που τελικά υιοθετήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι οι εξής:

- Το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας δεν καταλαμβάνει συμβάσεις πίστωσης που αφορούν συνολικό ποσό πίστωσης μικρότερο των 200 EUR και μεγαλύτερο των 75.000 EUR (άρθρο 2, παρ. 2 στ. γ), καθώς επίσης και συμβάσεις πίστωσης που εξασφαλίζονται είτε με υποθήκη είτε με άλλη παρόμοια εγγύηση που χρησιμοποιείται γενικά σε κράτος-μέλος για ακίνητα (άρθρο 3, παρ. 2, στ. α).
- Στις συμβάσεις πίστωσης με δυνατότητα υπερανάληψης και όταν η πίστωση αποπληρώνεται όταν ζητηθεί ή εντός τριμήνου (άρθρο 2, παρ. 3), ορίστηκε τελικά ότι θα εφαρμόζονται συγκεκριμένες μόνο διατάξεις της Οδηγίας και, ειδικότερα τα άρθρα 1 έως 3, 4, παρ. 1, παρ. 2, στοιχεία α) έως γ), και παρ. 4, 6 έως 9, 10, παρ. 1, 4 και 5, 12, 15, 17 και 19 έως 32.
- Η υποχρέωση παροχής τυποποιημένης πληροφόρησης κατά τη διαφήμιση, εφόσον αναφέρεται σε αυτή συγκεκριμένο επιτόκιο ή άλλο αριθμητικό στοιχείο του κόστους (άρθρο 4), διατηρείται με μικρές αλλαγές, καθώς επίσης και η υποχρέωση παροχής τυποποιημένης προσυμβατικής πληροφόρησης (άρθρο 5-6 και παραρτήματα II-III).
- Αναφορικά με την υποχρέωση αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή από τους πιστωτικούς φορείς (άρθρο 8, παρ. 1), το κείμενο που υιοθετήθηκε, υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να διασφαλίζουν ότι, πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας αξιολογεί την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή, βάσει επαρκών στοιχείων που λαμβάνονται κατά περίπτωση από τον καταναλωτή και, εν ανάγκη, κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων. Επίσης παρέχει τη διακριτική ευχέρεια στα κράτη-μέλη, των οποίων η νομοθεσία απαιτεί από τον πιστωτικό φορέα να αξιολογεί την πιστοληπτική ικανότητα των καταναλωτών κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων, να διατηρήσουν αυτή την απαίτηση.
- Αναφορικά με την άσκηση δικαιώματος υπαναχώρησης (άρθρο 14, παρ. 1), ο βασικός κανόνας είναι ότι παρέχεται στον καταναλωτή προθεσμία δεκατεσσάρων ημερολογιακών ημερών για να υπαναχω-

ρήσει αναίτια από τη σύμβαση πίστωσης. Ωστόσο προστίθεται διάταξη, σύμφωνα με την οποία: «Εφόσον, σε περίπτωση συνδεδεμένης συμφωνίας πίστωσης κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο ιδ), η εθνική νομοθεσία κατά το χρόνο έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας προβλέπει ήδη ότι δεν μπορούν να διατεθούν στον καταναλωτή κεφάλαια πριν από την παρέλευση συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος, τα κράτη-μέλη μπορούν κατ' εξαίρεση να προβλέψουν ότι η προθεσμία [των 14 ημερών] μπορεί να μειωθεί στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα με ρητή αίτηση του καταναλωτή».

- Αναφορικά με τις συνδεδεμένες συμβάσεις πίστωσης (άρθρο 15), καθορίστηκε ότι, στις περιπτώσεις που τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που καλύπτονται από συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης δεν παρασχεθούν ή παρασχεθούν εν μέρει μόνο ή εάν δεν πληρούν τους όρους της σύμβασης παροχής τους, ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα, εφόσον έχει στραφεί κατά του προμηθευτή και έχει αποτύχει να λάβει από αυτόν την ικανοποίηση την οποία δικαιούται δυνάμει του νόμου ή της σύμβασης παροχής αγαθών ή υπηρεσιών. Επίσης τα κράτη-μέλη είναι εκείνα που καθορίζουν την έκταση και τους όρους άσκησης των σχετικών μέσων έννομης προστασίας.
- Σε ό,τι αφορά τον καθορισμό του ύψους της αποζημίωσης του πιστωτικού φορέα σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης (άρθρο 16), το κείμενο που ψηφίστηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο περιλαμβάνει διάταξη σύμφωνα με την οποία: «Η εν λόγω αποζημίωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1% του τμήματος της πίστωσης που αποπληρώθηκε πρόωρα, εφόσον το χρονικό διάστημα μεταξύ της πρόωρης εξόφλησης και της συμφωνηθείσας λήξης της σύμβασης πίστωσης υπερβαίνει το έτος. Εάν το χρονικό αυτό διάστημα δεν υπερβαίνει το έτος, η αποζημίωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 0,5% του τμήματος της πίστωσης που αποπληρώθηκε πρόωρα». Παράλληλα δίνεται η δυνατότητα στον πιστωτικό φορέα να απαιτήσει, κατ' εξαίρεση, υψηλότερη αποζημίωση, εάν μπορεί να αποδείξει ότι η ζημία που υπέστη από την πρόωρη εξόφληση υπερβαίνει το ποσό που καθορίζεται κατά την ως άνω παρ. 2 του άρθρου 16 της Οδηγίας. Ο καταναλωτής μπορεί με τη σειρά του να ζητήσει ανάλογη μείωση, αν η αποζημίωση που ζητεί ο πιστωτικός φορέας υπερβαίνει την πραγματική ζημία.

Η ΕΕΤ παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις αναφορικά με την έκδοση της πρότασης Οδηγίας για τις συμβάσεις πίστωσης που συνάπτονται με τους καταναλωτές, συμμετέχει στις διαδικασίες διαβούλευσης μέσω της εκπροσώπησης της στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία και ενημερώνει τα μέλη της για την πορεία των εργασιών.

Έκδοση Λευκής Βίβλου για την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αγοράς ενυπόθηκης πίστης

Στις 18 Δεκεμβρίου 2007 εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η Λευκή Βίβλος αναφορικά με την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αγοράς ενυπόθηκης πίστης, στην οποία προτείνεται σειρά μέτρων για την ενίσχυση του ανταγωνισμού και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της ευρωπαϊκής αγοράς ενυπόθηκης πίστης. Σκοπός των προτεινόμενων μέτρων είναι η βελτίωση των συνθηκών προσφοράς ενυπόθηκων προϊόντων σε διασυνورياκή βάση, η παροχή μεγαλύτερης ποικιλίας σε ενυπόθηκα προϊόντα, η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και, τέλος, η διευκόλυνση της κινητικότητας των καταναλωτών. Προκειμένου να επιτευχθούν οι ανωτέρω περιγραφόμενοι στόχοι προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία, μεταξύ άλλων, είναι τα εξής:

α. Η νομοθετική ρύθμιση ορισμένων ειδικών θεμάτων (key issues), τα οποία είναι η πρόωρη αποπληρωμή, ο υπεύθυνος δανεισμός, το ΣΕΠΕ και η προσυμβατική πληροφόρηση. Γίνεται ωστόσο σαφές στη Λευκή Βίβλο ότι η υιοθέτηση νομοθετικών πράξεων θα αποτελέσει το έσχατο μέσο ρύθμισης των συγκεκριμένων θεμάτων, η αναγκαιότητα του οποίου θα διαπιστωθεί ιδίως μέσω μελετών κόστους-οφέλους.

β. Η τελειοποίηση του Ευρωπαϊκού Εντύπου Τυποποιημένης Πληροφόρησης για τα Στεγαστικά Δάνεια και η υιοθέτηση διατάξεων για το ΣΕΠΕ στην κατεύθυνση της πρότασης Οδηγίας για την καταναλωτική πίστη με τις αναγκαίες προσαρμογές στις ιδιαιτερότητες της ενυπόθηκης πίστης.

γ. Η σύσταση Ομάδας Εμπειρογνομόνων, η οποία θα επεξεργαστεί ιστορικά στοιχεία αναφορικά με τα αρχεία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς.

δ. Η έκδοση Ανακοίνωσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με την παροχή υψηλού επιπέδου υπηρεσιών στην εκπαίδευση σε χρηματοπιστωτικά θέματα σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ.

ε. Η έκδοση πινάκων με στοιχεία για το κόστος και τη διάρκεια της εγγραφής υποθήκης και της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ.

στ. Η έκδοση Σύστασης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με τη διαδικασία εγγραφής υποθηκών, τις διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης και την εκτίμηση της ακίνητης περιουσίας.

ζ. Η σύσταση Ομάδας Εμπειρογνομόνων αναφορικά με την τιτλοποίηση με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη κατάλληλης πολιτικής οριζόντιου χαρακτήρα.

η. Η διενέργεια μελέτης αναφορικά με τη λειτουργία των οργανισμών που δεν είναι πιστωτικά ιδρύματα, αλλά παρέχουν υπηρεσίες ενυπόθηκης πίστης, καθώς και η διενέργεια έρευνας αναφορικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι θα αναλάβει όλες τις απαραίτητες πρωτοβουλίες, προκειμένου η ολοκλήρωση της ενυπόθηκης αγοράς να γίνει πραγματικότητα και να επωφεληθούν των προνομίων αυτής τόσο οι καταναλωτές όσο και οι παρέχοντες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Η ΕΕΤ παρακολουθεί τις εξελίξεις αναφορικά με τα μέτρα που πρόκειται να υιοθετηθούν προς επίτευξη των ως άνω περιγραφόμενων στόχων μέσω της εκπροσώπησής της τόσο στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία όσο και στην Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ενυπόθηκης Πίστης και ενημερώνει τη μέλη της σχετικά.

Έκδοση Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση

Στις 18 Δεκεμβρίου 2007 εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανακοίνωση αναφορικά με θέματα χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει στην Ανακοίνωση την ιδιαίτερα μεγάλη σημασία της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, στο μέτρο που παρέχει τη δυνατότητα κατανόησης των χρηματοπιστωτικών προϊόντων και εννοιών και ανάπτυξης των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για να συνειδητοποιούν οι συναλλασσόμενοι τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους και να λαμβάνουν τις αποφάσεις τους με πλήρη επίγνωση κατά την επιλογή χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών. Όπως προκύπτει από σχετικές έρευνες, τα προβλήματα που συνήθως αντιμετωπίζουν οι συναλλασσόμενοι είναι ότι:

- δυσκολεύονται να κατανοήσουν τα χρηματοοικονομικά ζητήματα,
- υπερεκτιμούν συχνά την εκ μέρους τους κατανόηση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, και
- συχνά δεν προγραμματίζουν το μέλλον τους ή δεν επιλέγουν προϊόντα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

Η παροχή του κατάλληλου επιπέδου χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης στους πολίτες είναι δυνατόν να ωφελήσει τα άτομα όλων των ηλικιών και εισοδημάτων.

Σκοπός της Ανακοίνωσης είναι να βοηθήσει τους ενδιαφερομένους κατά την ανάπτυξη των προγραμμάτων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, με τους εξής τρόπους:

- ενισχύοντας τη συνειδητοποίηση της ανάγκης να καλυφθεί το ζήτημα του χαμηλού επιπέδου της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης,
- ενθαρρύνοντας και προωθώντας την παροχή χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας στην ΕΕ, και
- αναπτύσσοντας ορισμένα πρακτικά εργαλεία που θα διευκολύνουν την επίτευξη των στόχων αυτών.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βασισμένη στην επισκόπηση των προγραμμάτων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης που ήδη λειτουργούν στην ΕΕ, θεωρεί ότι είναι χρήσιμο να καθοριστούν ορισμένες αρχές που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις Δημόσιες Αρχές, τους παρέχοντες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, τις οργανώσεις καταναλωτών, τους εργοδότες και άλλους ενδιαφερομένους στις προσπάθειές τους να δημιουργήσουν και να εφαρμόσουν προγράμματα χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, τις οποίες και διατυπώνει στην Ανακοίνωσή της.

Η ΕΕΤ παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις αναφορικά με τα θέματα της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης και θα λάβει υπόψη τις αρχές που διατυπώνονται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής κατά τη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών της προγραμμάτων.

Μέτρα στήριξης υπέρ των πυρόπληκτων

Η ΕΕΤ συνεργάστηκε στενά με τη Διεύθυνση Πιστωτικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και την 25η Διεύθυνση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με σκοπό την άμεση εφαρμογή των πιστωτικών διευκολύνσεων σε επιχειρήσεις και επαγγελματίες που επλήγησαν από τις πρόσφατες πυρκαγιές.

Επίσης η ΕΕΤ, σε μια προσπάθεια έμπρακτης στήριξης των πληγέντων, προχώρησε σε σειρά μέτρων υπέρ τους. Ειδικότερα, οι τράπεζες αποφάσισαν για διάστημα τουλάχιστον 6 μηνών, δηλαδή μέχρι και τις 29.2.2008:

- α.** Να αναστείλουν την υποχρέωση καταβολής των δόσεων, περιλαμβανομένων των τόκων, από κάθε είδους κάρτες και δάνεια (στεγαστικά, καταναλωτικά, επαγγελματικά κ.λπ.), τόσο των ενήμερων όσο και των ληξιπρόθεσμων.
- β.** Να μην εισπράττουν έξοδα κατά τη χορήγηση παντός είδους καρτών και δανείων σε πυρόπληκτους που έχουν τη μόνιμη κατοικία ή την έδρα τους σε πυρόπληκτη περιοχή.

Επιπλέον η ΕΕΤ εισηγήθηκε στην αρμόδια Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος την τροποποίηση των ισχυουσών διατάξεων, με σκοπό την επιμήκυνση, επί εξάμηνο και υπό προϋποθέσεις, του χρόνου αναγγελίας στην εταιρεία ΤΕΙΠΕΣΙΑΣ των εκδοτών σφραγισμένων επιταγών στις πυρόπληκτες περιοχές.

Ευρωπαϊκή μεταρρύθμιση στην επαγγελματική εκπαίδευση: Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων

του **ΑΛΚΙΒΙΑΔΗ ΑΓΓΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**
Συνεργάτη ΕΕΤ

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων (European Qualifications Framework – EQF) είναι ένα σύστημα που στηρίζεται στα μαθησιακά αποτελέσματα. Δηλαδή δεν λαμβάνει υπόψη το αν κάποιος διαθέτει πανεπιστημιακούς ή επαγγελματικούς τίτλους, ούτε καν την προέλευσή τους. Σχεδιασμένο για να εξυπηρετεί τις ανάγκες της αγοράς, κατατάσσει τα προσόντα με βάση το τι γνωρίζει και τι μπορεί να κάνει κάποιος (γνώσεις - ικανότητες - δεξιότητες). Άρα πρόκειται για ένα σύστημα που εξομοιώνει την πανεπιστημιακή και την επαγγελματική εκπαίδευση. Το πλαίσιο αυτό θα συνδέει τα εθνικά συστήματα με ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα αναφοράς. Στόχος είναι να διευκολυνθεί η σύγκριση των εθνικών προσόντων σε όλη την Ευρώπη. Για παράδειγμα, ένας γερμανός εργοδότης θα έχει τη δυνατότητα να κατανοήσει ευκολότερα τα προσόντα ενός έλληνα υποψηφίου για πρόσληψη και να εκτιμήσει αν αυτός είναι κατάλληλος για συγκεκριμένη θέση εργασίας.

Στην επίσημη παρουσίαση της σχετικής Σύστασης, στις 26 Νοεμβρίου, ο Επίτροπος Εκπαίδευσης Γιαν Φίγκελ δήλωσε: «Αυτό αγγίζει την καρδιά των στόχων της ΕΕ: κινητικότητα, συνεργασία μεταξύ των χωρών, αύξηση της ευημερίας και στήριξη των πολιτών να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους μέσω της μάθησης».

Το EQF είναι το πρώτο ευρωπαϊκό πλαίσιο που σκοπεύει να καλύψει όλο το φάσμα των γνώσεων και ικανοτήτων που προέρχονται είτε από ανώτατη εκπαίδευση, είτε επαγγελματική κατάρτιση είτε ακόμα και από γενική παιδεία. Οι 27 χώρες της ΕΕ θα πρέπει να συνδέσουν τα εθνικά τους συστήματα με το Πλαίσιο Προσόντων μέχρι το 2010 ώστε, μέχρι το 2012, για κάθε νέο επαγγελματικό προσόν στην ΕΕ να υπάρχει απόλυτη αντιστοίχιση με το EQF.

Τα πρώτα βήματα για τη δημιουργία “competence-based” πλαισίου ξεκίνησαν το 2004, τότε που μόνο η Γαλλία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο διέθεταν εθνικά συστήματα επαγγελματικών προσόντων, ενώ πλέον οι περισσότερες χώρες της ΕΕ βρίσκονται στο στάδιο ανάπτυξης αντίστοιχου συστήματος. Το EQF προστίθεται σε ήδη υπάρχουσες πρωτοβουλίες της ΕΕ (Europass, Ploteus), που αποσκοπούν στην αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και ενθαρρύνουν όποιον επιθυμεί να εργαστεί και να σπουδάσει και σε οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ εκτός από τη χώρα καταγωγής του.

Η κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα

Οι χώρες που ήδη εφαρμόζουν εθνικό πλαίσιο προσόντων είναι η Ιρλανδία, η Γαλλία, η Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Σκωτία και Ουαλία).

Επίσημη δέσμευση για την ανάπτυξή του έχουν εκφράσει η Αυστρία, το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Κροατία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Λετονία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία και η Τουρκία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Γερμανία, που προβαίνει σε ριζική μεταρρύθμιση του συστήματος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το κύριο σημείο της μεταρρύθμισης είναι ότι μέρος της κατάρτισης μπορεί να γίνεται σε χώρα του εξωτερικού, για διάστημα μέχρι και 9 μήνες, ενώ η διεξαγωγή των τελικών εξετάσεων θα γίνεται τόσο στη Γερμανία όσο και στη δεύτερη χώρα όπου πραγματοποιήθηκε η κατάρτιση.

Στις χώρες που έχουν ξεκινήσει να εργάζονται για την ανάπτυξη εθνικού πλαισίου προσόντων ανήκουν η Κροατία, η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Τουρκία, η Αλβανία, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Κόσσοβο, το Μαυροβούνιο και η Σερβία. Διευρύνσεις για το συγκεκριμένο ζήτημα έχουν ξεκινήσει, χωρίς ωστόσο να έχουν δεσμευτεί ότι θα εφαρμόσουν εθνικό πλαίσιο προσόντων, η Δανία, η Εσθονία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Νορβηγία, η Πολωνία, η Ρουμανία και η Σουηδία.

Εφαρμογή του EQF στο χρηματοπιστωτικό κλάδο: η συμβολή της ΕΕΤ

Η Ελληνική Ένωση Τραπεζών, ως μέλος του EBTN (European Banking & Financial Services Training Association) και σε συνεργασία με την FSFM (Frankfurt School of Finance and Management), το CFPB (Centre de Formation de la Profession Bancaire) και άλλα ευρωπαϊκά ινστιτούτα τραπεζικής εκπαίδευσης, συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα €QUALIFIZE (European Qualification Assurance League In Financial Services).

Το Πρόγραμμα στοχεύει στην εφαρμογή του EQF στην επαγγελματική εκπαίδευση του χρηματοπιστωτικού τομέα και στη διασφάλιση ότι οι βαθμίδες που προβλέπονται στο EQF θα αντιστοιχούν στα εθνικά συστήματα σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του Προγράμματος είναι: 1) η δημιουργία της κατάλληλης μεθοδολογίας ούτως ώστε εκ διαμέτρου αντίθετα εκπαιδευτικά συστήματα να είναι δυνατό να υπαχθούν στις 8 βαθμίδες του EQF, 2) η συσχέτιση των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (National Qualifications Frameworks) με τις βαθμίδες του EQF, 3) η ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών, 4) η δημιουργία συστήματος για την παρακολούθηση της διαδικασίας, και 5) η δημιουργία Συμβουλίου (League) που θα προωθήσει την υλοποίηση της αμοιβαίας αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων.

Το Πρόγραμμα χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στα πλαίσια του Προγράμματος της Διά Βίου Μάθησης (Life Long Learning Programme 2007-2013) και υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία (ΕΤΟ).

Επίπεδα του EQF

Τα επίπεδα του EQF είναι τα ακόλουθα:

1. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση
2. Χαμηλότερη δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική εκπαίδευση
3. Μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση
4. Επαγγελματική κατάρτιση που οδηγεί σε εξειδίκευση του εργαζομένου (qualified worker status)
5. Επαγγελματική κατάρτιση που οδηγεί σε υψηλή εξειδίκευση (expert status)
6. Τριτοβάθμια εκπαίδευση: πρώτος βαθμός
7. Τριτοβάθμια εκπαίδευση: μεταπτυχιακό
8. Τριτοβάθμια εκπαίδευση: διδακτορικό

Η λογική της δομής του εκπαιδευτικού συστήματος δεν προσαρμόζεται εύκολα στη λογική της ιεραρχίας των προσόντων. Για παράδειγμα, τα μαθησιακά αποτελέσματα που προκύπτουν από ταχύρρυθμα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης δεν αντιστοιχίζονται εύκολα στα επίπεδα της δομής του εκπαιδευτικού συστήματος. Υπάρχουν εθνικά συστήματα προσόντων, τα οποία ονομάζονται ολοκληρωμένα ή περιεκτικά, ακριβώς επειδή ενσωματώνουν τα προσόντα, από όπου κι αν προέρχονται. Τα εθνικά πλαίσια προσόντων είναι σημαντικό να έχουν αναφορά και να αντιστοιχίζονται με:

- Το Διεθνές Σύστημα Ταξινόμησης Εκπαίδευσης (ISCED 97)
- Το Διεθνές Σύστημα Ταξινόμησης Επαγγελμάτων (ISCO)
- Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF)
- Το Πλαίσιο Προσόντων για την Ευρωπαϊκή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Framework of Qualifications for the European Higher Education Area-FQHEA)

Αναγκαία μεταρρύθμιση για την επαγγελματική εκπαίδευση

Υπάρχει πληθώρα επιστημονικών άρθρων που εξηγούν τους λόγους για τους οποίους είναι αναγκαία η μεταρρύθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το φλέγον ζήτημα φαίνεται να είναι η ανάγκη σύνδεσης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με την αγορά εργασίας, ώστε να προκύψουν τα καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα που θα ωφελήσουν τις επιχειρήσεις, τους πολίτες και τις χώρες. Ένα άλλο ουσιαστικό θέμα είναι η εξεύρεση τρόπων με τους οποίους η εκπαίδευση και η κατάρτιση θα μπορέσουν να υποστηρίξουν καλύτερα τους στόχους της κοινωνικής πολιτικής που αναμένεται να οδηγήσει σε μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Η αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας επιβεβαίωσε την κε-

ντρική θέση που κατέχουν η εκπαίδευση και η κατάρτιση στην ημερήσια διάταξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ανάπτυξη.

Τα κράτη-μέλη καλούνται να επεκτείνουν και να βελτιώσουν την επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και να προσαρμόσουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ως απάντηση στην ανάγκη ανάπτυξης νέων επαγγελματικών δεξιοτήτων.

Η επαγγελματική εκπαίδευση και η κατάρτιση:

- θεωρούνται καθοριστικός παράγοντας στη δυνατότητα κάθε χώρας να διεκδικεί την καινοτομία, την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη
- αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της κοινωνικής ταυτότητας της Ευρώπης
- υποστηρίζουν μια μοναδική ευκαιρία να ενισχυθεί η αλληλεγγύη, οι ίσες ευκαιρίες και η κοινωνική συμμετοχή
- συμβάλλουν στο να παραχθούν θετικά αποτελέσματα για την αναβάθμιση των συστημάτων υγείας, των συστημάτων πάταξης της εγκληματικότητας και των συστημάτων προστασίας του περιβάλλοντος, για την ενίσχυση του εκδημοκρατισμού και γενικότερα για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής.

Εν κατακλείδι, η διαφάνεια στα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελεί προϋπόθεση για τη συγκρισιμότητα των επαγγελματικών προσόντων στην Ευρώπη. Η «πραγμάτωση της ευρωπαϊκής περιοχής διά βίου μάθησης», σύμφωνα με σχετική Ανακοίνωση της ΕΕ, εξαρτάται από το εύρος της προσπάθειας όλων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στόχος είναι να δοθεί η δυνατότητα σε όλους τους ευρωπαίους πολίτες να αναπτύξουν τις επαγγελματικές τους δεξιότητες. Και θεωρείται σκόπιμο από πολλούς να υπάρξει αξιολόγηση για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση σε ενιαίο ευρωπαϊκό επίπεδο, ίσως με τη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού φορέα που θα αναλάβει το έργο αυτό, τουλάχιστον για τα επαγγέλματα που ανήκουν στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό χώρο.

Πηγές

Πρόταση Σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση θεσμικού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση, COM (2006) 497

Η επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διά βίου μάθηση είναι:

http://ec.europa.eu/news/culture/071126_1_el.htm

Άρθρο της Ιωάννας Δέδε, Προϊσταμένης του Τμήματος Πιστοποίησης Στελεχών Σ.Υ.Υ. & Μητρώου Αξιολογητών-Εμπειρογνομόνων του Ε.ΚΕ.ΠΙΣ, στο «Καταρτίζειν», ΕΚΕΠΙΣ, Τεύχος 15, Απρίλιος-Ιούνιος 2007

Next Wave and Beyond:

The **Blue Ocean**

of **New Banking** and **Financial Services**

July 13th - 24th 2008

Hong Kong, China

61st International
Banking Summer School

*IBSS 2008 for international
senior bankers*

You are invited to visit Hong Kong, Asia's vibrant city and financial training hub, to join the 61st International Banking Summer School (IBSS). Unlike a conventional conference, IBSS is a unique 10-day event for senior banking executives which comprises worldwide networking opportunities, professional training, panel discussions and case studies. IBSS provides a platform for professionals to learn and share the regions' best practices and to benchmark their businesses and strategies with those of their global peers. Through a series of structured and creative blended learning sessions, delegates are able to interact and exchange ideas, knowledge and updates as well as broaden their global contact networks with their counterparts from Asia, Europe, Americas, Africa and other regions of the world. It is a proven platform through which senior bankers can increase their professional capabilities and gain conceptual and analytical frameworks to deal with complex decisions and unforeseen market changes.

香港銀行學會
The Hong Kong Institute of Bankers

Οι μεσαιωνικές απαρχές των δημόσιων τραπεζών

ΤΟΥ **ΧΡΗΣΤΟΥ ΔΕΣΥΛΛΑ**
Διδάκτορας Οικονομικής Ιστορίας

Η γενικευμένη οικονομική κρίση, κύριο χαρακτηριστικό των πρώτων αιώνων του Μεσαίωνα, είχε ως επακόλουθα στη δυτική Ευρώπη την επιβράδυνση κάθε προηγούμενης τραπεζικού χαρακτήρα δραστηριότητας, τη χρηματοδεια, τη μείωση των εμπορικών συναλλαγών, την παρακμή των αστικών μορφωμάτων και την έξοδο μεγάλου μέρους του πληθυσμού προς την ύπαιθρο, όπου διαμορφώθηκαν οι φεουδαρχικές δομές. Στην Ανατολή, το Βυζάντιο συνέχισε να αντιμετωπίζει τις οικονομικές ανάγκες με ιδιωτικές και δημόσιες τραπεζικές πρακτικές που είχαν αναπτυχθεί προγενέστερα στον ελληνορωμαϊκό χώρο¹. Το Ισλάμ εξέλιξε το διμεταλλικό νομισματικό σύστημα βασισμένο στο χρυσό *dinar* και το αργυρό *dirham*, και δημιούργησε μια σειρά πιστωτικών τεχνικών (*hawala*, *sakk*, *suftagia*, *riba*), με τις οποίες παρακάμπτονταν οι θρησκευτικές τοκιστικές απαγορεύσεις² και ταυτόχρονα διευκολύνονταν οι εμπορικές συναλλαγές³. Στην Κίνα η βραχυχρόνια καταναλωτική πίστη την οποία ασκούσαν ιδιώτες και βουδιστικά μοναστήρια, δημιούργησε με τις έγγραφες πιστωτικές αποδείξεις το χαρτονόμισμα, η χρήση του οποίου γενικεύτηκε στην εποχή των Yuan (1279-1368) περνώντας στο Σιάμ και μετά στην Περσία⁴.

Ο ευρωπαϊκός χώρος αποτέλεσε πεδίο δημιουργικών ζυμώσεων. Με τη διακίνηση χρήματος και τα εκδοτικά δικαιώματα παραχωρημένα σε φεουδάρχες, μονές, ιπποτικά τάγματα,

¹ L. Palermo, *Sviluppo economico e società preindustriali. Cicli, struttura e congiuntura in Europa dal Medioevo alla prima età moderna*, Roma 1997, σ. 36-99.

² Κορ. 2, ν. 276-280 πρβλ. σχετικά: G.M. Piccinelli, *Banche islamiche in contesto non islamico. Materiali e strumenti giuridici*, Roma 1996.

³ P. Melucci, "Usura e interesse nel pensiero islamico", *Il Risparmio*, 1977.

⁴ S. Bortolani – A. Santorum, *Moneta e banca in Cina*, Milano 1984.

ιδιώτες, κοινότητες και επισκόπους⁵, ο Καρλομάγνος δημιούργησε (780-790) ενιαίο νομισματικό σύστημα βασισμένο στον άργυρο (δηνάριο)⁶. Σύντομα η προσπάθεια επεκτάθηκε και στη Γηραιά Αλβιόνα, όπου στο νομισματοκοπείο του Καντέρμπουρι, στο τέλος του 8ου αιώνα εμφανίστηκε το αργυρό *penny*⁷.

Η εβραϊκή διασπορά στην Ευρώπη, αντιμετωπίζοντας θρησκευτικές προκαταλήψεις και περιορισμούς, οδηγήθηκε στην ενάσκηση μικρού κύκλου οικονομικών και επαγγελματικών δραστηριοτήτων που απαιτούσαν περιορισμένα και εύκολα μεταφερόμενα χρηματικά κεφάλαια. Το εμπόριο χρήματος και πολύτιμων λίθων υπήρξε προσοδοφόρο για συγκριτικά περιορισμένο αριθμό Εβραίων, ενώ η τοκοληψία άρχισε να μετατρέπεται σε προσοδοφόρα δραστηριότητα, όταν οι εκκλησιαστικές απαγορεύσεις επεκτάθηκαν εξαιρώντας τους⁸. Οι απαγορεύσεις αυτές, έχοντας αποκρυσταλλώσει την προγενέστερη ελληνορωμαϊκή θεώρηση, εκπήγαν από θεολογικές αντιλήψεις, που είχαν διαμορφωθεί σε αγροτικές οικονομίες περιορισμένης κεφαλαιακής επάρκειας, σύμφωνα με τις οποίες ο μόχθος και η γη αποτελούσαν θεμέλιο πλούτου και κοινωνικής συνοχής.

Μέχρι την πρώτη χιλιετία, σε συνθήκες έντονης σπανιότητας χρήματος, η απαγόρευση της τοκοληψίας ήταν απόλυτη και βασιζόταν σε βιβλικές αναφορές⁹ και συνοδικές αποφάσεις¹⁰. Το επάγγελμα του τοκιστή, ηθικά και κοινωνικά στιγματισμένο με την κατηγορία της εμπορίας του χρόνου, επέσειε το επιτίμιο της ακοινωνησίας και της στέρσης εκκλησιαστικής ταφής. Μόνο κατά το τέλος του 12ου αιώνα η μανιχαϊστική εκκλησιαστική μεταφυσική αντίληψη δημιούργησε τη διδασκαλία του Καθαρητηρίου πυρός, παρέχοντας τη δυνατότητα μεταθανάτιας συγχώρεσης με δωρεές και φιλανθρωπίες¹¹.

Λίγο μετά το 1000 μ.Χ. η εμπορική και οικονομική δραστηριότητα επανέκαμψαν αργά και σταθερά. Η ανάγκη για επενδυτικού χαρακτήρα χρηματοδοτήσεις σε συνδυασμό με την εκκλησιαστική ελαστικότητα δημιούργησε ευέλικτες νομικές μορφές και οικονομικές πρακτικές αποδοχής του τόκου. Η πλέον διαδεδομένη υπήρξε η *usurae moratorie*, η οποία εδραζόμενη στο ρωμαϊκό δίκαιο δικαιολογούσε την απόδοση τόκου για εκπρόθεσμες δανειακές επιστροφές.

⁵ U. Scuto, *Storia delle monete. Duemila anni di avventure*, Roma 1975.

⁶ Ν. Καραπιδάκης, *Ιστορία της Μεσαιωνικής Δύσης (5ος-11ος αι.)*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1996, σ. 238-240.

⁷ Α.Ε. Feavearyear, *The Pound Sterling. A History of English Money*, Oxford 1963, σ. 14-51.

⁸ Ο Μωσαϊκός Νόμος απαγόρευε την ενάσκηση της τοκοληψίας μόνο σε ενδοκοινοτικό επίπεδο. *Έξοδ.* 22,25 επίσης *Λευιτ.* 25,35-37 και *Δευτερ.* 23,20-21. Ρ. Cleary, *The Church and usury*, (Δουβλίνο) 1914, σ. 35 κ.έ.

⁹ *Λουκ.* 6,34-35.

¹⁰ 17ος κανόνας Α' οικουμενικής συνόδου (Νίκαια 325).

¹¹ G. Le Goff, *La borsa e la vita. Dall' usuraio al banchiere*, Laterza, Roma Bari 1992, σ. 33, 35, 59-77.

Αρκετά συζητήσιμες υπήρξαν οι *damnum emergens* και *lucrum cessans*, οι οποίες δικαιολογούσαν τον τόκο ως αποζημίωση διαφυγόντων κερδών. Άλλη μορφή ήταν το *cambium*, έγγραφη αναγνώριση οφειλής με δυνατότητα εξαργύρωσης σε διαφορετικό τόπο ή νόμισμα και πολλές φορές μεταβιβάσιμη ή ανταλλάξιμη. Οι πηγές συχνά αποκαλύπτουν καλυμμένες περιπτώσεις τοκοληψίας με τη διαδικασία σύστασης και εν συνεχεία επαναδιάθεσης, ολικής ή μερικής, εισοδημάτων ή εισπράξεων. Ευρέως διαδεδομένα ήταν και τα κάθε είδους ναυτοδάνεια, *foenus nauticum*, τα οποία, αν και επέφεραν τόκο, σε περίπτωση ατυχήματος οδηγούσαν σε συνολική απώλεια των καταβληθέντων κεφαλαίων. Τέλος, δεν εξαιρούνται και οι συμβολαιογραφικές αναγνωρίσεις οφειλών υψηλότερες των πραγματικών¹². Οι τοκοληπτικές απαγορεύσεις που προκύπτουν από τη διάκριση καταναλωτικών και επενδυτικών δανείων, δεν αφορούσαν τους μεγάλους εμπόρους-τραπεζίτες, αλλά τους μικροτραπεζίτες και τους ενεχυροδανειστές που εξυπηρετούσαν καταναλωτικές ανάγκες φτωχών κοινωνικών στρωμάτων¹³.

Με την πάροδο του χρόνου ένα πλήθος βασικών μεταβλητών (δημογραφικών, αγροτικών, τεχνολογικών κ.ά.) συνέβαλαν στο σχηματισμό πλεονάσματος που ώθησε την εμπορική δραστηριότητα, ενθαρρύνοντας την τραπεζική, με τη δημιουργία νέων πιστωτικών τεχνικών. Στην υψηλότερη διαβάθμιση της τραπεζικής δραστηριότητας τοποθετούνται οι *mercanti-banchieri*, ακολουθούν οι αργυραμοιβοί (*cambiatores*), ενώ στην τελευταία βρίσκονται οι ενεχυροδανειστές, που ως γνήσιοι διάδοχοι των τοκογλύφων γνώριζαν την ηθική απαξία και τον κοινωνικό στιγματισμό¹⁴.

Η ταυτόχρονη και συνεχώς αυξανόμενη κυκλοφορία πολλών και διαφορετικών νομισματικών αξιών, οι νέες συναλλακτικές ανάγκες και οι διαδικασίες συμψηφισμού έκαναν απαραίτητη την εμφάνιση της πράσινης τέντας στις αγορές και τις πλατείες πολλών πόλεων, η οποία σηματοδοτούσε τη δραστηριότητα των αργυραμοιβών¹⁵. Ιδιαίτερη κατηγορία αποτελούσαν οι *campsores parae*, οι οποίοι αναλάμβαναν την είσπραξη και μεταφορά των παπικών εσόδων (δεκάτη, οβολό του Αγ. Πέτρου κ.ά.)¹⁶. Η σταδιακή δημιουργία εμπορικών και τραπεζικών ενώσεων από τους πρωταγωνιστές της καθημερινής οικονομίας, τους καθιέρωσε στις ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις (Λονδίνο: Lombard Street)¹⁷. Γλωσσομαθείς με εμπορικές σπου-

¹² B. Dempsey, *Interest and Usury*, 1943, σ. 29-67.

¹³ Χ. Δεσύλλας, *Η Τράπεζα των Φτωχών. Το Monte di Pietà της Κέρκυρας (1630-1864)*, ΠΙΟΠ, Αθήνα 2006, σ. 85-89.

¹⁴ Σχετ. G. Le Goff, *Mercanti e banchieri nel medioevo*, Firenze 1976.

¹⁵ P. Spufford, *Money and its use in medieval Europe*, Cambridge 1989, σ. 23-76.

¹⁶ I. Lori Sanfilippo, *La Roma dei Romani. Arti, mestieri e professioni nella Roma del Trecento*, Istituto per il Medio Evo, Roma 2001, σ. 165-189.

¹⁷ R. De Roover, *Money, Banking and Credit in Medieval Bruges. Italian Merchant – Bankers, Lombards and Money-Changers. A study in the origins of banking*, Cambridge (Mass.) 1948.

δές θα αποτελέσουν τον πυρήνα της τραπεζικής τάξης¹⁸. Από τη συνήθειά τους να ταξιδεύουν ομαδικά για να λάβουν μέρος στα Ιωβηλαία και σε σημαντικές εμποροπανηγύρεις ονομάζονταν *rieds poudreux* (σκονισμένα πόδια). Μεταξύ των σημαντικότερων υπήρξαν εκείνες της Λυών, της Besançon, της Piacenza, της Bruges, αλλά κι εκείνες της Καμπανίας που διεξάγονταν έξι φορές το χρόνο σε τέσσερις διαφορετικές πόλεις¹⁹. Κατά την πρώτη φάση λάμβαναν χώρα οι εμπορικές δραστηριότητες που διαρκούσαν δύο εβδομάδες και ακολουθούσαν για τέσσερις εβδομάδες οι συμπηφισμοί, οι πληρωμές, οι ανταλλαγές εγγυητικών επιστολών, οι διακανονισμοί και άλλες οικονομικές δραστηριότητες²⁰.

Η κεφαλαιακή συσσώρευση έδωσε ώθηση στο εμπόριο μακρινών αποστάσεων και δημιούργησε δύο βασικούς τύπους εταιρικών ενώσεων²¹. Η *Commenda* αφορούσε ναυτικές επιχειρήσεις και περιλάμβανε δύο τύπους μετόχων: τον *tractator* που παρείχε το 1/4 των κεφαλαίων με την υποχρέωση να ταξιδεύει και τον *stans* που δεν λάμβανε μέρος στο ταξίδι, όμως παρείχε τα 3/4 του κεφαλαίου. Η *Compagnia*, αντίθετα, δημιουργούνταν από ένα μικρό πυρήνα προσώπων και σταδιακά διευρυνόταν, για να υποστηρίξει αρχικά στεριανά ταξίδια²². Η μετατροπή των ενώσεων αυτών σε *Compagnie Bancaire* πραγματοποιήθηκε με την αύξηση των μετοχικών κεφαλαίων σε συνδυασμό με τη γεωγραφική τους επέκταση. Η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων εξασφάλιζε τα απαραίτητα κεφάλαια παροχής πιστώσεων σε πάπες, ηγεμόνες, φεουδάρχες, τα οποία αναλίσκονταν στην κάλυψη πολεμικών δαπανών και στον πολυτελή βίο. Αν και η πλειοψηφία των δανειζομένων ήταν κακοπληρωτές, οι πιστωτικές ροές συνεχίζονταν, αφού τα δάνεια αυτά είτε είχαν αναγκαστικό χαρακτήρα, είτε ήταν απαραίτητα για να εξασφαλίζουν την απαιτούμενη προστασία και άδεια ενάσκησης τραπεζικών δραστηριοτήτων. Συχνά οι πιστωτικές υπηρεσίες απέφεραν τίτλους ευγενείας και αποτελούσαν μορφή αποπληρωμής παλαιότερων χρεών²³. Οι μεγάλες ιταλικές *Compagnie* που σταδιακά μονοπώλησαν τη χρηματοπιστωτική δραστηριότητα, μετά το 1300 άρχισαν να αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερες πτωχεύσεις, εξαιτίας της αφερεγγυότητας των μεγάλων δανειστών. Την κατάσταση επιδείνωσε η επιδημία της βουβωνικής πανώλης (1348-1350) που έπληξε την Ευρώπη και ανέσχεσε την οικονομική δραστηριότητα. Οι επακόλουθες σιτοδείες διέυρυναν το χάσμα της κοινωνικής ανισότητας και σηματο-

¹⁸ Ο όρος *bancherius* συναντάται για πρώτη φορά στα γενοβέζικα νοταριακά κατάστιχα του 12ου αι. και προέρχεται από την ενάσκηση των δραστηριοτήτων πίσω από ένα *bancum* ή *tabula* (τραπέζι). Πρβλ. τον αρχαιοελληνικό όρο τράπεζα. R. Bogaert, *Banques et banquiers dans les cites grecques*, Leyde 1968.

¹⁹ Οι πόλεις αυτές ήταν: Troyes, Provins, Lagny, Bar sur Aube. E.S. Hunt, J. Murray, *A History of Business in Medieval Europe, 1200-1550*, Cambridge 1999.

²⁰ A. Saporì, *I libri di commercio dei Peruzzi*, Milano - Treves 1934, σ. 440-441.

²¹ U. Santarelli, *Mercanti e societa tra mercanti*, Torino 1998, σ. 12-94.

²² Πρβλ. M. Tangheroni, *Commercio e navigazione nel Medioevo*, Roma 1996.

²³ R. Bogaert, *Changeurs et banquiers chez les Pères de l'Eglise*, "Ancient Society", 4, 1973, σ. 239-270.

δότησαν την ελάττωση κάθε δραστηριότητας. Οι τοπικές αρχές, επιθυμώντας την αποφυγή των δυσμενών συνεπειών, έθεσαν τις τραπεζικές δραστηριότητες υπό τον έλεγχό τους. Η ενάσκησή τους απαιτούσε πλέον την καταβολή εγγυήσεων και η έγκριση παρεχόταν με ειδικό σήμα. Αποτέλεσμα των νέων συνθηκών ήταν να μετασχηματιστούν δομικά οι κοινοπραξίες. Οι *Compagnie* αναδιαρθρώθηκαν, εφαρμόζοντας νέες λογιστικές μεθόδους, ενώ ως αντίμετρο στο ενδεχόμενο της κατάρρευσης δημιουργούσαν παραρτήματα με κεφαλαιακή επάρκεια, αλλά κεντρικό συντονισμό και έλεγχο²⁴.

Η σταδιακή επέκταση των χρεών των μεσαιωνικών πόλεων και η θεσμική διαχείρισή τους αποτέλεσε τη βασική αιτία της εμφάνισης των δημόσιων τραπεζών. Οι αρχές των πόλεων αδύναμες να αντιμετωπίσουν τις ανελαστικές τους υποχρεώσεις, προέβαιναν στη μερική ή ολική προπώληση των δημόσιων εσόδων. Για το λόγο αυτό συστήνονταν κοινοπραξίες πιστωτών που ονομάζονταν *Monti Profani* και αναγνώριζαν το χρέος με ειδικούς τίτλους, τα *luoghi di monti* που, ανάλογα με το είδος τους, μπορούσαν να αποφέρουν εισόδημα μέχρι τρεις γενιές (*perpetuo*)²⁵. Η καπιταλιστική επέκταση με την επακόλουθη νομισματική ένταση, οι συναλλακτικές διευκολύνσεις σε επίπεδο πληρωμών, οι συνεχιζόμενες τραπεζικές χρεοκοπίες²⁶, η αυξανόμενη εύνοια των αρχών και η αύξηση της εμπιστοσύνης των ιδιωτών ήταν μερικοί επιπλέον παράγοντες που λειτούργησαν θετικά στην εδραίωση και επέκταση των δημόσιων τραπεζών²⁷. Στο πνεύμα αυτό, το 1401, στη Βαρκελώνη οι δημοτικές αρχές δημιούργησαν μια *Taula de Canvi*, η οποία συνέχισε αδιάκοπα τη λειτουργία της έως το 1853, οπότε και ενσωματώθηκε στο *Banco de Espana*. Ήταν μια δημοτική τράπεζα που εκτός από τη διαχείριση του δημόσιου χρέους αποδεχόταν καταθέσεις και εκτελούσε πρωτο-τραπεζικές εργασίες²⁸. Στην Ιταλία αντίστοιχα ιδρύθηκε στη Γένοβα το 1407 από κοινοπραξία πιστωτών με απόφαση του Γάλλου στρατιωτικού διοικητή της πόλεως Boucicault, η *Casa di San Giorgio*. Στις εργασίες της καταγράφονται καταθέσεις, πληρωμές για λογαριασμό τρίτων, συμψηφισμοί, έκδοση εγγυητικών επιστολών, δανεισμοί, εισπράξεις φόρων και άλλες συναφείς εργασίες. Το ενεργητικό της αξιοποιούνταν στην κάλυψη του δημόσιου χρέους και στη νομισματική ενίσχυση του γενοβέζικου νομίσματος²⁹. Στην τυπολογία των ιδρυμάτων αυτών που διευκόλυναν τη χρηματοπιστωτική λειτουργία με την εγγυημένη κυκλοφο-

²⁴ Ο μετασχηματισμός αποτυπώνεται στη φημισμένη *Compagnia dei Medici* (1397) που έφθασε στο απόγειό της το 1429 με τον Cosimo των Μεδίκων. D. Roover, *Il Banco Medici dalle origini al declino, 1397-1494*, Firenze 1970.

²⁵ Άλλη διάκριση ήταν οι *vacabili & non vacabili*. F. Braudel, *Μεσόγειος*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1977, τ. 2, σ. 399.

²⁶ A. Saporì, *La crisi delle compagnie mercantili dei Bardi e dei Perugi*, Firenze 1925.

²⁷ J. G. Van Dillen, *History of the Principal Public Banks*, London 1964.

²⁸ R. Garande, *Carlos V y sus banqueros*, Madrid 1967.

²⁹ G. Felloni, *Inventario dell' Archivio del Banco di San Giorgio (1407-1805)*, τ. 7, Roma 1989.

ρία τίτλων, καταγράφονται περιπτώσεις που συνδέονται με την ίδρυση και εξάρτησή τους από κοινωνικού χαρακτήρα καθιδρύματα (Αδελφότητες, Monti di Pieta, Συντεχνίες κ.ά.).

Σε μια συνολική θεώρηση το τραπεζικό πανόραμα διέθετε *Compagnie Bancaire* που χρηματοδοτούσαν ιδιωτικές εμπορικές δραστηριότητες και ηγεμόνες, δημόσιες τράπεζες που διαχειρίζονταν το δημόσιο χρέος στηρίζοντας το νόμισμα και τέλος ιδιώτες τραπεζίτες και ενεχυροδανειστές που ικανοποιούσαν έναντι υψηλού τόκου και εγγυήσεων τις ανάγκες καταναλωτικής πίστης των φτωχών. Το 1462 σε συνθήκες έντονης κοινωνικής δυσαρέσκειας και γενικευμένης ανέχειας οι Φραγκισκανοί μοναχοί, καινοτομώντας, δημιούργησαν στην Περούτζια ένα υβριδικό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα το *Monte di Pieta*, που συνδύαζε αρμονικά τραπεζική και ενεχυροδανειστική λειτουργία και απευθυνόταν σε ενδεείς αστικούς και αγροτικούς πληθυσμούς³⁰.

Η ανάδυση της εμποροκρατίας έφερε το νέο πνεύμα του μερκαντισμού που παραθεώρησε τις σχολαστικές αντιλήψεις για την οικονομική δραστηριότητα και αποστιγμάτισε ηθικά τη συσσώρευση και την απόλαυση των αγαθών. Με την επερχόμενη «επανάσταση των τιμών», την ανεπάρκεια πολύτιμων μετάλλων, το συνεχή διάλογο μεταξύ πραγματικού και λογιστικού χρήματος, τις πολλαπλές προεξοφλήσεις³¹ και τη διαδοχή των ιταλικών τραπεζικών οίκων από γερμανικούς³², η νέα ιστορική σελίδα δρομολόγησε περαιτέρω επέκταση των δημόσιων τραπεζών (1550-1650) και τέλος, την εμφάνιση των εκδοτικών τραπεζών (1600-1700).

³⁰ Χ. Δεσύλλας, «Η Συμβολή ενός πρωτότυπου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος στον οικονομικό εκσυγχρονισμό», Δελτίο ΕΕΤ, τ. 49, 2007, σ. 57-64.

³¹ F. Braudel, Μεσόγειος, ό.π., σ. 212-213.

³² Για παράδειγμα: Fugger, Welser, Hochstetere, βλ. R. Ehrenberg, Le siecle des Fugger, Paris 1955.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΤΡΑΠΕΖΩΝ

www.hba.gr

Δημοσίευση άρθρων

Το Δελτίο της ΕΕΤ δέχεται πρωτότυπα άρθρα που πραγματεύονται επίκαιρα ζητήματα του τραπεζικού τομέα και δεν έχουν δημοσιευτεί (ούτε τελούν υπό δημοσίευση) σε άλλα περιοδικά. Τα κείμενα πρέπει να αποστέλλονται με e-mail, σε μορφή Word. Η βιβλιογραφία, αν υπάρχει, παρατίθεται μόνο με τη μορφή υποσημειώσεων. Τα άρθρα δεν επιτρέπεται κατά κανόνα να υπερβαίνουν τις 2.000 λέξεις.

Για να δημοσιευτεί ένα κείμενο, πρέπει να εγκριθεί από την Επιστημονική Επιτροπή. Οι αρνητικές αποφάσεις δεν αιτιολογούνται. Η μερική ή ολική αναπαραγωγή κειμένων του περιοδικού επιτρέπεται μόνο με την άδεια του Εκδότη.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με την κα Α. Μανιάτη, τηλ.: 210-3386412, fax: 210-3646122, e-mail: amaniati@hba.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Αμερικής 21Α, 106 72 Αθήνα
Τηλ. Κέντρο 210.3386.500, Fax: 210.3615.324
e-mail: hba@hba.gr, website: www.hba.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μασσαλίας 1, 106 80 Αθήνα
Τηλ. Κέντρο 210.3386.400, Fax: 210.3646.122
e-mail: eti@hba.gr, website: www.hba.gr